

Ŋgasegele ke yosaga shyen wogo sewe ŋa pe yinri

DETERONŌMU

Sewe wi nawa senre

Deteronŋmu sewe wi yen na para Moyisi wi senyoro ti legerɛ na. Yenŋele li woolo pɛ gbɔn koni wa Mowabu tara, na jaa mbe ye wa Kana tara ti ni. Eɛn fɔ Yenŋele l̄aa ki yo Moyisi wi kan fɔ wi se ye wa tara nda l̄aa yɔn fɔlɔ le mbe kan pe yeri ti ni. Ki kala na, sanni Moyisi wi sa ku, a wì si senre ti le ma para.

Ki koŋgbannga ki na, Izirayeli woolo p̄aa pye na yanri na toro wa gbinri ye le nafa shyen ŋgele ni, ŋga fuun kila pye, Moyisi w̄ila para ki senre na. Yenŋele l̄aa pe yege sin ma pe kala li yɔn. Ki kala na, leele pe daga mbe pye sinmbele li ni.

Ko puŋgo na, a Moyisi wì si nuru ma para ŋgasegele ke ke senre na, konaa lasiri koŋgolo sanŋgala ŋgele Yenŋele l̄aa kan li woolo pe yeri ke ni. Eɛn fɔ ki kɔ wo ma leele paa tanri ki lasiri koŋgolo koro cɛ na. Yenŋele li daga mbe pe ndanla pe kotogo ki ni fuun ki ni. Yɔn finliwe mba Yawe Yenŋele l̄aa le pe ni, pe daga mbe koro sinmbele pi ni. Na paga ki yɔn finliwe pi yigi, Yenŋele li yaa duwaw pe na, na paga suu jɔgɔ pe juguye pe yaa ya pe ni. Sewe wi mege pa k̄i ta laga ki laga ŋga ki ni. Maga logo *Deteronŋmu ko korɔ wo yen: «Lasiri shyen woo» nakoma «Mbe nawa to lasiri senre ti na».*

Wa sewe wi kɔsaga yeri, Moyisi wi yen naa yeɛ gbegele mbe ku. W̄ila Zhouwe wɔ naa tege wa wi yeɛ yɔnlɔ. A wì si yurugo ka kɔ, ŋga ki yen na Yenŋele li sɔnni li kajenŋe pyewe pi kala na. Ko puŋgo na, a wì si duwaw pye Izirayeli cengele ke ma yiri shyen ke kan, kona mɛɛ ku. Wi sila ta mbe ye wa tara nda Yenŋele l̄aa yɔn fɔlɔ le mbe kan pe yeri ti ni. Eɛn fɔ we yen naga kara naga yaan fɔ: «Yenŋele yɔn senre yofɔ wa fa yiri wa Izirayeli woolo pe sɔgɔwɔ, ŋa Yawe Yenŋele l̄aa pye na para wi ni gbɔgɔyi paa Moyisi yen» (Dete 34.10). Ki nanja wo w̄ila ki sengbɔrɔ nda ti yo Izirayeli woolo pe kan ma yo fɔ:

Izirayeli woolo, yaa nuru. Yawe Yenŋele lo li yen we Yenŋele le, lo nunŋba li yen Yawe Yenŋele le.

Yawe Yenŋele, ma Yenŋele le, li daga mbɔɔn ndanla ma kotogo ki ni fuun ni, naa ma nawa pi ni fuun konaa ma fanŋga ki ni fuun ni (Dete 6.4-5).

Sewe wi yen ma kɔɔnlɔ yege ŋga na

Moyisi wi senyoro koŋgbannda 1.1--4.43
Moyisi wi senyoro shyen woro 4.44--11.32
Yawe Yenjele li lasiri koŋgolo 12--26
Duwaw naa Danŋa senre 27.1--28.68
Yinwefoŋŋo wa yon finliwe fonmbɔ pi ni 28.69--30.20
Moyisi wi kapyegele puŋgo wogolo 31--34

MOYISI WI SENYORO KOŊGBANND

1.1--4.43

1 ¹Senre nda to Moyisi wila yo Izirayeli* woolo pe ni fuun pe kan, ma pe ta wa Zhuriden gbaan wi yonlo yirisaga yeri, wa gbinri* wi ni, wa gbunlundegɛ funwa laga falafala ŋga ki yen wa Sufu ca ki yesinme na ki tanla, wa Paran ca konaa Tofeli, naa Laban, naa Hazeroti naa Dizahabu cara ti soŋowɔ pi ni†. ²Mbe yiri wa Horebu† yanwiga ki na sa gbɔn wa Kadeshi Barineya ca, piliye ke ma yiri nuŋgba tangala ma ma tanga, na maga toro wa Seyiri yanwiga konɔ li ni we. ³Izirayeli woolo pe yiringɔlo wa Ezhipiti tara, ki yele nafa shyen wolo li yenge ke ma yiri nuŋgba wogo, ki pilige koŋgbanŋa ki na, senre nda fuun Yawe Yenjele laa yo Moyisi wi kan ma yo wi yo Izirayeli woolo pe kan, a wi siri yo pe kan. ⁴Kila pye ma pe ta paà malaga gbɔn ma ya Amori cenle woolo pe wunlunaŋa

Sihon wi ni, wo ŋa wila pye ma cen wa Eshibon ca we; konaa paà ya fun Bazan tara wunlunaŋa Ogi wi ni, wo ŋa wila pye ma cen wa Ashitaroti konaa Edireyi ca ki ni†. ⁵Ma pe ta wa Zhuriden gbaan wi yonlo yirisaga yeri, wa Mowabu tara, a Moyisi wi sigi le na leele pe nari ki lasiri* senre nda ti ni na yuun fo:

Yenjele laa Izirayeli woolo pe pye ma yo pe yiri paa kee

⁶«Yawe Yenjele, we Yenjele le, laa para we ni laga Horebu yanwiga ki na ma yo fo: «Yè cen ma mo laga ki yanwiga ŋga ki nɔgo ma toro. ⁷Koni, ye yiri ye ye paara yinre* ti kolɔgi yaa kee. Ye kari wa Amori cenle woolo pe tara yanwira lara ti ni, naa ki kanngara na lara ti ni fuun ti ni, naa Zhuriden gbunlundegɛ funwa laga falafala ki ni, naa wa yanwira ti na, naa wa yanwira tigiwen tara ti ni, naa Negevu* tara ti ni, naa kɔgoje yon tara ti ni, wa Kana tara fenne pe tara ti ni, naa Liban tara ti ni, fo sa gbɔn wa gbaan gbenje wi na,

†1.1: Cara nda paà pye na yinri Sufu, naa Paran, naa Tofeli, naa Laban, naa Hazeroti konaa Dizahabu lere siri saga jen nala. Ti sila pye ma lali Zheriko ca ki ni.

†1.2: Horebu yanwiga ko nuŋgba ko ki yen Sinayi yanwiga ye.

†1.4: Nambu 21.21-35.

Efirati gbaan we. ⁸Ye wele, mīgi tara ti kan ye yeri, ye ye wa ti ni yeri shō yeri ta, to nda mi ŋa Yawe Yenŋele mīla wugu mberi kan ye teleye pe yeri: Abirahamu naa Izaki naa Zhakōbu, konaa mbe kari kan pe setirige piile pe yeri poro puŋgo na.»

**Moyisi wīla kiti
kōnfenne tegetege**

(Eki 18)

⁹«Kona, a Moyisi wī si pe pye fō: «Ki wagati wi ni, mīla ki yo ye kan ma yo mi nuŋgba se ya yere ye ni fuun ye go kala li ni. ¹⁰Yawe Yenŋele, ye Yenŋele le, li ti a yè se ma lege jēŋge nala ŋa wi ni paa naayeri wōnŋgōlō ke yen. ¹¹Yawe Yenŋele, ye teleye pe Yenŋele le, li ti ye lege naa jēŋge fō sa gbōn teŋesaga waga kele (1 000), li duwaw ye na paa yege ŋga na làa ki yōn fōlō* kōn ye yeri we. ¹²Ɛen fō, ye daga mbege jen fō mi nuŋgba se ya mbaa ye kaŋgbangala, naa ye jorowo kagala konaa ye kendige kagala ke yege woo. ¹³Ye nambala pele wō wa ye cēŋele ke ni, mbele pe yen ma kala jen konaa ma jilige, a paa pe metanga yinri. Mi yaa pe tege ye go na.» ¹⁴A yè silan yōn sogo ma yo sēnrē nda mī yo ti yen ma yōn. ¹⁵Kona, mbele pāa pye ye cēŋele ke teele, ma jilige, ma kala jen, a paa pe metanga yinri, a mī si pe tege teele leele waga kelengele (1 000) go na, naa leele cēnmē cēnmē go na, naa leele nafa shyen ma yiri kē ke go na konaa

leele kē ke go na; a pē pye ye cēŋele ke kagala yege wōfenne. ¹⁶Ki wagati wi ni, mīla ki yo maga ŋgbān ye kagala yege wōfenne pe ni ma yo fō: «Yaa ye sefenne pe kiti kōnkagala ke nuru jēŋge, yaa kiti sinŋe kōōn pe sōgōwō nakoma pe nambanmbala pe sōgōwō. ¹⁷Yaga kaa kiti wi kōōn mbaa cōnri. Ɛen fō, yaa nuru legbōōlō poro naa lepigile ke yeri, yaga kaa leele woo leele ni. Yaga ka fyē lere wa kpe yege, katugu ye daga mbe kiti wi kōn Yenŋele lo mēge ni. Kiti kōnkala na ka ŋgbān mbe ye nawa wō, yaa paan li ni na kōrōgō mbeli yege wō.» ¹⁸Ki wagati wi ni, ŋga yaa daga mbe pye, mīla ki yo ye kan.

**Izirayeli woolo pāa leele tun
pe sa Kana tara kagala ke yewe**

(Nambu 13--14)

¹⁹«Ko puŋgo na, a wē si yiri wa Horebu yanwiga ki tanla, mēē ki gbinri gbōlō fyere woo ŋa yè yan wi pari ma toro. A wē si Amōri cēnlē woolo pe yanwira tara kologo ki le ma kari, paa yege ŋga na Yawe Yenŋele, we Yenŋele làa ki yo we kan we. A wē si saa gbōn wa Kadēshi Barineya ca. ²⁰Kona, a mī si ye pye fō: «Ye mbele! Yè gbōn laga Amōri cēnlē woolo pe yanwira tara ti ni, to nda Yawe Yenŋele, we Yenŋele li yen na kaan we yeri we. ²¹Ye wele! Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li tara ti le ye kēē. Ye kari ye sari shō yeri ta, paa yege ŋga na Yawe Yenŋele, ye teleye pe Yenŋele làa ki yo ye kan we. Yaga

ka fye, ye sunndo wiga si ka kɔn ye na.› ²² Kona, a ye ni fuun yè si pan na kɔrɔgɔ mala pye fɔ: ‹Ye ti we leele pele tun wa we yɛe yɛge pe sa tara ti yanri, peri wele, peri jɛn, jaŋgo we yaa toro konɔ na ni konaa we yaa ye cara nda ni, pe pan pege yɛge yo we kan.› ²³ Ɔga yàa yo, a m̀igi yan ye jatere wi yen ma yɔn. A m̀i si nambala ke ma yiri shyen wɔ ye ni. Leele nunɔba nunɔba la yiri ye cɛngele ke nunɔba nunɔba ke ni. ²⁴ A pè si kari wa yanwira lara ti yeri ma saa gbɔn wa ɛshikɔli gbunlundɛge ki na, maga yanri maga wele. ²⁵ A pè si tara ti yarilire ta le ma pan mari naga we na. Wa pe senyoro ti ni, pàa we pye ma yo fɔ: ‹Tara nda Yawe Yɛnɔle, we Yɛnɔle li yen na kaan we yeri, ti yen ma yɔn.› ²⁶ Konaa ki ni fuun yàa je ma yo ye se kari wa ti ni. Yàa yiri ma je Yawe Yɛnɔle, ye Yɛnɔle li senyoro ti na†. ²⁷ Yàa pye na kɔngɔri li na wa ye paara yinre ti ni ma yo fɔ: ‹We yen ma Yawe Yɛnɔle li mben, ko kala na li we yirige wa Ezhipiti tara ti ni mbe pan mbe we le Amɔri cɛnle woolo pe keɛ, jaŋgo pe we tɔngɔ.› ²⁸ We mbe ya kari se? We sefenne pè we wire ti fanla we na ma yo fɔ ki tara woolo pè tugbɔlɔ ma nɔbanɔnɔban ma we we na. Pe cara ti tugbɔlɔ, malaga sigemboro nda pè kan mari maga, a ti yagara na gbɔɔn fɔ wa yɛnɔle na;

fɔ pè yere letitɔnɔgɔ Anaki setirige piile pe yan wa.› ²⁹ A m̀i si ye yɔn sogo ma yo fɔ: ‹Ye sunndo wiga ka kɔn, yaga si ka fye pe yɛge.› ³⁰ Yawe Yɛnɔle, ye Yɛnɔle lo na li yen na tanri ye yɛge, lo jate li yaa malaga ki gbɔn ye kan, paa yɛge nɔga na làa ki gbɔn ye kan wa Ezhipiti tara ye yɛge na we. ³¹ Wa gbinri wi ni, yoro jate yàa ki yan yɛge nɔga na Yawe Yɛnɔle, ye Yɛnɔle làa ye go kala li le wa ye kondangala li ni fuun li ni, fɔ ma pan ma gbɔn lagame; paa yɛge nɔga na lere maa wi pinambyɔ kɔrɔsi we†. ³² Konaa ki ni fuun, yee taga Yawe Yɛnɔle, ye Yɛnɔle li na. ³³ Lo na làa pye na ye yɛge sinni wa ye kondangala li ni, na lara nda ye yaa la ye paara yinre ti kanni la cɛen ti lagajaa ye kan. Yembine làa pye na ye yɛge sinni kasɔn titɔnɔgɔ yerege ka ni, yɔnlɔ na, na ye yɛge sinni kambaaga titɔnɔgɔ yerege ni na konɔ li nari ye na†.›

Yɛnɔle làa Izirayeli woolo pe kɔngɔrimɔ pi fɔgɔ tɔn pe na

³⁴ ‹Kona, a Yawe Yɛnɔle li si ye kɔngɔrimɔ pi logo mɛɛ nawa nɔban ma wugu ma yo fɔ:› ³⁵ ‹Ki nala pilige woolo mbele pè yiri ma je, wo wa kpe se tara tiyɔnrɔ nda m̀ila wugu mbe kan ye tɛleye pe yeri ti yan yenle ni†.› ³⁶ Kaawɔ Yefune pinambyɔ Kalebu wo nunɔba wi yaa ti yan. Tara nda ẁila saa yanri

†1.26: Dete 9.23; Ebu 3.16.

†1.31: Dete 8.2-5; Kapye 13.18.

†1.33: Ɛki 13.21; 40.34-38.

†1.34-35: Ebu 3.18.

ma wele, mi yaa ti kan wo naa wi setirige piile pe yeri, katugu wilan nandanwa kala li pye mali yɔn fili wi nawa pi ni fuun ni†.

³⁷ «Yawe Yenŋele làa nawa ŋgban na ni fun ye kala na, mala pye fɔ: «Mboro fun, ma se ye wa ki tara ti ni†. ³⁸ Eɛn fɔ, Nuni pinambyɔ Zhouwe ŋa wi yen ma sagafɔ, wo wi yaa ye wa ti ni. Kotogo le wi ni; katugu wo wi yaa Izirayeli woolo pe yege sin pe tara ti shɔ peri ta. ³⁹ Ye piile jeele jeele poro na, poro mbele yaa pye na para pe senre na fɔ ye juguye pe yaa ka pe koli, poro mbele nala pe fa kajenge naa kapege ki jen mbege wɔ ki yee ni, poro pe yaa ka ye wa tara ti ni. Poro mi yaa kari kan pe yeri ti pye pe kɔrɔgɔ. ⁴⁰ Eɛn fɔ, yoro wo na, ye songɔrɔ, yaa kee wa gbinri wi ni, wa Kɔgoje yeen wi yeri.»

⁴¹ «Ki kaa pye ma, a yè silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Wè kapege pye Yawe Yenŋele li na. Koni we yaa yiri mbe kari sa malaga ki gbɔn paa yege ŋga na Yawe Yenŋele, we Yenŋele ligi yo we.» A ye ni fuun nuŋgba nuŋgba yè si ye malingbɔnyaara ti le mbe sa to yanwira tara woolo pe na, naga jate ndeɛ ki kala li se ŋgban. ⁴² Eɛn fɔ, Yawe Yenŋele làa na pye fɔ: «Ki yo pe kan fɔ paga ka kari wa yanwira ti na sa malaga ki gbɔn, katugu mi woro wa pe ni. Pe yaa ti pe

juguye pe pe gbo.» ⁴³ Mila ki senre ti yo ye kan, eɛn fɔ, ye sila logo na yeri. Yaa yiri ma je Yawe Yenŋele li senyoro ti na, ma ye yee gbɔgɔ ma kari wa yanwira ti na. ⁴⁴ Kona, Amɔri cenle woolo mbele paa pye ma cen wa ti na, a pè si tigi ma pan ma to ye na, ma ye purɔ paa yege ŋga na senrege ma kaa lere purɔ we. Paa ya ye ni maga le wa Seyiri tara fɔ ma saa gbɔn wa Dɔrima ca ki na. ⁴⁵ Ye songɔrɔsaga, yaa pan ma gbele Yawe Yenŋele li yege sɔgɔwɔ, eɛn fɔ, li sila logo ye yeri; li sila nuŋgbolo jan ye yeri yere. ⁴⁶ Kona, a yè si cen wa Kadeshi Barineya ca ma mɔ wa jenge†.

Izirayeli woolo pàa Edomu tara, naa Mowabu tara konaa Amɔ tara ti sɔlɔgɔ ma toro

2¹ «Ko puŋgo na, a wè si yege kaw mee songɔrɔ ma kari wa gbinri* wi ni, wa Kɔgoje yeen wi yeri paa yege ŋga na Yawe Yenŋele làa ki yo na kan we. Waa piliye legerɛ pye na Seyiri yanwiga ki mari†.

² «Pilige ka, a Yawe Yenŋele li silan pye fɔ: ³ «Ki yanwiga ŋga yège maga ma mɔ na. Koni ye yiri yaa kee wa yɔnlɔparawa kameŋge kee yeri.» ⁴ Làa na pye ma yo mbege tunŋgo ŋga ki kan ye yeri fɔ: «Ye yaa sa toro le ye sefenne, Ezawu setirige piile wele, pe tara kɔnlɔ li

†1.36: Nɔmbu 13.6; 14.24; Zhouzu 14.6-14.

†1.37: Nɔmbu 20.2-13; 27.12-14.

†1.41-46: Nɔmbu 14.39-45.

†2.1: Nɔmbu 21.4.

tanla. Poro mbele pe yen ma cən wa Seyiri tara ti ni we. Pe yaa ka fye ye yege, εen fɔ, ye ye yεε yingiwε jen pe ni[†], ⁵yaga ka sa to pe na malaga ni, katugu mi woro na yaraga ka kaan ye yeri wa pe tara, ali sa sun tɔlɔɔ kansaga nuŋgba san. M̀a jen m̀i Seyiri yanwiga tara ti kan Ezawu[†] wi yeri kɔrɔɔ ⁶Yaakara nda ye yaa ka konaa tɔnmɔ mba ye yaa wɔ wa pe yeri, ye yaa pi lɔ. ⁷Katugu Yawe Yεnɲele, ye Yεnɲele li duwaw ye na ye tunndo ti ni fuun ni. Ỳaa pye na tanri wa ki gbinri gbɔlɔ li ni sanga ŋa ni, l̀aa pye na ye kɔrɔsi. Maga lε wa, ki ye lε nafa shyen wolo loli na yεen, Yawe Yεnɲele li yen ye ni. Yaraga ka kpe si ye la.»

⁸«Ẁaa ke ma toro ma lali we sefenne pe ni, Ezawu setirige piile wele, poro mbele pe yen ma cən wa Seyiri yanwira tara ti ni we. Ẁaa gbunlundεge konɔ li sɔlɔɔ ma toro, konaa Eyilati ca naa Eziyɔn Geberi ca ki ni, mεε saa ke ma Mowabu tara gbinri konɔ li lε na kee. ⁹Kona, a Yawe Yεnɲele li silan pye fɔ: «Yaga ka Mowabu cənle woolo pe yɔn ja, yaga ka to pe na malaga ni, katugu mi se ka yaraga ka kan ye yeri mbe yiri wa pe tara ti ni. M̀i Ari tara ti kan poro Lɔti* setirige piile pe yeri ti pye pe woro[†].» »

¹⁰(Faa pa Emimu cənle woolo p̀aa pye ma cən wa ki tara ti ni. Ki cənle l̀aa pye ma gbɔɔ, a p̀e lεge konaa ma tɔnlɔndɔnlɔ paa Anaki setirige piile pe yen. ¹¹Leele p̀aa pye na pe jate Erefayi cənle woolo poro pele, paa Anaki setirige piile pe yen. εen fɔ, Mowabu cənle woolo poro la pye na pe yinri Emimu cənle woolo. ¹²Faa Hɔri cənle woolo poro p̀aa pye ma cən wa Seyiri tara. A Ezawu setirige piile p̀e si kaa pe purɔ, ma pe tɔngɔ, mεε cən wa tara ti ni pe yɔnlɔ, paa yege ŋa na Izirayeli* woolo p̀ege wogo nuŋgba ki pye tara nda Yawe Yεnɲele l̀aa kan pe yeri ti pye pe woro ti wogo ki na we.)

¹³«Kona, Yawe Yεnɲele li si we pye fɔ: «Koni ye yiri yaa kee, ye Zeredi lafogo ki kɔn ye yiri.» A ẁe sigi pye ma. ¹⁴Wagati ŋa ẁaa pye tangala li na, ma yiri wa Kadeshi Barineya ca, fɔ ma saa Zeredi lafogo ki kɔn ma yiri, ẁila pye ye lε nafa ma yiri ke ma yiri kɔlɔtaanri. Ki wagati wi ni, nambala mbele fuun pe mbaa ya malaga gbɔn, a p̀e ku ma kɔ, paa yege ŋa na Yawe Yεnɲele l̀aa wugu ki wogo ki na ma pe kan we[†]. ¹⁵Yawe Yεnɲele lo jate l̀aa yiri pe kɔrɔɔ wa paara yinrε censaga* ki ni, ma pe tɔngɔ, fɔ a p̀e saa kɔ pew.

[†]2.4: Zhene 36.8.

[†]2.5: Edɔmu naa Mowabu konaa Amɔ p̀aa pye Izirayeli wi sefenne pele, mbele Yεnɲele l̀aa tara ta kan pe yeri kɔrɔɔ, paa yege ŋa na li mbaa ka ta kan Izirayeli wi yeri we.

[†]2.9: Mowabu cənle woolo pe sinndi ẁi yiri laga ŋa na, yege wele wa Zhene 19.30-38 laga ki ni.

[†]2.14: Nɔmbu 14.28-35.

¹⁶«Nambala mbele pe mbaa ya malaga gbɔn, naa pàa kaa ku ma wɔ wa leele sanmbala pe sɔgɔwɔ sanga ŋa ni, ¹⁷a Yawe Yenŋele li si para na ni ma yo fɔ: ¹⁸«Koni ye yaa Mowabu tara kɔnlɔ li kaanla mbe Ari tara ti kɔn mbe yiri. ¹⁹Ye yaa sa gbɔn wa Amɔ cɛnlɛ woolo pe tara ti yesinme na. Yaga ka pe yɔn ja, yaga si ka malaga gbɔn pe ni, katugu mi se ka tara ta kpe kan ye yeri mbe yiri wa Amɔ cɛnlɛ woolo pe tara ti ni. Migi tara ti kan Lɔti setirige piile poro yeri ti pye pe woro†.» »

²⁰(Ki tara pàa pye nari jate fun Erefayi cɛnlɛ woolo poro tara; katugu faa Erefayi cɛnlɛ woolo poro pàa pye ma cɛn wa. Amɔ cɛnlɛ woolo poro la pye na pe yinri Zanzumimu cɛnlɛ woolo. ²¹Ki leele pàa pye fanŋa ni, ma lege konaa ma tɔnlɔndɔnlɔ paa Anaki setirige piile pe yen. Eɛn fɔ, Yawe Yenŋele làa ti a Amɔ cɛnlɛ woolo pè ki leele pe tɔngɔ ma pe tara ti shɔ mari ta, mɛɛ cɛn wa ti ni pe yɔnlɔ. ²²Ki nuŋgba ko Yawe Yenŋele làa pye fun Ezawu setirige piile pe kan. Poro mbele pe yen ma cɛn wa Seyiri tara we. Làa Hɔri cɛnlɛ woolo pe tɔngɔ pe kan. A pè pe tara ti shɔ mari ta, ma cɛn wa ti ni pe yɔnlɔ ali ma pan ma gbɔn nala. ²³Ki nuŋgba ko kila pye Avi cɛnlɛ woolo pe na, poro mbele pàa pye ma cɛn wa kapire ti ni, fɔ ma saa gbɔn wa Gaza ca ki na. Kafitɔri cɛnlɛ woolo†, poro

mbele pàa yiri wa Kafitɔri tara, a poro si pan ma pe tɔngɔ, mɛɛ cɛn wa tara ti ni pe yɔnlɔ.)

²⁴«Ko puŋgo na, a Yawe Yenŋele li sigi kɔnɔ kan ma yo fɔ: «Ye yiri yaa kee. Ye Arinɔ lafogo ki kɔn ye yiri. Mi yaa Amɔri cɛnlɛ woolo naŋa Sihɔn wi le ye kɛɛ, Eshibɔn ca wunlunaŋa we, konaa wi tara ti ni fuun ti ni. Yege le yaa malaga gbɔn wi ni, yoo tara ti shɔ yeri ta. ²⁵Mi yaa ki le nala mbe ti cɛngɛle ŋgele fuun ke yen laga tara ti na kaa fye ye yege. Pe sunndo wi yaa la kɔn ye kala na; na paga ye senre logo sanga ŋa ni, pe yaa la seri, pe jatere wi yaa piri pe na.»

Izirayeli woolo pàa ya wunlunaŋa Sihɔn wi ni

(Nɔmbu 21.21-30)

²⁶«Kona, a m̀ si pitunmbolo torogo ma yiri wa Kedemɔti gbinri wi ni ma yo pe kari Eshibɔn ca wunlunaŋa Sihɔn wi kɔrɔgɔ pe saga yeyinŋge senre nda ti yo wi kan fɔ: ²⁷«Ki yaga wɔn tara ti pari we toro. Kɔŋgbɔgɔ ko we yaa le la kee. We se ke kalige na, we se si ke kameŋge na. ²⁸Yaakara nda we yaa ka naa tɔnmɔ mba we yaa wɔ, we yaa ki penjara ti sara ma yeri. We yen na jaa mbe tanga mbe toro ko cɛ. ²⁹Ezawu setirige piile, poro mbele pe yen ma cɛn wa Seyiri tara, konaa Mowabu cɛnlɛ woolo mbele pe yen ma cɛn wa Ari tara, pàa

†2.19: Zhene 19.38.

†2.23: Kafitɔri cɛnlɛ woolo mbele pè para pe senre na lagame pàa pye Filisiti tara fenne pe teleye.

konɔ kan we yeri ma fun, a wè pe tara ti pari ma toro. Mboro fun yenle ki na maga pye we kan ma, fɔ we sa Zhuriden gbaan wi kɔn we ye wa tara nda Yawe Yenɲele, we Yenɲele li yen na kaan we yeri ti ni.»³⁰ Eɛn fɔ, Eshibɔn ca wunlunaɲa Sihɔn wila je ma yo waga ka toro wa wi tara. Wila je katugu Yawe Yenɲele, we Yenɲele làa ti wila yere kala na konaa maa kotogo ki ŋɔban wi na, jaɲgo mboo le ye kɛɛ paa yege ŋga na kila pye we.³¹ Ko punɲo na, a Yawe Yenɲele li silan pye fɔ: «Wele, koni mi yen na Sihɔn wi nii ye kɛɛ konaa wi tara ti ni. Ye yiri yege le yaa tara ti shoo.»³² Kona, a Sihɔn wì si yiri wo naa wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni, ma we fili malaga ni, ma to we na wa Yahazi laga ki na.³³ Yawe Yenɲele, we Yenɲele le, a li suu le we kɛɛ. A wè si ya wo naa wi pinambiile, naa wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni.³⁴ A wè suu cara ti ni fuun ti sho mari ta, ma leele pe tɔngɔ pew Yawe Yenɲele li kan; nambala, naa jɛele konaa piile pe ni, we sila wa kpe yaga go na.³⁵ Cara nda wàa sho, yaayoro naa yarijende nda wàa yan wa ti ni, to wàa koli we yɛ kan cɛ.³⁶ Maga le wa Aroyeri ca ki na, ko ŋga ki yen wa Arinɔ lafogo ki yɔn na, naa ca ŋga ki yen wa gbunlundege ki ni ki na, fɔ ma saa gbɔn wa Galaadi tara ti na. Ko ca ko ka si fanɲga ta we na. Katugu Yawe Yenɲele, we Yenɲele làa pe ni fuun pe le we kɛɛ.³⁷ Eɛn fɔ, wè sila jiri Amɔ cenle woolo pe tara ti na,

naa Yabɔki lafogo yɔn tara ti laga ka kpe na, naa yanwira tara cara ti ni. Lara nda Yawe Yenɲele, we Yenɲele làa yo waga ka jiri ti na, we sila jiri ko ka kpe na.

Izirayeli woolo pàa ya wunlunaɲa ɔgi wi ni

(Nɔmbu 32.1-42)

3¹ «Ko punɲo na, a wè si kɛ ma Bazan tara konɔ li le na kee; eɛn fɔ, a Bazan tara wunlunaɲa ɔgi wì si yiri we kɔrɔgɔ wo naa wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni ma saa to we na malaga ni wa Edireyi ca.² Kona, a Yawe Yenɲele li silan pye fɔ: «Maga ka fye wi yege, katugu mi yen naa nii ma kɛɛ wo naa wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni, naa wi tara ti ni fuun ti ni. Ma yaa wi pye paa yege ŋga na màa Amɔri cenle woolo pe wunlunaɲa Sihɔn ŋa wila pye ma cen wa Eshibɔn ca wi pye we.»³ Kì pye ma, Yawe Yenɲele, we Yenɲele le, làa Bazan tara wunlunaɲa ɔgi wi le we kɛɛ wo naa wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni. A wè pe ni fuun pe gbo, ali nuɲgba wo sila koro go na.⁴ Kona, a wè suu cara ti ni fuun ti sho mari ta, ka kpe sila koro ŋga we sila sho. Tila pye ca nafa taanri wa Arigɔbu tara, to tila pye ɔgi wi wunluwo tara re, wa Bazan tara.⁵ Pàa malaga sigemboro kan maga cara ti ni fuun ti maga, nda tila pye ma yagara yagara. Kɔrɔ la pye ti na, ti sɔgɔyaara tila pye tugurɔn woro. Mbe taga wa ko na, wàa kapire legere sho fun, nda malaga

sigemboro sila pye mberi maga. ⁶Wàa ki cara ti ni fuun ti tongo, ma nambala naa jeele konaa piile pe ni fuun pe gbo ma pe ko paa yege ngga na wàa ki pye wa Eshibon ca wunlunanga Sihon wi tara we. ⁷Een fo, yaayoro to naa yarijende nda tila pye wa cara ti ni, wàa ti koli we yee kan.

⁸«Ki wagati wi ni, pa wàa Amori cenle woolo pe wunlumbolo shyen pe tara ti sho yeen. Paa pye ma cen wa Zhuriden gbaan wi yonlo yirisaga yeri, maga le wa Arino lafogo ki na, fo ma saa gbón wa Erimo yanwiga ki na. ⁹Sidon ca fenne paa pye na Erimo yanwiga ki yinri Siriyon, a Amori cenle woolo poro naga yinri Seniri. ¹⁰Waa funwa lagbogo cara ti ni fuun ti sho mari ta, naa Galaadi tara ti ni fuun, naa Bazan tara ti ni fuun, fo ma saa gbón wa Salika naa Edireyi cara ti na. To la pye Bazan tara wunlunanga Dgi wi wunluwo cara to ta. ¹¹(Bazan tara wunlunanga Dgi wo nungba wila koro go na Erefayi cenle woolo pe ni. Wi sinleyaraga kila pye tuguron wogo. Ki titonlwo pila we metere tijere na, a ki gbeme pila kee metere shyen yeri. Ki yen wa Amo cenle woolo pe cagbogo Araba ki ni bere.)

**Zhuriden yonlo yirisaga
kee tara ti yeelekala
Izirayeli cengele kele na**

¹²«Ki wagati wi ni, wàa ki tara ti ni fuun ti sho mari ta. Maga le wa Aroyeri ca ki na, wa Arino

lafogo yon ki na fo ma saa gbón wa Galaadi yanwira tara ti walaga ki na konaa ki cara ti ni fuun ti ni, mila ti kan Uruben cenle woolo naa Gadi cenle woolo poro yeri. ¹³Mila Galaadi tara ti walaga sannga ki kan Manase cenle li walaga woolo pe yeri, naa Bazan tara wunlunanga Dgi wi wunluwo tara ti ni fuun ti ni. Ko ki yen Arigobu tara ti ni fuun, mbe pinle Bazan tara ti ni fuun ti ni. (Ki tara to paa pye na yinri Erefayi tara. ¹⁴Manase setirige pyo Yayiiri wo la saa Arigobu tara ti ni fuun ti sho mari ta, fo ma saa gbón wa Geshuri tara fenne naa Maaka tara fenne pe tara konlo li na. A wi suu yeera mege ki taga ki Bazan tara kapire ti na. Pe maa ti yinri Yayiiri kapire ali ma pan ma gbón nala.) ¹⁵Mila Galaadi tara ti kan Manase pinambyo Makiri wo yeri. ¹⁶Maga le wa Galaadi tara ti na fo ma saa gbón wa Arino lafogo ki na, mila ki tara ti kan Uruben cenle woolo naa Gadi cenle woolo poro yeri. Arino lafogo lapyo wo wila pye konlo wa yonloparawa kalige kee yeri, a Yaboki lafogo ko pye konlo poro naa Amo cenle woolo pe tara ti sogowo. ¹⁷Mila funwa laga falafala ki kan pe yeri fun fo ma saa gbón wa Zhuriden gbaan wi na. Wo wi yen tara ti konlo le wa yonlo tosaga kee yeri, maga le wa Kinereti lgbogo ki na fo ma saa gbón wa Kogaje kuwo wi na, ko kogaje we, wa yonloparawa kalige kee yeri, fo wa Pisiga yanwiga tigiwen pi ni, yonlo yirisaga yeri.

¹⁸«Ki wagati wi ni, a mì sigi tunngo nga ki yo pe kan ma yo fɔ: «Yawe Yenjele, ye Yenjele le, ligi tara nda ti kan ye yeri ti pye ye woro. Eɛn fɔ, ye ni, mbele fuun pe mbe ya malaga gbɔn, pe pe malingbɔnyaara ti le pe keli pe sefenne Izirayeli* woolo pe yege. ¹⁹Ye jeele, naa ye piile poro ce pe yaa koro wa cara nda mì kan ye yeri ti ni, konaa ye yaayoro ngbeleye yi ni. Migi jen ma yo yaayoro legerɛ yen ye yeri. ²⁰Pe yaa koro wa fɔ Yawe Yenjele li sa ti ye sefenne pe sa cen yeyingge na paa ye yen. Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na tara nda kaan ye yeri wa Zhuriden gbaan wi pungo na, fɔ pe sari sho ti pye pe woro. Ko pungo na, ye ni fuun nungba nungba ye songɔɔ wa tara nda yè ta ta kɔɔɔ ti ni, to nda mì kan ye yeri we†.» ²¹Ki wagati wi ni, mila ki senre nda ti yo Zhozuwe wi kan fɔ: «Mboro jate, m̀aga yan paa yege nga na Yawe Yenjele, ye Yenjele li Amɔri cenle woolo pe wunlumbolo shyen pe pye we. Zhuriden gbaan ma yaa wi kɔn mbe ye wunluwɔ tara nda fuun ni, pa li yaa ki wunlumbolo pe pye ma fun. ²²Yaga ka fyɛ, katugu Yawe Yenjele, ye Yenjele le, li yaa malaga ki gbɔn ye kan.»

Yenjele làa yo

Moyisi wi se ye wa Kana tara

²³«Kona, a mì si Yawe Yenjele li yenri ngbanga ma yo fɔ: ²⁴«We Fɔ*, Yawe Yenjele, m̀aga le nɔɔ gbɔɔwɔ po naa ma yawa pi nari mi nga ma tunmbyee na na. Yarisunngo ko ka woro wa naayeri konaa laga tara ti na, nga ki mbe ya mbaa ki kagala njele mà pye ke piin ki yawa gbɔɔ mba pi cenle li ni. ²⁵Ki yaga, mila ma yenri, ma ti mbe Zhuriden gbaan wi kɔn mbe yiri, ki tara tiyɔnrɔ nda ti yen wa gbaan wi keɛ nga na, mberi yan yenle ni, ki yanwira tara tiyɔnrɔ re, to naa Liban tara ti ni.» ²⁶Eɛn fɔ, Yawe Yenjele làa nawa ngban na ni ye kala na, li sila logo na yeri. Làa na pye fɔ: «Ki yala ma, maga ka para na ni naa ko senre to na. ²⁷Lugu wa Pisiga yanwiga ki go na, mɔɔ yege ki yirige ma wele wa yɔnlɔ tosaga yeri, naa yɔnlɔparawa kameŋge keɛ yeri, naa yɔnlɔparawa kalige keɛ yeri konaa yɔnlɔ yirisaga yeri, ma tara ti wele jɛŋge. Eɛn fɔ, maga jen ma yo ma se Zhuriden gbaan wi kɔn†. ²⁸Ma tunndo ti yo Zhozuwe wi kan, maa kotogo ki kan wi na, ma fannga le wi ni, katugu tara nda ma yaa yan yenle ni, wo wi yaa ki leele mbele pe yege sin mbe gbaan wi kɔn, mbe ye pe ni wa ti ni, mberi yeele pe na ti pye pe woro.»

†3.18-20: Zhozu 1.12-15.

†3.27: Nɔmbu 27.12-14; Dete 32.48-62.

²⁹ «Kona, a wè si cèn laga ki gbunlundεε nga ki ni, wa Beti Pewōri ca ki yesinme na.

Yaa tanri Yenŋele li ngasegele ke na

4¹ «Moyisi wila yo naa fɔ: «Koni, Izirayeli* woolo, mi yen na ye nari ngasegele naa kakōndεgεŋgele ŋgele ni, yaa ke nuru na yeri. Ye ke le yaa tanri ke na, jaŋgo ye koro yinwege na; Yawe Yenŋele, ye tεleye Yenŋele li yen na tara nda kaan ye yeri, yeri sho yeri ta. ²Ŋgasegele ŋgele mi yen na nari ye na, yaga ka ka taga ke na, yaga si ka ka kōn ke na. Eɛn fɔ, yaa tanri Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li ngasegele ŋgele mila kaan ye yeri ke na†. ³Yawe Yenŋele, ye Yenŋele làa nga pye yarisunŋgo Baali Pewōri† ki wogo ki na, yoro jate yàa ki yan yenle ni. Ye ni, mbele fuun pàa ki gbɔgɔ làa pe gbo pew ma pe kɔ. ⁴Eɛn fɔ, yoro mbele yàa koro sinmbele Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li kan, ye ni fuun ye yen yinwege na nala.»

⁵ «Ye wele, mì ye naga ngasegele naa kakōndεgεŋgele ke ni paa yege nga na Yawe Yenŋele, na Yenŋele ligi yo na kan we, jaŋgo yaa tanri ke na wa tara nda ye yaa sa ye mberi sho mberi ta ti ni. ⁶Ye ke le yaa tanri ke na. Ko ki yaa ti tara sannda ti woolo paa ye yaan

tijinliwe fenne naa kajenmbele. Pe yaa kaa ke senre nuru mbe sila yuun fɔ: «Ki cènle gbenε na li yen cènle na li woolo pè kala jen ma jilige de!» ⁷Kaselege ko na, cεngele ke ni, la woro wa, ali ŋgele kè tugbɔɔ wa ke ni, na li yarisunndo ti yen li tanla tōon paa yege nga na Yawe Yenŋele, we Yenŋele li yen we tanla tōon we; sanga o sanga waga li yeri li we saga, li ma we saga. ⁸Cènle gbenε lo la woro wa, na li ngasegele naa li kakōndεgεŋgele ke yen ma sin paa ki lasiri* ŋa fuun mila kaan ye yeri nala wi yen.

Yenŋele làa li yεε naga wa Horebu yanwiga ki na

⁹ «Eɛn fɔ, ye ye yεε yingiwε jen jεŋge, yaa ye yεε kōrosi jεŋge. Yaga ka fεge kagala ŋgele kè pye yè yan ke na. Ma ti ke koro wa ma jatere wi ni ma yinwege piliye yi ni fuun ni. Maa ke nari ma pinambiile pe na konaa ma pishyenwoolo pe na.

¹⁰ «Yàa yere Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yege sɔgɔwɔ wa Horebu yanwiga ki tanla pilige nga ni, yaa nawa tuun ki na. Ki pilige ki ni, làa na pye fɔ: «Ki leele mbele pe gbogolo laga na yege sɔgɔwɔ, mi yaa na ngasegele ke yo pe kan, jaŋgo pege fɔrɔgɔ paa fye na yege pe yinwege piliye yi ni fuun yi ni laga tara ti na; konaa paa ke nari pe piile pe na fun.» ¹¹ Ki wagati wi ni, yàa fulo wa yanwiga ki tanla

†4.2: Naga 22.18-19.

†4.3: Yarisunŋgo nga pe yinri Baali Pewōri pe yen na para ki senre na wa Nōmbu 25.1-18 laga ki ni.

ma yere le ki nɔɔ, ma yala kila pye na yin kasɔn. A kasɔn yinne laa yinrigi wa diwi naa kambaaga wɔɔ ki nandogomɔ na kee wa yenjele na. ¹²Yawe Yenjele lāa para ye ni wa kasɔn ki nandogomɔ. Yāa li senyoro ti logo, ɛɛn fɔ, ye sila wire kpe yan; li magala lo nunɔba yāa logo†. ¹³Lāa li yɔn finliwe* senre ti yo ye kan ma yo yaa tanri ti na. To ti yen ngasegele ke njele. Lāa ke yɔnlɔɔ sinndɛere papara papara shyen na†. ¹⁴Ki wagati wi ni, Yawe Yenjele lāa tunngo kan na yeri ma yo mbe kakɔndɛgenjele naa ngasegele naga ye na, njele ye yaa ka saa tanri ke na wa tara nda ye yen na kee sari shɔ mberi ta ti ni†.

Yenjele lāa Izirayeli woolo pe yeri yarisunndo ti wogo na

¹⁵«Moyisi wila pe pye naa fɔ: «Ye ye yee yingiwɛ jɛn jɛnɛ, katugu pillige nga ni Yawe Yenjele lāa para ye ni wa Horebu yanwiga ki na, wa kasɔn ki nandogomɔ, ye sila wire kpe yan. ¹⁶Ki kala na, yaga ka yaara ta tɛ ye yee kan yarisunndo mbe ye yee jɔɔ, nakoma yaara ta cenlɔmɔ nakoma ta yanlere paa nanja yen nakoma jele yen†; ¹⁷nakoma paa yaayoro

naa wɔngala mbele laga tara ti na wo wa yen, nakoma paa sannjele yen, lo na li maa yinrigi sire na wa naayeri we. ¹⁸Yanɔala jɛgele jɛgele njele ke maa fulolo tara ti na, yaga ka la yanlɛ gbegele, nakoma nɔngala njele ke maa waa wa tɔnmɔ pi ni wa tara ti nɔɔ lo la yanlɛ†. ¹⁹Yaga ka ye yege ki yirige wa naayeri mbaa yɔnlɔ, naa yenje, naa wɔnnɔɔ konaa naayeri yaara nda ti maa yanwa yinrigi ti wele, mbege kan ti gbɔɔla mbaa ye taa. Yaga kaa fɔli ti yege sɔɔwɔ mbaa ti gbogo. Yawe Yenjele, ye Yenjele li ko yaara to yaga cengele sannɔala njele fuun ke yen laga tara ti na koro kan. ²⁰ɛɛn fɔ, yoro wo na, Yawe Yenjele lāa saa ye le ma ye wɔ wa fugufugu kasɔn gbɔɔ ki ni, ko nɔa ki yen Ezhipiti tara re, mbe ye pye li woolo, ye pye li woolo paa yege nɔa ye yen li woolo nala we†.»

²¹«Ma sigi ta, Yawe Yenjele lāa nawa nɔban na ni ye kala na, ma wugu ma yo mi se Zhuriden gbaan wi kɔn mbe yiri, fɔ mi se ye wa tara tiyɔnɔ nda lo na Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na kaan ye yeri kɔɔɔ ti ni†. ²²Katugu pa mi yaa ku laga ki laga nɔa ki ni, mi se Zhuriden gbaan wi kɔn mbe yiri. ɛɛn fɔ, yoro wo na, ye yaa

†4.11-12: ɛki 19.16-18; Ebu 12.18-19.

†4.13: ɛki 31.18.

†4.14: ɛki 21.1.

†4.16: ɛki 20.4; Levi 26.1; Dete 5.8; 27.15.

†4.17-18: ɔɔmu 1.23.

†4.20: ɛki 19.5; Dete 7.6; 14.2; 26.18; Tite 2.14; 1 Pye 2.9.

†4.21: Nɔmbu 20.12.

wi kɔn mbe yiri, mbe saga tara tiyɔnrɔ ti shɔ mberi ta. ²³Ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, janɔgo yɔn finliwɛ mba Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li le ye ni, yaga ka fɛgɛ pi na. Yaga ka yarisunɔgo ka gbegele ye yɛɛ kan ki yiri yaraga ka kɔrɔgɔ. Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li yo yaga ka ko pye; ²⁴katugu Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li yɛn paa kasɔn yɛn, nɔga ki maa yaara sori. Li yɛn Yɛnɔɛlɛ na laa li yɛnjɔ wi yaga†.

²⁵«Na yaga ka sa cɛn mbe mɔ wa tara ti ni, na yaga ka pinambiile ta naa pishyɛnwoolo ni, yaga ka yarisunndo gbegele ti yiri yaraga ka kɔrɛ kɔrɔgɔ mbe ye yɛɛ jɔgɔ, mbe kapege pye Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li na, mbeli nawa pi nɔgbɛn. ²⁶Na yaga ko pye, mi yaa naayeri wo naa tara ti yeri ti pye na sɛrɛfɛnnɛ ye wogo na, nala mi yɛn naga yuun ye kan fɔ ye yaa Zhuridɛn gbaan wi kɔn sa tara nda shɔ mberi ta, ye yaa kɔ mbe wɔ wa ti ni fyaw. Ye se cɛn mbe mɔ wa ti ni, katugu pe yaa ye tɔngɔ mbe ye kɔ wa ti ni pew. ²⁷Yawe Yɛnɔɛlɛ li yaa ka ye gbɔn mbe ye jaraga wa cɛngele sanɔgala ke sɔgɔwɔ. Li yaa ye nɔgbanga ye jaraga cɛngele nɔgele sɔgɔwɔ, ye se ka lege lɛgɛ wa ke ni. ²⁸Wama, ye yaa kaa tunɔgo piin yarisunndo nda leele gbegele keyɛn ni to kan, ti yaa ka pye tire woro nakoma sinndɛrɛ woro; to nda tila la yaan, tila la nuru, tila la kaa,

tila sila nuwɔ taa†. ²⁹Mbe ye ta wa, ye yaa Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li lagaja. Na yaga li lagaja ye kotogo ki ni fuun ni konaa ye nawa pi ni fuun ni, pa ye yaa li yan†. ³⁰Punɔgo na, kagala nɔgele mɔ yo, ke pyɛnɔgɔ ye na, wa ye jɔlɔgɔ gbɔgɔ ki ni, ye yaa sɔngɔrɔ mbe pan Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ li kɔrɔgɔ mbaa nuru li yeri; ³¹katugu Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ le, li yɛn Yɛnɔɛlɛ na li maa leele yinriwɛ taa. Li se ka ye wa, li se si ka ye tɔngɔ pew. Lɔa wugu ma yɔn finliwɛ mba le ye tɛleye pe ni, li se fɛgɛ pi na.

Yɛnɔɛlɛ lo nunɔgba li yɛn Yɛnɔɛlɛ

³²«Izirayeli woolo, ye yewe wagati titɔnlɔwɔ nɔ wɔ toro maga ta ye fa se wi wogo na. Maga le Yɛnɔɛlɛ lɔa lewee wi da laga tara ti na, ye yewe ki wogo na, mbege le dunruya wi go nɔga na saga wa wi go nɔga na. Ki kafɔnnɔ la la pye le? Ambɔ wila ki kafɔnnɔ cɛnlɛ la logo? ³³Cɛngele ke ni, liliin woolo paa Yɛnɔɛlɛ li magala li logo li yɛn na para pe ni wa kasɔn ki nandogomɔ, a pɛ koro yinwege na paa ye yɛn? ³⁴Yarisunɔgo kikiin kila yere ki yerewe mbe sa cɛnlɛ la yirige mbeli wɔ cɛnlɛ la sɔgɔwɔ paa yɛgɛ nɔga na Yawe Yɛnɔɛlɛ, ye Yɛnɔɛlɛ ligi pye ye wogo ki na we? Lɔa ye yirige wa Ezhipiti tara kagala nɔgele lɔa pye ma naga koro fanɔga na, naa kafɔnɔngɔlɔ ni, naa

†4.24: Ebu 2.29.

†4.27-28: Dete 28.36.

†4.29: Zhere 29.13.

kagbɔɔɔ ni, ma malaga gbɔn, mali fannga kala naa li yawa kala li pye, konaa ma fyere gbɔɔ kala pye. Ki kagala kàa pye ye yege na. ³⁵Yoro wo na, li ti a yege kagala ngele ke ni fuun ke yan, jango yege jen ye yo Yawe Yenjele lo nungba li yen Yenjele le; Yenjele la yege woro wa, na lo ma†. ³⁶Làa ti a yèli magala li logo ma yiri wa naayeri, mbe ye naga yaa nuru li yeri, ma ti a yèli kasɔn gbɔɔ ki yan laga tara ti na, mali magala li logo wa kasɔn ki nandogomɔ. ³⁷Katugu ye teleye pàa li ndanla, a li yoro mbele pe setirige piile ye wɔ pe pungo na. Làa ye yirige wa Ezhipiti tara li fannga gbɔɔ ki ni. ³⁸Li yaa cengele ngele kè tugbɔɔ ma pye fannga ni ma we ye na ke purɔ mbe ke yirige wa ye yege, mbe ti ye ye wa ke woolo pe tara, konaa mberi shɔ mberi kan ye yeri, paa yege nga na li yen naga piin yingɔ we. ³⁹Ye daga mbege jen nala, mbege tege wa ye nawa fɔ Yawe Yenjele lo nungba li yen Yenjele wa naayeri konaa laga tara ti na; Yenjele la yege woro wa, na lo ma. ⁴⁰Yaa tanri li kondɛgengele naa li ngasegele ngele mi yen na yuun ye kan nala ke na, jango ye pye yeyinngɛ na yoro naa ye setirige piile mbele pe yaa ka yiri pungo na pe ni, konaa ye yinwetɔnɔɔ ta wa tara ti ni, to nda Yawe Yenjele, ye Yenjele li

yen na kaan ye yeri ti pye ye woro fɔ sanga pyew.»

Cara taanri nda pe yaa la karafa wa ti ni wa Zhuriden gbaan wi yɔnlɔ yirisaga kee yeri

⁴¹Kona, a Moyisi wì si cara taanri wɔ wa Zhuriden gbaan wi yɔnlɔ yirisaga yeri, ⁴²ti pye cara nda pe yaa la karafa wa ti ni†; na lere wa ka wi lewee yenle gbo, na wi sigi siligi, na wi sila suu panra faa, wi mbe ya fe mbe sa karafa wa ki cara ka nungba ni mbe koro yinwege na ⁴³Uruben cenle woolo pe wogo ko layi nga Bezeri ca ye, kila pye wa gbinri wi funwa lagbɔɔ ki ni. Gadi cenle woolo pe wogo ko layi nga Aramoti ca ye, wa Galaadi tara. Manase cenle woolo pe wogo ko layi nga Golan ca ye, wa Bazan tara†.

MOYISI WI SENYORO SHYEN WORDO

4.44--11.32

⁴⁴Lasiri senre nda Moyisi wila yo Izirayeli woolo pe kan tori nda yeen. ⁴⁵To ti yen kondɛgengele, naa ngasegele konaa kakɔndɛgengele ngele wila yo pe kan pe yiringɔɔ wa Ezhipiti tara we. ⁴⁶Kila pye maga ta pàa pe paara yinre* ti kan ma cen wa Zhuriden gbaan wi yɔnlɔ yirisaga yeri, wa gbunlundɛge ki ni, wa Beti Pewori ca ki yesinme na, wa

†4.35: Maki 12.32.

†4.42: Nɔmbu 35.9-34; Dete 19.1-13; Zhouzu 20.1-9.

†4.41-43: Zhouzu 20.8-9.

Amōri cēnle woolo pe wunlunaŋa Sihon wi tara. Sihon wila pye ma cēn wa Eshibon ca, ēen fō, Moyisi wo naa Izirayeli woolo pe ni pàa malaga gbōn wi ni ma ya wi ni pe yiringolō wa Ezhipiti tara. ⁴⁷Pàa wi tara ti shō wi yeri konaa Bazan tara wunlunaŋa Ōgi wi woro ti ni. Ki Amōri cēnle li wunlumbolo shyen pàa pye wunluwō pi na wa Zhuriden gbaan wi yōnlō yirisaga tara ti ni. ⁴⁸Kì pye ma, Izirayeli woolo pàa tara ti ni fuun ti shō maga le wa Aroyeri ca ki tanla, wa Arinō lafogo yōn ki na fō ma saa gbōn wa Siyōn* yanwiga ki na, ko ŋga pe yinri fun Ērimō yanwiga; ⁴⁹konaa Araba* †tara ti ni, Zhuriden gbaan wi yōnlō yirisaga kēe yeri, fō ma saa gbōn wa Kōgoje kuwo wi na, wa Pisiga yanwiga ki nōgo.

Ŋgasegele ke ŋgele Yenŋele làa kan

(Ēki 20.1-17)

5 ¹Moyisi wila Izirayeli* woolo pe ni fuun pe yeri ma pe pye fō: «Izirayeli woolo, ŋgasegele naa kakōndēgeŋgele ŋgele mi yen na yuun ye kan nala, ye ke logo; yaa ke fōrōgi, ye ke le yaa tanri ke na. ²Yawe Yenŋele, we Yenŋele làa yōn finliwē* le we ni wa Horebu yanwiga ki na. ³Yawe Yenŋele li sila ki yōn finliwē pi le we teele poro cē ni, ēen fō, lūu le woro mbele

fuun we yen yinwege na laga nala we ni. ⁴Yawe Yenŋele làa para ye ni gbōgoyi wa kasōn ki nandogomō, wa yanwiga ki na. ⁵Ki sanga wi ni, mīla pye ma yere yoro naa Yawe Yenŋele li ni ye sōgōwō, nali sēnre ti yuun ye kan; katugu yàa pye na fye ki kasōn ki na, ye sila lugu wa yanwiga ki na. Sēnre nda làa yo ti nda:

⁶«Muwi mi yen Yawe Yenŋele, ma Yenŋele le, mōō yirige mōō wō wa Ezhipiti tara, to nda maa pye wa ti ni kulo we.

⁷«Maga ka yarisunndo ta yege gbōgo mi puŋgo na.

⁸«Maga ka yarisunŋgo ka tē ma yēe kan. Maga si ka yaraga ka yanlēe gbegele ma yēe kan ki yiri yaara nda wa naayeri, wa yenŋele na ka kōrōgo, nakoma nda laga tara na ka kōrōgo, nakosima nda wa tōnmō pi ni, wa tara ti nōgo ka kōrōgo. ⁹Maga ka fōli ki yarisunndo ti yege sōgōwō, maga si kari gbōgo, katugu mi ŋa Yawe Yenŋele, ma Yenŋele le, mi yen Yenŋele na laa li yenjō wi yaga. Teele mbele mi yen ma pe mben, mi ma pe kapege ki fōgo tōn pe piile pe na fō sa gbōn pe setirige piile pe yirisaga taanri wogo naa tijere wogo ki na†. ¹⁰Ēen fō, mbele mi yen ma pe ndanla, a paa tanri na ŋgasegele ke na, mi maa kajēŋge piin pe setirige piile pe yirisaga lēgere woolo kan.

†4.49: Maga logo Araba, Zhuriden gbaan gbunlundēge lara to pe yinri ma. Tì le wa Galile lōgbōgo ki na ma tigi ma kari wa Kōgoje yēen wi yeri.

†5.8-9: Levi 26.1; Dete 4.15-18; 27.15.

¹¹ «Maga kaa Yawe Yenjele, ma Yenjele li mege ki yinri waga, katugu lere ŋa wi maa mi ŋa Yawe Yenjele na mege ki yinri waga, mi se kaa yaga mbajolɔwɔ††.

¹² «Maa nawa tuun cɛnpilige* ki na maga tege ki ye mi ŋa Yawe Yenjele na kan, paa yege ŋga na mila ki yo ma kan we†. ¹³ Ma yaa la tunŋgo piin piliye kɔgɔlɔni ni, mbaa tunndo nda fuun ma yaa la piin ti piin†. ¹⁴ Eɛn fɔ, pilige kɔlɔshyen wogo ko ki yen cɛnpilige ye, maga tege ki ye mi ŋa Yawe Yenjele, ma Yenjele le, na kan. Maga ka tunŋgo pye ki pilige ki ni, mboro naa ma pinambyɔ, naa ma sumborombyɔ, naa ma kulonaŋa, naa ma kulojɔ, naa ma nege, naa ma sofile, naa ma yaayoro sannda ti ni, naa nambanŋa ŋa wi yen ma cɛn wa ma yeri wi ni, janŋo ma kulonaŋa wo nɔɔ kulojɔ wi ni pe ta pe wogo paa ma yen. ¹⁵ Maa nawa tuun ki na fɔ maa pye kulo wa Ezhipiti tara. Mi ŋa Yawe Yenjele, ma Yenjele mi pan mɔɔ yirige wa ti ni na yawa pi ni. Ko kala ki ti mi ŋa Yawe Yenjele, ma Yenjele le, miŋi

yo maga ŋgban ma ni ma yo maa cɛnpilige ki cɛen.

¹⁶ «Ta ma to naa ma nɔ pe gbogo paa yege ŋga na mi ŋa Yawe Yenjele, ma Yenjele le, miŋi yo ma kan we; janŋo mi ŋa Yawe Yenjele, ma Yenjele le, tara nda mi yen na kaan ma yeri, ma yinwetɔnlɔgɔ naa yeŋinŋge ta wa ti ni†.

¹⁷ «Maga ka lere gbo†.

¹⁸ «Maga ka jataga pye†.

¹⁹ «Maga ka yu†.

²⁰ «Maga ka yagbolo sereya yo mbe taga ma lewee yenle na†.

²¹ «Ma yege ka ka yiri ma lewee yenle wa jɔ na. Ma yege ka ka yiri ma lewee yenle wa go na, nakoma wi kere na, nakoma wi kulonaŋa na, nakoma wi kulojɔ na, nakoma wi nege na, nakoma wi sofile na, nakoma wi kee yaraga ka kpe na†.»

²² Ki senre nda to Yawe Yenjele laa yo ŋgbanga wa kasɔn konaa kambaaga wɔgɔ ki nandogomɔ, leele mbele fuun paa gbogolo le yanwiga ki nɔgɔ pe kan. Li sila ta taga to na. Laa ti yɔnlɔgɔ sinndeere papara papara shyen na mari kan na yeri.

†5.10-11: Eki 34.6-7; Nɔmbu 14.18; Dete 7.9-10.

†5.11: Levi 19.12.

†5.12: Eki 16.23-30; 31.12-14.

†5.12-13: Eki 23.12; 31.15; 34.21; 35.2; Levi 23.3.

†5.16: Dete 27.16; Mati 15.4; 19.19; Maki 7.10; Luki 18.20; Efe 6.2-3.

†5.17: Zhene 19.6; Levi 24.17; Mati 5.21; 19.18; Maki 10.19; Luki 18.20; Ɖɔɔmu 13.9; Zhaki 2.11.

†5.18: Levi 20.10; Mati 5.27; 19.18; Maki 10.19; Luki 18.20; Ɖɔɔmu 13.9; Zhaki 2.11.

†5.19: Levi 19.11; Mati 19.18; Maki 10.19; Luki 18.20; Ɖɔɔmu 13.9.

†5.20: Eki 23.1; Mati 19.18; Maki 10.19; Luki 18.20.

†5.21: Ɖɔɔmu 7.7; 13.9.

Moyisi wìla pye
Yenñele yon senre yofò

²³ «Naa yàa kaa ki magala li logo ma yiri wa wɔwɔ pi ni, maga ta kasɔn kila pye wa yanwiga ki na lagapyew, a yè si fulu na tanla yoro naa ye cengele ke lelele* konaa mbele pe yen teele ye go na pe ni. ²⁴ Yàa yo fɔ: «Wele, Yawe Yenñele, we Yenñele lili gbɔgɔwɔ yanwa naa li gbeme pi naga we na. Wèli magala li logo ma yiri wa kasɔn ki nandogomɔ. Wège yan nala fɔ Yenñele li mbe ya para lere ni wi koro yinwege na. ²⁵ Koni yinji na wee we yee kan kunwɔ pi yeri? Ki kasɔn gbɔgɔ n̄ga ki mbe ya mbe we sogo mbe we kɔ pew. Na waga si koro mbaa Yawe Yenñele, we Yenñele li magala li nuru, pa we yaa ku†. ²⁶ Katugu lewee wiwiin wi yen wa, n̄a wila Yenñele na yinwege wolo li magala li logo li yen na para wi ni wa kasɔn ki nandogomɔ paa woro yen, a ki fɔ wì koro yinwege na? ²⁷ Ki kala na, mboro Moyisi, fulu wa Yawe Yenñele, we Yenñele li tanla ma ye, mali senre ti logo kona mee pan mari yo we kan. We yaa li senre ti logo mbaa tanri ti na.» ²⁸ «Yawe Yenñele làa ye senyoro ti logo sanga n̄a ni yàa ti yo na kan we. Làa na pye fɔ: «Senre nda leele pè yo ma kan m̄iri logo. M̄i yenle ti na†. ²⁹ Ndeɛ ki pye pe mbe ja koro ma, mbaa fye na yege, mbaa tanri na n̄gasegele ke na sanga pyew,

jan̄go poro naa pe setirige piile pe ni pe pye ferewe na suyi, ki jen nala ndanla. ³⁰ Kari ma saga yo pe kan fɔ pe sɔngɔwɔ wa pe para yinre* ti ni. ³¹ Mboro wo na, koro laga na ni, mi yaa n̄gasegele ke ni fuun, naa kondɛgen̄gele koro naa kakɔndɛgen̄gele yo ma kan ma saa pe nari ke ni, jan̄go paa tanri ke na wa tara nda mi yen na kaan pe yeri ti pye pe woro ti ni.» ³² «Ki kala na, Yawe Yenñele, ye Yenñele li n̄ga yo ye kan, yege yigi yaa tanri ki na. Yaga ka laga ki na mbe kari kalige na nakoma kameɲge na. ³³ Konɔ na Yawe Yenñele, ye Yenñele li naga ye na, yaa tanri li na cecere, jan̄go ye pye ferewe na, ye yinwetɔnlogɔ ta wa tara nda ye yaa sa shɔ mbe ta ti ni.

N̄gasele na li gbɔgɔ ma we ke ni fuun na

6 ¹ «N̄gasegele naa kondɛgen̄gele koro wele Yawe Yenñele, ye Yenñele li yo mbe naga ye na, jan̄go ye saa tanri ke na wa tara nda ye yaa sa shɔ mbe ta ti ni. ² Ye yaa laga piin ma, jan̄go mbaa fye Yawe Yenñele, ye Yenñele li yege ye yinwege piliye yi ni fuun ni, mbaa tanri li n̄gasegele naa li kondɛgen̄gele n̄gele fuun m̄i yo ye kan ke na, yoro naa ye pinambiile naa ye setirige piile pe ni, jan̄go ye yinwetɔnlogɔ ta. ³ Ki kala na,

†5.25: Eki 20.18-19.
 †5.27-28: Ebu 12.18-19.

Izirayeli* woolo, ye ke logo, ye ke yigi yaa tanri ke na, janngo ye pye ferewe na, ye se ye lege jenge wa ki tara ti ni, to nda nɔnɔ wo naa senrege ki ni, ti yen na fuun wa ti ni we†, paa yege nga na Yawe Yenjele, ye teleye pe Yenjele laa ki yo ye kan we.

⁴«Izirayeli woolo, yaa nuru. Yawe Yenjele lo li yen we Yenjele le, lo nungba li yen Yawe Yenjele le†. ⁵Yawe Yenjele, ma Yenjele le, li daga mbɔɔn ndanla ma kotogo ki ni fuun ni, naa ma nawa pi ni fuun ni konaa ma fannga ki ni fuun ni†. ⁶Ki kakɔnndegeengele njele mila yuun ma kan nala, ma ke tege wa ma kotogo ki na. ⁷Maa ke nari ma piile pe na. Na yaga pye wa ma go, na yaga pye tangala na, na ye kaa sinlele konaa na ye kaa yinrigi, maa para ke senre na. ⁸Ma ke pɔ wa ma kee ki na paa kacɛn yen konaa wa ma walege ki na paa tegere yen (janngo maga ka fege ke na). ⁹Ma ke yɔnlɔɔ ma go ki kɔɔɔ ti kanngara na tire konaa ma kɔɔɔ† ti na†.

Izirayeli woolo pee daga mbe fege Yenjele li na

¹⁰«Yawe Yenjele, ye Yenjele laa yɔn fɔlɔ* le ma wugu ye teleye Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu pe kan ma yo li yaa tara nda kan ye yeri, na liga ka sa ye lenge wa ti ni, ye yaa sa cagbɔɔ gbɔɔɔ tiyɔnɔ ta wa, nda ye siri kan†. ¹¹Li yaa yinre kan ye yeri nda ti yen ma yin yarijende cenle pyew ti ni, mbe sigi ta yoro ma yeri le wa mari yin; mbe ye kan tɔnmɔ titerɛ ni, mbe sigi ta yoro ma yeri tugu; naa ɛezen* keere naa oliviye tire keere ni, mbe sigi ta yoro ma yeri sanri. Ye yaa kaa kaa mbaa tinni jenge. ¹²Ko sanga wo ni, ye ye yee yingiwe jen, yaga ka fege Yawe Yenjele li na, lo na laa ye yirige wa Ezhipiti tara, to nda yaa pye wa kulowo pi ni we. ¹³Yawe Yenjele, ye Yenjele le, ye daga mbaa fye li yege, lo ye daga mbaa gbogo konaa mbaa wungu li mege ki na†. ¹⁴Yaga ka taga yarisunndo ta yege na, cengele njele ke yen ma ye

†6.3: Nɔnɔ naa senrege to yen naga nari ma yo yaayoro ti yaa yɔn jenge wa ki tara ti ni, konaa tire nda ti maa seni ti ni; ye wele fun wa Eki 3.8 laga ki ni.

†6.4: Maki 12.29.

†6.5: Mati 22.37; Maki 12.30; Luki 10.27.

†6.8-9: Kɔɔɔ senre nda ti yo ti mbe ya pye ca ki mbogo yeyɔnɔ kɔɔɔ to. Ki veriseye shyen mbele pɛge kan Zhufuye pe maa veriseye pele yɔnlɔgi na pe poo pe keyen nakoma pe walere ti na mbaa Yenjele yenri, nakosima pe ma pe yɔnlɔɔ mbe pe le kugbolo la ni mbeli yannga le yeyɔngɔ ki na, nɔ fuun kaa jaa mbe ye wa go, wi ma jiri li na mbe si jen mbe ye wa.

†6.6-9: Dete 11.18-20.

†6.10: Zhene 12.7; 26.3; 28.13.

†6.13: Mati 4.10; Luki 4.8.

maga ke yarisunndo re; ¹⁵ katugu Yawe Yenjele, ye Yenjele le, lo na li yen laga ye sɔɔwɔ, laa li yenjɔ wi yaga. Li mbe ya mbe nawa ŋgban ye ni, mbe ye gbo pew mbe ye wɔ laga tara ti na. ¹⁶ Yaga ka Yawe Yenjele, ye Yenjele li wa mbe wele paa yege ŋga na yaa ki pye wa Masa laga ki ni†. ¹⁷ Eɛn fɔ, Yawe Yenjele, ye Yenjele le, ŋgasegele naa kondɛgeŋgele konaa kakɔndɛgeŋgele ŋgele li kan ye yeri, ye ke yigi jɛŋge yaa tanri ke na. ¹⁸ Yaa kasiŋge naa kajɛŋge piin Yawe Yenjele li yege sɔɔwɔ, jaŋgo ye pye ferewe na, ye ya ye tara jende ti sho yeri ta, to nda Yawe Yenjele laa ki yɔn fɔlɔ le ma wugu mbe kan ye teleye pe yeri. ¹⁹ Ye ye juguye pe purɔ paa yege ŋga na Yawe Yenjele laa ki yo we. ²⁰ «Punɔgo na, na ye pinambiile paga ka ye yewe mbe yo fɔ: «Yiŋgi na, Yawe Yenjele, we Yenjele ligi kondɛgeŋgele, naa ki ŋgasegele konaa ki kakɔndɛgeŋgele ŋgele ke kan ye yeri?» ²¹ Ye yaa pe yɔn sogo mbe yo fɔ: «Waa pye Farawɔn* wi kulolo wa Ezhipiti tara. A Yawe Yenjele li si we yirige ma we wɔ wa li fanŋga gbɔɔ ki ni. ²² Yawe Yenjele laa kacɛn kagbɔɔɔ, naa kafɔnŋɔɔ tugbɔnŋɔɔ tipegele pye Ezhipiti tara woolo pe na, naa Farawɔn wo naa wi go woolo pe ni fuun pe na we yege na. ²³ Eɛn fɔ woro wo na, laa we yirige wa ti ni ma pan we ni lagame, mbege tara

nda ti kan we yeri, to nda laa ki yɔn fɔlɔ le ma wugu mbe kan we teleye pe yeri we.» ²⁴ Yawe Yenjele, we Yenjele le, ligi yo we kan ma yo waa tanri ki ŋgasegele ke ni fuun ke na, waa fyɛ li yege, jaŋgo we pye ferewe na sanga pyew, konaa li we yaga yinwege na paa yege ŋga na ligi pye we kan fɔ ma pan ma gbɔn nala we. ²⁵ Na waga ki kakɔndɛgeŋgele ke yigi jɛŋge mbaa tanri ke ni fuun ke na, Yawe Yenjele, we Yenjele li yege na, ko ki yaa ki naga mbe yo we yen ma sin.

Yenjele li Izirayeli woolo pe wɔ li yɛ kan

(Eki 34.11-16)

7 ¹ «Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa ye yege sin sa ye ye ni wa tara nda ye yaa sho mbe ta ti ni. Li yaa cengele legerɛ purɔ mbe ke yirige wa ye yege. Koro wele Heti cenle woolo, naa Girigasi cenle woolo, naa Amɔri cenle woolo, naa Kana tara fenne, naa Perezi cenle woolo, naa Hevi cenle woolo konaa Zhebusi cenle woolo pe ni. Ki cengele kɔlɔshyen kɛ lege ye na konaa ma pye fanŋga ni ma we ye na†. ² Yawe Yenjele li yaa ka pe le ye keɛ, ye yaa ka ya pe ni. Kona ye pe tɔngɔ ye pe kɔ pew. Yaga ka yɔn finliwe* le pe ni, yaga si ka pe yinriwe ta. ³ Yaga kaa pɔrɔɔ piin pe ni. Yaga kaa ye sumborombiile pe kaan pe

†6.16: Eki 17.1-7; Mati 4.7; Luki 4.12.

†7.1: Kapyɛ 13.19.

simbaala konna sikaala ngbeleye yi lege, wa tara nda lāa yōn fōlō kōn ye teleye pe yeri ma wugu mberi kan ye yeri ti ni. ¹⁴Ye yaa duwaw ta mbe we cengele sanngala ke ni fuun ke na. Naŋa ŋa wi se ya pyō se nakoma jambasee se ka pye wa ye sōgōwō. Yaayogo mbasege se ka pye wa ye yaayoro ngbeleye yi ni. ¹⁵Yawe Yenŋele li yaa ye shō yama pi ni fuun pi na. Li se ka ki tifelege yambewe mba pīla Ezhipiti tara fenne pe ta pa wa ye na, paa yege ŋga na ye yen maga jen we. Mbele pēli panra li yaa pi wa poro na.

¹⁶«Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa cengele ŋgele fuun le ye kee, ye ke tōngō pew, yaga ka ke yinriwe ta. Yaga kaa ke yarisunndo ti gbogo, jaŋgo tiga ka pye paa pene yen mbe ye yigi†. ¹⁷Kana ye yaa laga jate mbaa yuun fō: «Ki cengele ŋgele ke woolo pe lege ma we we na, we mbe ya mbe pe purō mele?» ¹⁸Yaga ka fyē ke yege, een fō ŋga Yawe Yenŋele, ye Yenŋele lāa pye Farawōn wo naa Ezhipiti tara ti ni fuun ti na, ye ye ye nawa to ki na. ¹⁹Wamawelewe kaŋbanra nda lāa wa pe na a pē yan, naa kagbōgōlō konna kafōngōlō ŋgele ni, naa fanŋga gbōgō ŋga Yawe Yenŋele, ye Yenŋele lāa tege ma ye yirige wa Ezhipiti tara ti ni, ye ye ye nawa to ti na. Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa ki nuŋba ki pye

cengele ŋgele ye yen na fyē ke yege ke na ma fun. ²⁰Mbe taga ko na, li yaa ndagasere tugbōrō† yirige mbe wa pe na, mbele pe yaa ka koro mbe fe sa lara mbe shō, ti yaa ka pe gbo. ²¹Ye sunndo wiga ka kōn ye na pe kala na, katugu Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen laga ye sōgōwō; li yen Yenŋele na li gbōgō ma pye fyere ni. ²²Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa la ki cengele ke puro la ke woo wa ye yege jēnnjenri. Ye se ka ya mbe ke tōngō yōnlō nuŋba, na ko ka pye ma, pa yanyaara ti yaa yiri mbe lege mbe we ye na. ²³Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa ki cengele ke le ye kee, mbe ke gbōn mbe ke jaraga wa ye yege, mbe ke tōngō pew mbe ke kō. ²⁴Li yaa ke wunlumbolo pe le ye kee, ye pe mēre ti kō yeri wō laga tara ti na. Lere kpe se ka ya yere mbe ye sige, ye yaa pe ni fuun pe tōngō. ²⁵Pe yarisunndo nda pē tete yeri sogo. Te nakoma warifuwe ŋa wi yen ti na mari fo, ye yege ka ka yiri wi na mbe wa le. Wi mbe ya pye paa pene yen mbe ye yigi, katugu wi yen fyōngō* yaraga Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yege na. ²⁶Yaga ka yariti jaanga ka kpe le mbe ye ki ni wa ye yinre ti ni, jaŋgo yaga ka pye fyōngō ni mbe yala ki ni, pe ye pinle pe ye tōngō. Ye yaa laga jate fyōngō yaraga konna

†7.12-16: Dete 11.13-17.

†7.20: ŋga ki yo fō: *Ndagasere tugbōrō*, ki mbe ya logo fun fō yambewe lawi paa mba Yenŋele lāa wa Ezhipiti tara fenne pe na pi yen. Pele naga jate fun fō Yenŋele li merege wo wi mbaa fyere gbōrō wa leele pe na; Eki 23.28; Zhou 24.12.

yaritjaanga, katugu ki yen yaraga
nga kà daga mbe tngō pew.

**Yenḡele làa Izirayeli woolo
pe koro wa gbinri wi ni**

8¹ «Iḡgasegele ḡgele fuun mila
yuun ye kan nala, ye ke le yaa
tanri ke na, jaḡgo ye koro yinwege
na, ye se ye leḡe, konaa tara nda
Yawe Yenḡele làa wugu mberi kan
ye teleye pe yeri, ye ye wa ti ni yeri
shō yeri ta.

² «Yawe Yenḡele, ma Yenḡele lòn
yege sin, a mà toro konō na ni wa
gbinri* wi ni yele nafa shyen ni,
maa nawa tuun li ni fuun li na.
Làa ko pye, mbe ti ma fyōnwō pi
jen konaa mbōōn wa mbe wele;
jaḡgo mbege jen na kaa pye ma
mbe yenle mbaa tanri li ḡgasegele
ke na nakoma ma se yenle mbaa
tanri ke na. ³ Làa fyōnwō wa ma na,
ma ti a fuḡgo kōōn gbōn. Kona, a
lì si yaakara nda pe yinri manē* ti
kan ma yeri, to nda ma sila ti jen
we; ma teleye fun pe sila ti jen. Làa
ko pye ma, mbege naga ma na fō
yaakara to cē ma ti ma senwee wi
baro. Eēn fō, senre nda fuun Yawe
Yenḡele li maa yuun to ti mbe ya
mboo baro†. ⁴ Ki yegele nafa shyen
ke ni, ma yaripōō ti sila le mbe
kōōnlō ma yōlōgō, ma tōōō ti sila si
tinndi ma na. ⁵ Ma daga mbege jen
fō Yawe Yenḡele, ma Yenḡele li yen
nōō koro paa yege ḡga na tofō maa
wi pinambyō koro we.

⁶ «Ki kala na, ma Yawe Yenḡele,
ma Yenḡele li ḡgasegele ke yigi

jenḡe maa tanri li kondeḡḡe ke
na, maa fye li yege. ⁷ Katugu Yawe
Yenḡele, ma Yenḡele li yaa ti ye
ye tara tiyōnrō ta ni. Laforo naa
puluyo leḡere yen wa ti ni, konaa
tara ti nōōna tōnmō ni, mba pi
maa janri na yinrigi na fuun wa
gbunlundere to naa yanwira ti na.
⁸ Yarilire bile* naa ōrizhi* to tara
ri, naa erezen* tiire ni, naa figiye*
tire ni, naa girenadi tire ni, naa
oliviye* tire nda ti maa sinme kaan
konaa senrege tara ri. ⁹ Ma yaa kaa
yaakara leḡere taa wa ki tara ti ni;
yaraga ka kpe se kōōn la wa. Wa
ki tara ti ni, tugurōn yaa la taa wa
waara ti ni; Ma yaa la tuguyenre
woo wa yanwira ti ni. ¹⁰ Na maga ki
yarijende ti ta mbaa nii mbaa tinni
sanga ḡa ni, maa Yawe Yenḡele, ma
Yenḡele li sōnni, tara jende nda li
yaa kan ma yeri ti kala na.

¹¹ «Mōō yēe yingiwē jen maga
ka feḡe Yawe Yenḡele, ma
Yenḡele li na. Li ḡgasegele naa
li kakōndegēḡe konaa li
kondeḡḡe ḡgele mila yuun ma
kan nala, maga ka je ke yingiwē
pi na. ¹² Na maga li mbe tin, mbe
yinre tiyōnrō kankan mbe cen wa
ti ni sanga ḡa ni, ¹³ na ma nere
naa ma simbaala konaa ma sikaala
paga ka se mbe leḡe, ma penjara
naa ma te wi ni tiga ka leḡe, na ma
keē yaara ti ni fuun tiga ka leḡe
sanga ḡa ni, ¹⁴ mōō yēe yingiwē
jen, maga kaa ma yēe gbogo mbe
feḡe Yawe Yenḡele, ma Yenḡele li
na. Lo na lòn yirige wa Ezhipiti

†8.3: Mati 4.4; Luki 4.4.

tara ti ni, to nda màa pye wa ti ni kulo we. ¹⁵Lo làa ma yege sin ma toro ma ni wa ki gbinri gbòlò ña wi yen fyere ni wi ni; wo ña wi yen ma yin wòrò nda ti yen shònrò ni to naa naala ni, konaa lawara ni, ma pye tònmo fu. Làa ti a tònmo janri ma yiri ma kan wa walaga ñga kì sheli ma wè ti ni fuun na ki ni. ¹⁶Wa ki gbinri nungba wi ni, làa pye na manè wi kaan ye yeri yaakara; ma teleye pe sila wi jèn. Làa ko ki ni fuun ko pye ma, ma ta ma fyònwò pi jèn konaa mbòòn wa mbe wele, ko pungo na mbe si kajenye pye ma kan. ¹⁷Ki kala na, mòò yèe yingiwe jèn, maga ka yo fò ki yarijende nda ti ni fuun mari ta ma yèera fannga naa ma yawa po ni†. ¹⁸Maa nawa tuun ki na fò Yawe Yenñele, ye Yenñele lo li fannga kan ma yeri, a mà yarijende ta. Li yen naga piin ma nala, jango làa wugu ma yòn finliwe* mba le ma teleye pe ni, ligi wogo ki pye ligi yòn fili ma kan.

¹⁹«Na maga fege Yawe Yenñele, ma Yenñele li na, mbaa yarisunndo ta yege gbogo, mbaa tunngo piin ti kan konaa mbaa fòli ti yege sògòwò, mi yaa ki yo mbege filige ma kan nala, fò ma yaa kò mbe wò wa pew. ²⁰Pa ma yaa kò mbe wò wa paa cengele ñgele Yawe Yenñele, ma Yenñele li yaa tòngò wa ye yege ke yen, katugu yee logo li yeri.

Izirayeli woolo pe yen leele mbele pe ma yiri ma je

*Ñga kì ti Yenñele
li si Kana tara woolo pe purò*

(Eki 31.18--32.35)

9¹«Izirayeli* woolo, yaa nuru! Ye mbele ye yaa Zhuriden gbaan wi kòn mbe yiri nala. Cengele ñgele kè tugbòlò ma pye fannga ni ma we ye na, ye yaa ke tara ti shò mberi ta; ke yen ma cèn cagbòrò gbòrò ni nda pè malaga sigemboro kan mari maga, a tì yagara ma kari wa naayeri. ²Pe yen leele mbele pe yen fannga ni ma tònlonònlò, Anaki setirige piile wele. Yè pe jèn, yè si pe senre logo ma yo pe maa yuun fò: «Ambò wi mbe ya yere mbe Anaki setirige piile pe sige?» ³Eèn fò, ye daga mbege jèn fun nala fò Yawe Yenñele, ye Yenñele li yaa keli ye yege mbaa kee paa kasòn yen, ñga ki yen na sori na kee. Li yaa ki leele pe tòngò, mbe ti pe go sogo ye kan. Ye pe tara ti shò yeri ta, ye pe tòngò fyeege na paa yege ñga na Yawe Yenñele làa ki yòn fòlò* kòn ye yeri we.

⁴«Na Yawe Yenñele, ye Yenñele liga ka pe purò mbe pe yirige wa ye yege, yaga kaa ki yuun wa ye yèe nawa mbe yo fò ye yen ma sin ko kala na Yawe Yenñele, ye Yenñele li ti a yè pan mbege tara nda ti shò mberi ta. Ayoo! Eèn fò, ki cengele ke kapere to kala na li yaa ke purò mbe ke yirige wa ye yege. ⁵Kii cèn ndèe

†8.11-17: Oze 13.5-6.

ye yen ma sin nakoma ye nawa pi yen ma filige ye na ko kala na ye yaa ye wa pe tara ti ni, mberi sho mberi ta. Eɛn fɔ, kaselege ko na, ki cengele ke tipewe po kala na Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yaa ke purɔ mbe ke yirige wa ye yege; mbe taga wa ko na, yɔn fɔlɔ na l̄a kɔn ma wugu ye teleye Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu pe kan, mbe ta mbeli yɔn fili. ⁶Ye daga mbege jɛn fɔ kii cɛn ndɛɛ ye yen ma sin ko kala na Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yen naga tara jende nda ti kaan ye yeri. Eɛn fɔ, ye yen leele mbele pe ma yiri ma je.

Napige yanlɛɛ ŋa Izirayeli woolo p̄a gbegele ma kapege pye

⁷«Ȳaa Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li nawa pi ŋɔban yege ŋga na, ma ye ta wa gbinri wi ni, yaa nawa tuun ki na, yaga ka fege ki na. Maga le yè yiri wa Ezhipiti tara pilige ŋga ni fɔ ma pan ma gbɔn laga ki laga ŋga ki ni, ye yen leele mbele pè yiri ma je Yawe Yɛnɛle li na.

⁸«Ȳaa Yawe Yɛnɛle li nawa pi ŋɔban ma gbɔn yege ŋga na wa Horebu yanwiga ki na, ye ye yeɛ nawa to ki na. L̄a yiri ye kɔrɔɔ fɔ na jaa mbe ye tɔngɔ. ⁹Yawe Yɛnɛle l̄a yɔn finliwɛ* mba le ye ni, pi senrɛ ti yen ma yɔnlɔɔ sinndɛɛrɛ papara papara shyen nda na, naa mil̄a lugu wa yanwiga ki na sari sho, mil̄a koro wa fɔ ma saa gbɔn piliye nafa shyen, ki yɔnlɔ naa ki yembine; mi sila ka, mi

sila si wɔ†. ¹⁰A Yawe Yɛnɛle li si sinndɛɛrɛ papara papara shyen ti kan na yeri; Yɛnɛle lo jate l̄a yɔnlɔɔ ti na. Senre nda fuun l̄a yo ye kan wa yanwiga ki na, wa kasɔn ki nandogomɔ, pilige ŋga ni ȳa ye yeɛ gbogolo, ti ni fuun tila pye ma yɔnlɔɔ wa ti na.

¹¹«Piliye nafa shyen, ki yɔnlɔ naa ki yembine, yo torɔngɔlɔ, yɔn finliwɛ senrɛ ti yen ma yɔnlɔɔ sinndɛɛrɛ papara papara nda na, a Yawe Yɛnɛle li siri kan na yeri. ¹²A li silan pye fɔ: «Yiri laga yanwiga ki na ma tigi fyaw; katugu ma leele mbele mà yirige wa Ezhipiti tara, pè kapege tijaanga pye. Konɔ na mila li senrɛ yo pe kan ma yo paa tanri li na, pè fyɛle mali yaga. Pè tɛ yan ma yarisunngo gbegele pe yeɛ kan.» ¹³A Yawe Yɛnɛle li sigi senrɛ nda ti yo mari taga wa fɔ: «Migi wele maga yan fɔ ki leele mbele pe yen leele mbele pe ma yiri ma je poro pele. ¹⁴Ki yaga, mi yaa pe tɔngɔ mbe pe mege ki ko mbege wɔ laga tara ti na. Eɛn fɔ, mboro wo na, mi yaa ma pye cɛnle la to, na li yaa pye fannga ni mbe lege mbe we pe na.» ¹⁵Kona, a mi si yiri wa yanwiga ki na ma tigi; kila pye kasɔn ni bere lagapyew. Yɔn finliwɛ senrɛ ti yen ma yɔnlɔɔ sinndɛɛrɛ papara papara shyen nda na, tila pye na keyen shyen yi ni miri yigi. ¹⁶A mi sigi wele maga yan fɔ yè kapege pye Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li na. Ȳa tɛ yan ma napige yanlɛɛ gbegele maga

†9.9: Eki 24.18.

pye yarisunngo ye yee kan. Yawe Yenjele l a konɔ na naga ye na, y a fyeele mali yaga. ¹⁷ K i pye ma, sinndeere papara papara shyen nda t la pye na kee m ri yigi, a m  siri wa tara mari yaari le ye yege sɔgɔwɔ†.

¹⁸ «Ko pungo na, a m  si to tara Yawe Yenjele li yege sɔgɔwɔ mali yenri paa konɔbannga wogo ki yen, ma pye piliye nafa shyen, ki yɔnlɔ naa ki yembine; mi sila ka, mi sila si wɔ. M la ko pye ye kapege nga fuun y a pye ko kala na; katugu y a tipege pye Yawe Yenjele li na mali nawa pi ngban. ¹⁹ M la fye Yawe Yenjele li nanɔbanwa pi yege, li nanɔbanwa ndorowo pi yege, po mba l a yiri pi ni ye kɔrɔgɔ fɔ na jaa mbe ye tɔngɔ we. Eɛn fɔ, ki yɔnlɔ li na, Yawe Yenjele l a na yenrewe pi logo naa†. ²⁰ L a nawa ngban jenge fun Arɔn wi ni, fɔ naga lagajaa mboo gbo; eɛn fɔ, m la yenri wi kan fun ki pilige ki ni. ²¹ Napige yanlee ɔa yaa gbegele a k i pye kapege, m la ki le maga le kason maga sogo, maga kaari kaari, maga purugu fɔ a k i kannga muwe paa cɔnrɔ yen. Lafogo nga k i yiri wa yanwiga ki na ma tigi, a m  si saa ki muwe pi wo wa ki ni†.

Leele p a kapere ta yege pye naa

²² «Y a Yawe Yenjele li nawa pi ngban, ma ye ta wa Tabeera, naa Masa konaa Kiburɔti Ataava lara ti ni†. ²³ Sanga ɔa ni, Yawe Yenjele l a pye na jaa mbe ye yirige wa Kadeshi Barineya laga ki ni, l a ye pye fɔ: ‹Ye yiri yaa kee, ye sa tara nda m  kan ye yeri ti sho yeri ta.› Eɛn fɔ, y a yiri ma je Yawe Yenjele, ye Yenjele li senre ti na; ye sila taga li na, ye sila si logo li yeri†. ²⁴ Maga le m  yoro jen, ye yen leele mbele pe ma yiri ma je Yawe Yenjele li na.

²⁵ «Ko ki ti m la to Yawe Yenjele li yege sɔgɔwɔ mali yenri, ma koro wa tosaga fɔ ma saa gbɔn pilige nafa shyen, ki yɔnlɔ naa ki yembine, naa l a yo li yaa ye tɔngɔ we. ²⁶ M la pye nali yenri na yuun fɔ: ‹We Fɔ*, Yawe Yenjele, maga ka ma woolo pe tɔngɔ, poro mbele pe yen ma woolo, a m  pe go sho ma gbɔgɔwɔ pi fannga na, konaa ma pe yirige wa Ezhipiti tara yawa gbɔɔ ni. ²⁷ Maga ka wele ki leele mbele pe nunɔngbanla, naa pe tipewe konaa pe kapere ti na; eɛn fɔ, jatere pye ma tunmbyeele jembele Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu pe na. ²⁸ Na maga pe tɔngɔ, m  we yirige

†9.17: Eki 32.19.

†9.19: Ebu 2.21.

†9.21: Eki 32.20 wi yen naga nari ma yo Moyisi w la ki tɔnmɔ pi kan kapege pyefenne pe yeri a pɔo wɔ.

†9.22: Tabeera laga kala yeli wele wa Nɔmbu 11.1-3 laga ki ni; Masa laga kala yeli wele wa Eki 17.1-7 laga ki ni; ye Kiburɔti Ataava kala li wele wa Nɔmbu 11.31-34 laga ki ni.

†9.23: Nɔmbu 13.25--14.38; Dete 1.21-26; Ebu 3.16.

tara nda ni ti woolo pe mbe ya mbaa yuun fɔ: Yawe Yenŋele li pe yirige wa Ezhipiti tara, ma saa pe gbo wa gbinri wi ni, katugu li saa ya mbe kari pe ni wa tara nda làa ti senre yo pe kan ti ni, nakoma pe kala lùu mben. ²⁹Ma sigi ta, pe yen ma woolo, a mà pe ta ma woolo. Mà pe yirige wa Ezhipiti tara fanŋga naa yawa gbɔɔ ni.»

Yenŋele làa Izirayeli woolo pe kapere ti kala yaga pe na

(Eki 34.1-10)

10¹Kona, a Yawe Yenŋele li silan pye fɔ: «Sinndeere papara papara shyen te paa koŋgbannda ti yen, ma kesu wa gbegele fun tire ni; ko puŋgo na, mee lugu ma pan na kɔrɔɔ laga yanwiga ki na. ²Sinndeere papara papara koŋgbannda nda màa yaari, senre nda tila pye ma yɔnlɔɔ wa ti na, mi yaa ti yɔnlɔɔ wa nda ti na, ma sari le wa kesu wi ni.» ³Ki pye ma, a mi si kesu wa gbegele akasiya tige ni, ma sinndeere papara papara shyen te paa koŋgbannda ti yen. Ko puŋgo na, a mi si lugu wa yanwiga ki na ti shyen ti ni na kee. ⁴Pilige ŋga ni yàa gbogolo wa yanwiga ki nɔɔ, ŋgasegele ke ŋgele Yawe Yenŋele làa yo ye kan wa yanwiga ki na, wa kasɔn ki nandogomɔ, làa ke yɔnlɔɔ wa ki sinndeere papara papara fɔnndɔ ti na paa yege ŋga na làa ti yɔnlɔɔ wa koŋgbannda ti

na, mee ti kan na yeri. ⁵Ko puŋgo na, a mi si yiri wa yanwiga ki na ma tigi, mee saa ti le wa kesu ŋa mɪla gbegele wi ni. Tila koro wa wi ni paa yege ŋga na Yawe Yenŋele làa ki yo we.

⁶(Izirayeli* woolo pàa yiri wa Bene Yaakan kɔlɔye pe tanla ma kari wa Mosera laga ki ni. Pa Arɔn wila ku wa a pòo le wa. A wi pinambyɔ Eleyazari wì si cɛn wa wi yɔnlɔ paa saraga wɔfenne to* yen†. ⁷A pè si yiri lema mee kari wa laga ŋga pàa pye na yinri Gudigoda. Pe yiringɔlɔ lema, a pè si kari wa laga ŋga pàa pye na yinri Yɔtibata; ko ŋga laforo legere yen wa. ⁸Ko wagati wowi Yawe Yenŋele làa Levi cɛnlɛ woolo pe wɔ ma yo paa li yɔn finliwe kesu* wì tungu, paa yeregi li yege sɔɔwɔ mbaa tunŋgo piin li kan konaa mbaa duwaw piin leele pe kan li mege ni; paa yege ŋga na pège pye fɔ ma pan ma gbɔn nala we†. ⁹Ko kala kì ti Levi setirige piile pe sila tara ta kɔrɔɔ paa cengele sanŋgala ke yen. Eɛn fɔ, Yawe Yenŋele, ye Yenŋele le, li tunŋgo ko ki yen pe kɔrɔɔ ye, paa yege ŋga na làa ki yɔn fɔlɔ* kɔn we.)

¹⁰Mi wo na, mɪla koro wa yanwiga ki na ma piliye nafa shyen pye wa, ki yɔnlɔ naa ki yembinɛ, paa koŋgbanŋga wogo ki yen. Ki wogo ki na naa, Yawe Yenŋele làa na yenrewe pi logo ma ye kala yaga,

†10.6: Nɔmbu 20.28; 33.38; Dete 1.19-46.

†10.8: Nɔmbu 3.5-8; 8.5-19.

lii ye tōngō†. ¹¹ Lāa na pye fō: «Yiri ma keli ki leele mbele pe yege, maa pe yege sinni, tara nda mila wugu mbe kan pe teleye pe yeri, pe kari pe sari sho peri ta.»

Yenḡele li daga mbe ye ndanla konaa yaa tanri li senre ti na

¹² Koni Izirayeli woolo, yinḡi Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yen na jaa ye yeri? Ki kō wowi ḡa, yaa fye Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yege, yaa tanri li konḡolo ḡele li naga ye na ke na, li ye ndanla, yaa tunḡo piin li kan ye kotogo ki ni fuun konaa ye nawa pi ni fuun ni. ¹³ Yaa tanri Yawe Yenḡele li ḡasegele naa li kondeḡenḡele ḡele mila yuun ye kan nala ke na janḡo ye pye yeyinḡe na. ¹⁴ Ye wele, naayeri wo naa wi gbeme pi ni fuun pi ni, naa tara to naa ti nawa yaara ti ni fuun, ti yen Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li woro. ¹⁵ Ma sigi ta, ye teleye poro ce Yawe Yenḡele li mara pe na, a peli ndanla. Ye teleye pe setirige piile poro li wō cenḡele ke ni fuun ke sōḡwō, ko kōrō wo yen fō yoro wele li wō paa yege ḡa na yaa ki yaan nala we. ¹⁶ Yoro fun ye ye ye kan Yawe Yenḡele li yeri ye kotogo ki ni fuun ni; yaga ka yiri mbe je li na. ¹⁷ Katugu Yawe Yenḡele,

ye Yenḡele li yen yarisunndo ti ni fuun ti go na, ma pye tafenne pe ni fuun pe tafō†. Li yen Yenḡele na li gbōḡo, ma pye yafō, konaa ma pye fyere ni. Laa lere wō lere ni†; laa sili yeḡe yaga peli fanla yarikanra ni. ¹⁸ Li maa pijiriwele poro naa nanḡunjaala pe tanga ki kaan pe yeri. Li maa yaakara naa yaripōrō kaan nambanmbala pe yeri nali ndanlawa pi nari. ¹⁹ Yoro fun, nambanmbala mbele wa ye sōḡwō pe daga mbe ye ndanla, katugu yāa pye nambanmbala wa Ezhipiti tara.

²⁰ Yaa fye Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yege, yaa li gbogo, ye mara lo nunḡba na; na yaga yo ye yaa wugu, ye wugu lo meḡe ko na. ²¹ Lo ye daga mbaa sōnni, lo li yen ye Yenḡele le. Lo li ki kagbōḡo naa ki fyere kagala ke pye ye kan, a ye ke yan yenle ni†. ²² Sanga ḡa ni ye teleye pāa kari wa Ezhipiti tara, pāa pye lere nafa taanri ma yiri ke†. Koni, Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li ye pye, a ye leḡe† paa naayeri wōnḡōlō ke yen.

Kagala ḡele Yenḡele lāa pye Izirayeli woolo pe kan

11 ¹ «Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li daga mbe ye ndanla.

†10.10: Eki 34.28.

†10.17: Meḡe ḡa ki yo fō tafenne pe ni fuun tafō ki yen fun wa 1 Timo 6.15; Naga 17.14; 19.16 lara ti ni.

†10.17: Kapye 10.34; Ōrōmu 2.11; Efe 6.9.

†10.21: Eki 7-12.

†10.22: Zhene 46.27; Eki 1.5; Kapye 7.14.

†10.22: Zhene 15.5; 22.17; Ebu 11.12.

Yaa tanri li ngasegele, naa li senyoro, naa li kondegengele konaa li kakonndegengele ke na sanga pyew. ²Mi woro na para ye piile poro wogo na, poro mbele Yawe Yenjele li kagala ngele pye, pee la jen, pee si la kpe yan. Eɛn fɔ, yoro mbele ye yen na nala wo ni, Yawe Yenjele làa ke naga yoro na. Ko kɔrɔ wo yen lili gbɔgɔwɔ, naa li yawa gbɔ pi naga ye na; ³naa li kacɛn kagbɔgɔlɔ konaa kagala ngele li pye wa Ezhipiti tara Farawɔn* wi na, Ezhipiti tara wunlunaŋa we, konaa wi tara ti ni fuun ti na. ⁴Yège yan fun paa yege nɔga na làa Ezhipiti tara malingbɔɔnlɔ pe pye, naa pe shɔnye konaa pe malaga gbɔnwotoroye pe ni. Sanga ŋa ni pàa pye na ye puro, làa Kɔgɔje yɛɛn wi tɔnmɔ pi sɔngɔrɔ maa wa pe na, ma pe tɔngɔ ma pe kɔ pew†. ⁵Ŋga fuun làa pye ye kan wa gbinri* wi ni fɔ ma pan ma gbɔn na ki laga nɔga ki ni, yège jen. ⁶Làa Uruben cɛnle woolo naŋa Eliyabu wi pinambiile Datan naa Abiramu pe pye yege nɔga na, yège jen fun. Tara tila jenw wa pe tɔrɔ ti nɔgɔ ma pe tɔn pew, poro naa pe go woolo, naa pe paara yinre* ti ni, konaa pe pinleyɛnle pe ni fuun pe ni†. ⁷Kagbɔgɔlɔ ngele fuun Yawe Yenjele li pye, yè ke yan yenle ni gbɔgyi.

⁸«Ki kala na, ngasegele ngele mi yen na yuun ye kan nala, yaa tanri

ke na. Pa kona ye yaa fannga ta, mbe tara nda ye yen na jaa mbe ye wa ti ni ti shɔ mberi ta. ⁹Pa ye yaa yinwetɔnlɔgɔ ta wa tara ti ni, to nda Yawe Yenjele làa yɔn fɔlɔ* kɔn, ma wugu ki na mberi kan ye teleye poro naa pe setirige piile pe yeri; nɔnɔ naa senrege yen na fuun wa ki tara ti ni†.

Tara nda Yenjele li duwaw ti na

¹⁰«Tara nda yaa kee sa ye wa ti ni mbe sari shɔ mberi ta, ti woro paa Ezhipiti tara nda yè yiri wa ti ni ti yen. Ma ye ta wa ti ni, kila pye yaga ye yariluguro ti lugu mbe kɔ, ki ma daga yaa tanri yaa tɔnmɔ wuun ye kere yaara ti na paa yege nɔga na pe maa tɔnmɔ wuun nanɔgɔ kere yaara ti na we. ¹¹Eɛn fɔ, tara nda yaa kee sa ye wa ti ni, mberi shɔ mberi ta, yanwira naa gbunlundere yen wa ti ni. Tisara ti maa paan wa ti ni. ¹²Ki tara ti yen tara nda Yawe Yenjele, ye Yenjele li maa jatere piin ti na konaa na wele ti na sanga wi ni fuun ni, mbege le wa yele li lesaga fɔ sa gbɔn wa li kɔsaga.

¹³«Ŋgasegele ngele mi yen na kaan ye yeri nala, na ye kaa tanri ke na jɛnge, mbe ti Yawe Yenjele, ye Yenjele li ye ndanla, mbaa li gbogo ye kotogo ki ni fuun ni, konaa ye nawa pi ni fuun ni, ¹⁴pa kona, li yaa ti tisara tila paan wa ye tara mbaa yala ti wagati wi ni, tisara konɔbannda to naa ti punɔgo woro ti

†11.4: Eki 14.

†11.6: Nɔmbu 16.31-32.

†11.9: Eki 3.8.

ni fuun; jaŋgo ye yarilire ti yɔn, ye bile* naa ye duven fɔnɔɔ konaa ye sinme liwoo pi ni. ¹⁵Li yaa ti yan ki yiri wa tara ti ni ye yaayoro ti kan. Yoro fun ye yaa la nii mbaa tinni jɛŋɛ.

¹⁶«Ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, yaga ka ti pe ye fanla pe ye puŋgo, ye kari ye saa yarisunndo ta yɛɛ gbogo, mbaa fɔli ti yɛɛ sɔɔwɔ. ¹⁷Na ko ka pye, pa Yawe Yɛnɛle li yaa nawa nɔban ye ni, mbe naayeri wi tɔn jaŋgo tisaga kiga ka pan naa. Kona tara ti se kaa yarilire kaan ye yeri. Kiga pye ma, ye yaa kɔ fyaw mbe wɔ laga ki tara jende nda Yawe Yɛnɛle li yen na kaan ye yeri ti ni.

¹⁸Ki kala na, senre nda mila yuun ye kan, yeri tege wa ye kotogo na konaa wa ye nawa pi ni fuun pi ni. Yeri yɔnɔɔ yeri pɔpɔ wa ye keyen yi na paa kacɛn yen, konaa wa ye walere ti na paa tegere yen†.

¹⁹Yaa ye piile pe nari ti ni, na yaga pye wa ye yeri wa ye yinre ti ni we, nakoma na yaga pye tangala na wa konɔ, nakoma na yaga sinle, nakoma na yaga yiri, yaa para pe ni ti senre na. ²⁰Yeri yɔnɔɔ wa ye yinre ti yeyɔnrɔ kanɔgara na tire ti na konaa ye yeyɔnrɔ kɔɔrɔ ti na†.

²¹Kona mbe naayeri wi ta wa tara ti go na sanga nɔ fuun ni, yoro naa ye piile pe ni ye yaa yinwetɔnɔɔ ta wa tara nda Yawe Yɛnɛle làa

wugu mbe kan ye tɛleye pe yeri ti ni.

²²«Ŋgasegele ngele fuun mila yuun ye kan, na yaga ke yigi jɛŋɛ mbaa tanri ke na, mbe ti Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li ye ndanla, na ye kaa tanri li konɔgolo ngele fuun li naga ye na ke na, mbe koro mbe mara li na, ²³pa kona li yaa ki cɛngele ke ni fuun ke purɔ mbe ke yirige wa ye yɛɛ, koro ngele ke yen ma tugbɔɔ, ma pye fannga ni ma wɛ ye na we, ye sigi tara ti sho yeri ta. ²⁴Yaga ye yɔnɔɔ ke kan laga nɔga fuun na, ki yaa pye ye wogo. Ye tara ti yaa le wa gbinri wi na sa gbɔn fɔ wa Liban tara ti na, mbe le wa Efirati gbaan wi na sa gbɔn fɔ wa Mediterane kɔɔje wi na†. ²⁵Lere se ka ya yere mbe ye sige malaga ni. Ye yaa tanga mbe toro tara ti laga nɔga fuun ni, Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yaa ti fyere gbɔrɔ mbe ki laga woolo pe yigi ye yɛɛ fyere ti kala na, paa yɛɛ nɔga na ligi yo ye kan we†.

²⁶«Ye wele, mi yen na duwaw naa danɔga ki teri ye yɛɛ sɔɔwɔ nala, ye ka wele ye wɔ. ²⁷Na ye kaa tanri Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li nɔgasegele ngele mila yuun ye kan nala ke na, pa ye yaa duwaw ta. ²⁸Ɛɛn fɔ, na ye woro na tanri Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li nɔgasegele ke na, na yaga puŋgo le konɔ na mila nari ye na nala li ni, mbe kari saa

†11.18: Dete 6.6-9.

†11.20: Dete 6.9.

†11.24: Zhouz 1.3-5.

†11.25: Ɛki 23.27; Dete 7.24.

yarisunndo ta yege gbogo, nda ye sila jen faa, pa ye yaa danɗa ta. ²⁹Tara nda yaa kee sa shɔ mbe ta, na Yawe Yenɗele, ye Yenɗele liga ka ye lenge wa ti ni sanga ŋa ni, ye yaa kaa duwaw piin leele pe kan wa Garizimu yanwiga ki na, mbaa pe danɗi wa Ebali yanwiga ki na. ³⁰Ki yanwira shyen ti yen wa Zhuriden gbaan wi puɗgo na, wa konɔ na wa yɔnlɔ tosaga yeri li kee sanɗga ki na, wa Kana tara fenne pe tara, poro mbele pe yen ma cen wa Araba* tara ti ni we; wa Giligali ca ki yesinme na, wa More laga tigbɔrɔ ti tanla†.

³¹«Yawe Yenɗele, ye Yenɗele li yen na tara nda kaan ye yeri, sanni jenri, ye yaa Zhuriden gbaan wi kɔn mbe ye wa ti ni, sari shɔ mberi ta, mbe cen wa ti ni. ³²Kondeɗenɗele naa ŋgasegele ŋgele fuun m̀ yo ye kan nala, ye bala yaa tanri ke na.

YAWE YENŊELE LI LASIRI KONŊGOLO

12--26

**Yenɗele li gbɔɗɔsaga
ki yaa pye nuɗgba wa tara ti ni**

12¹«Yawe Yenɗele, ye teleye pe Yenɗele le, li yen na tara nda kaan ye yeri ti pye ye woro, ŋgasegele naa kondeɗenɗele ŋgele ye yaa yigi jenɗe mbaa tanri ke na, ye yinwege piliye yi ni fuun yi ni wa ti ni, koro wele yeen.

²«Cengele ŋgele ye yaa ka ke tara ti shɔ mberi ta, ke maa ke yarisunndo ti gbogo lara nda na, wa yanwira nda ti yagara ti go na, naa wa tinndiye pe na, konaa wa tire nda fuun ti yen tipiire ti nɔɗɔ, ye ti ni fuun ti jɔɗɔ pew. ³Ye yaa ka pe saara wɔsara* ti jaanri, mbe sinndɛere nda pè yerege na sunnu ti na ti gbɔn mberi yaari, mbe tiyagala ŋgele pe maa sunnu ke na ke sogo; yaara yanlere nda pè te mari pye yarisunndo, yeri kɔɔnlɔ kɔɔnlɔ. Ye pe mɛge ki kɔ yege wɔ wa ki lara ti ni†.

⁴«Yaga kaa ki cengele ke kapyere ti fɔrɔgi mbaa Yawe Yenɗele, ye Yenɗele li gbogo. ⁵Een fɔ, Yawe Yenɗele, ye Yenɗele le, li yaa ka laga ka wɔ wa ye cengele ke ni fuun ke tara ti sɔɗɔwɔ, mbe pye wa ki ni mbege pye li censaga; ko laga ko nuɗgba ye yaa kaa kee wa saa li gbogo. ⁶Pa ye yaa kaa kee wa ye saara sogoworo* ti ni, naa ye nayinme saara* ti ni, naa ye yaga* wi ni, naa yarikanra nda ye ma lagala ye yaritara ti na ti ni, naa saara nda ye ma wɔ mbe yɔn fɔlɔ* tɔn ti ni, naa ye nayinme yarikanra ti ni, naa ye nere, naa ye simbaala konaa ye sikaala pe pinambire konɗbannda ti ni. ⁷Yoro naa ye go woolo pe ni, pa ye yaa kaa ye saraga* yaakara ti kaa wa Yawe Yenɗele, ye Yenɗele li yege sɔɗɔwɔ. Lì duwaw ye na ye kee tunndo nda ni, ye yaa kaa yɔɗɔri ti

†11.30: Zhene 12.6.

†12.3: Dete 7.5.

ni fuun ti wogo ki na, wa ki laga ki ni fun.

⁸ «We yen naga piin lagame yege nga na nala, nga ka na ndanla ko ki fo wi ma pye, ye se ka saa we Fo* wi gbogo ma, ⁹ katugu Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa tara nda kan ye yeri korogo, ye fa ye wa ti ni gben mbaa ye yinwege ki piin yeyingge na. ¹⁰ Eɛn fo, Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na tara nda kaan ye yeri korogo, ye yaa Zhuriden gbaan wi kon mbe sa cen wa ti ni. Li yaa ye sho ye juguye mbele fuun pe yen ma ye maga pe kee, mbe ti ye cen yeyingge na pow wa tara ti ni. ¹¹ Kona Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa laga nga wo mbe pye wa ki ni, ye yaa kaa paan wa yaara nda mi yen nari senre yuun ye kan ti ni. To ti yen ye saara sogoworo, naa ye nayinme saara, naa ye yaga, naa yarikanra nda ye ma lagala ye yaritara ti na, konaa yarijende nda fuun ye yaa wo saraga Yawe Yenjele li yeri mbe yon folo ton. ¹² Ye yaa kaa yogori Yawe Yenjele, ye Yenjele li yege sogowo, yoro naa ye pinambiile, naa ye sumborombiile naa ye kulonambala, naa ye kulojaala konaa Levi setirige piile* mbele pe yaa ka pye mbe cen wa ye cara ti ni pe ni, katugu poro si laga ta, tara si kan pe yeri korogo paa ye yen†.

¹³ «Ye ye yee yingiwe jen, yaga laga o laga nga yan, yaga kaa ye saara sogoworo ti woo wa ki na. ¹⁴ Eɛn fo, laga nga Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa wo wa ye cengele la nungba ni, yaa ye saara sogoworo ti woo wa ki laga ki ni, yaa tanri ngasegele ngele fuun mi yo ye kan ke na.

¹⁵ «Konaa ki ni fuun, na ki ka ye ndanla sanga na ni, ye mbe ya yaayoro ta gbo mberi ka wa ye cara ti ni fuun ti ni, mbe yala duwaw na Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa tirige ye na wi ni. Lere na ka pye fyong* fu konaa lere na ka pye fyong ni, pe mbe ya mbege kara ta ka paa yege nga na pe ma ya na lufaa naa wolowo kara ti kaa we†. ¹⁶ Eɛn fo, ye se ka ti kasanwa pa ka, ye yaa pi wo tara paa tonmo yen†.

¹⁷ «Ye kere yarilire, naa ye duven konaa ye sinme pi ni, yee daga mbaa ti yaga wi nii wa ye cara ti ni, konaa ye nere, naa ye simbaala naa ye sikaala pe pinambire kongbannda ti ni, naa saara nda ye ma wo ma yon folo ton ti ni, naa ye nayinme yarikanra ti ni konaa yarikanra nda ye ma lagala ye kee yaara ti na ti ni. ¹⁸ Eɛn fo, Yawe Yenjele li yaa laga nga wo, pa ye yaa kaa ki yaara ti kaa wa ki laga ki na li yege sogowo, yoro naa ye pinambiile, naa ye sumborombiile, naa ye kulonambala, naa ye

†12.12: Dete 10.8-9; Nombu 18.20,23.

†12.15: Kila pye pe ma ya ma yan kara ti ka, paa la tanri ngasegele na paa yaayoro nda pe ma wo saara ti wogo ki yen.

†12.16: Zhene 9.4; Levi 7.26-27.

kulojaala konaa Levi setirige piile mbele pe yaa ka pye mbe cɛn wa ye cara ti ni pe ni. Ye yaa kaa yɔgɔri Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yege sɔgɔwɔ ye kɛɛ yaara nda fuun yè ta ti kala na. ¹⁹Yaga cɛn mbe mɔ yege o yege wa ye tara, ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, yaga ka fɛge Levi setirige piile pe na.

²⁰«Na Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle liga ka ye tara ti gbɔgɔ sanga ɲa ni paa yege ɲga na làa ki yɔn fɔlɔ kɔn ye yeri, na kara la ka ye yigi, ye mbe ya mbe nda fuun ti ye ndanla ta ka. ²¹Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yaa ka laga ɲga wɔ mbe pye wa ye ni, na ki ka ka lali yoro mbele ni, Yawe Yɛnɛle li yaa ka nɛre naa simbaala, konaa sikaala mbele kan ye yeri, ye mbe ya mbege yaayogo ka gbo mbege ka wa laga ɲga ye yaa ka pye mbe cɛn, paa yege ɲga na ki ye ndanla, mbe yala sɛnre nda m̀ yo ma ye kan ti ni. ²²Ye yaa ki kara ti ka paa yege ɲga na ye maa lufaa naa wolowo kara ti kaa we; lere ɲa wi yɛn fyɔngɔ fu, konaa lere ɲa wi yɛn fyɔngɔ ni, pe mbe ya pinle mbege kara ti ka. ²³Ɛɛn fɔ, ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn jɛngɛ, yaga ka ki kasanwa pa ka, katugu pa yinwege ki yɛn wa kasanwa pi ni. Ki kala na, yaga ka kara ta ka mbe pinle ti yinwege ki ni†, (ko kɔrɔ wo yɛn ti kasanwa we). ²⁴Yaga ka kasanwa ka fyew, ɛɛn fɔ, yoo wo tara paa tɔnmɔ yɛn. ²⁵Ye se ka pa ka jɛngo yoro naa ye setirige piile mbele pe yaa ka yiri pɔngɔ na pe ni, ye pye

ferɛwe na, katugu Yawe Yɛnɛle li yɛn na ɲga jate sinɲge yè tanga ma yala ki ni.

²⁶«Ɛɛn fɔ, ye yaayoro nda yè tege ti ye Yɛnɛle kan konaa nda ye ma wɔ mbe yɔn fɔlɔ tɔn, ye yaa kari ti ni wa laga ɲga Yawe Yɛnɛle li wɔ ki ni. ²⁷Ye saara sogoworo ti kara to naa ti kasanwa pi ni, ye yaa ti wɔ saraga wa Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li saraga wɔsaga ki na. Ye saara sannda to na, ye yaa ti kasanwa po wo wa li saraga wɔsaga ki na, ɛɛn fɔ ti kara to na, ye mbe ya mbe to ka.

²⁸«Kakɔnndɛgɛɲgele ɲgele fuun mi yɛn na yuun ye kan, ye ke le yaa tanri ke na; pa kona ye yaa pye ferɛwe na sanga pyew, yoro naa ye setirige piile mbele pe yaa ka yiri pɔngɔ na pe ni; katugu Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle li yɛn na ɲga jate sinɲge yè tanga ma yala ki ni.

Yaa ye yɛɛ kɔrɔsi yarisunndo ti ni

Yaga kaa Kana tara fɛnne pe fɔrɔgi

²⁹«Cɛngɛle ɲgele ye yaa sa ke tara ti shɔ mberi ta, na Yawe Yɛnɛle, ye Yɛnɛle liga ka ke tɔngɔ mbe ke kɔ wa ye yege sanga ɲa ni, na yaga ke purɔ mbe cɛn wa ke tara ti ni, ³⁰ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn jɛngɛ, yaga kaa ki leele pe fɔrɔgi, pe fɔrɔgɔmɔ pi pye paa pɛnɛ yɛn mbe ye yigi pe tɔngɔɲgɔlɔ. Yaga ka gbogolo pe ni pe yarisunndo ti na. Pàa pye nari gbogo yege ɲga na mbaa ki yewe mbege jɛn, mbaa

†12.23: Levi 17.10-14.

ki pyelomō nunḡba pi piin. ³¹ Yaga kaa pe fōrōgi mbaa Yawe Yenḡeḡe, ye Yenḡeḡe li gbogo; katugu kagala ḡgele fuun ki cengeḡe kàa pye na piin na ke yarisunndo ti gbogo, ke yen ma tijanga Yawe Yenḡeḡe li yeḡe na mali mben. Pe yere la pye na pe pinambiile naa pe sumborombiile pe woo saraga na pe sori pe yarisunndo ti kan.

Yenḡeḡe li je yarisunndo suvenne pe na

13¹ «ḡgasegele ḡgele fuun mila yuun ye kan, ye ke le yaa tanri ke na; yaga ka ka taga wa ke na, yaga si ka ka kōn wa ke na†.

² «Kana Yenḡeḡe yōn senre yofō* nakoma lere ḡa wi maa yaara yaan wōōnrō na wa yaa ka yiri wa ye sōḡwō mbaa kacēn nakoma kafōḡḡōlō senre yuun ye kan†. ³ Na ki kacēn nakoma ki kafōōnō li ka pye mbeli yeē yōn fili, na ki lerefō wi ka ye pye mbe yo fō: Yoo kari we saa yarisunndo ta yeḡe gbogo, waa tunḡgo piin ti kan, nda yee jen, ⁴ yaga ka ki Yenḡeḡe yōn senre yofō nakoma ki lere ḡa wi maa yaara yaan wōōnrō na wi senre ti logo. Katugu Yawe Yenḡeḡe, ye Yenḡeḡe li mbe ya mboo teḡe mbe ye wa mbe wele, mbege jen na kaa pye li yen ma ye ndanla ye kotogo ki ni fuun ni kōnaa ye nawa pi ni fuun ni. ⁵ Yaa Yawe Yenḡeḡe, ye Yenḡeḡe lo

nunḡba gbogo, yaa fye lo yeḡe; yeli ḡgasegele ke yigi jenḡe, yaa nuru li yeri. Yaa tunḡgo piin lo nunḡba kan, mbe mara lo na. ⁶ Ki Yenḡeḡe yōn senre yofō nakoma ki lere ḡa wi maa yaara yaan wōōnrō na wi daga poo gbo, katugu mbe yiri mbe je ko senre to tari wila yuun Yawe Yenḡeḡe, ye Yenḡeḡe li na. Lo na li ye yirige wa Ezhipiti tara ti ni, ma ye shō kulowo pi ni, katugu kōnō na Yawe Yenḡeḡe lāa naga ma yo yaa tanri li na, wi yen na jaa mbe ye fanla mbe ye punḡo li na. Ki pyelomō pi na ma, ye yaa kapege ki kō mbege wō wa ye sōḡwō.

⁷ «Na ma sefō, nakoma ma nōsepyō lenaḡa, nakoma ma pinambyō, nakoma ma sumborombyō, nakoma ma jō, wo ḡa wōōn ndanla jenḡe, nakoma ma wōnlō jenḡe wa kōōn fanla larawa mbōōn pye fō: «Shokari we sa yarisunndo ta yeḡe gbōḡ, nda mboro naa ye teleye pe ni ye sila jen, ⁸ ko kōrō wo yen yarisunndo nda cengeḡe kele yeḡe maa gbogo, ḡgele ke yen ma yōḡō ye ni nakoma ma lali ye ni, mbege le tara ti go ḡa na fō saga wa go ḡa na, ⁹ maga ka yere wi senre ti na, maga ka logo wi yeri, maga kaa yinriwe ta, maga kaa kala yaga; maga ka tōn wi kapege ki na. ¹⁰ Eēn fō, ma daga mbe ti poo gbo; mboro ma yaa keli mbōōn keē ki yirige wi na mboo gbokala

†13.1: Dete 4.2; Naga 22.18-19.
 †13.2: Mbege le verise 2 sa gbōn 6, Yenḡeḡe yōn senre yofenne mbele pe yen yagbogolo fenne pe senre yeri wele fun wa Zhene 23.25-32.

li pye, puŋgo na leele sanmbala pee pe keyen yi yirige wi na poo gbo. ¹¹Pe daga mboo wa sinndɛɛɛɛ ni mboo gbo, katugu wila pye na jaa mbɔɔn fanla mbɔɔn laga Yawe Yɛnɛɛɛ, ma Yɛnɛɛɛ li na, lo na lɔɔn yirige wa Ezhipiti tara, to nda maa pye wa ti ni kulo we. ¹²Izirayeli* woolo pe ni fuun pe yaa ŋga ki pye ki logo mbe fyɛ. Pa kona pe se kaga kapege cɛnɛ la pye laga ye sɔɔwɔ.

¹³«Yawe Yɛnɛɛɛ, ye Yɛnɛɛɛ li yɛn na cara nda kaan ye yeri ye sa cɛn wa ti ni, na yaga ki logo ki ca ka wogo na fɔ ¹⁴lejalala pɛɛɛ yiri wa ye sɔɔwɔ ma saa ki ca woolo pe fanla ma pe pye fɔ: «Yookari we saa yarisunndo ta yɛɛ gɔgɔ, nda ye fa jɛn.» ¹⁵ye yaa ki sagaja, mbe leele pe yewe jɛɛɛ ki wogo ki na. Na kaa pye ki yɛn kaseleɛ fɔ ki katijaanga ki pye wa ye sɔɔwɔ, ¹⁶ye yaa ki ca woolo pe ni fuun pe gbo tokobi ni, mbe pinɛ yaayoro ti ni. Ye yaa ca ki tɔɔɔ naa ki nawa yaara ti ni fuun ti ni, mberi tɛɛɛ ti ye pew Yawe Yɛnɛɛɛ li kan. ¹⁷Ye yaa ki yarijɛɛ ti ni fuun ti gbogolo wa katogo, mbe kasɔn le ca ki ni mbege sogo pew naa ki yarijɛɛ ti ni Yawe Yɛnɛɛɛ, ye Yɛnɛɛɛ li kan. Ki yaa koro kataga sanga pyew, pe se kaga kan naa fyew. ¹⁸Yaara nda ti tɛɛɛ ti ye pew mbe tɔɔɔ, mɛɛ daga mbe ta lɛ, jɛɛɛ Yawe Yɛnɛɛɛ li nanɔɔnwa gbɔɔ pi sogo li na, li ye yinriwe ta, li yinmɛ tirige ye na, mbe ti ye lɛɛɛ paa yɛɛɛ ŋga na lɔɔ wugu ki wogo ki na ye tɛɛɛɛ pe

kan we; ¹⁹na ye kaa nuru li yeri, mbaa tanri li ŋgasegele ŋgele fuun mi yɛn na yuun ye kan nala ke na, konaa mbaa ŋga ki yɛn ma sin Yawe Yɛnɛɛɛ, ye Yɛnɛɛɛ li yɛɛɛ na ki piin we.

Ŋga Izirayeli woolo pe sila daga mbaa piin kunwɔ gbeleɛ na

14 ¹«Ye yɛn Yawe Yɛnɛɛɛ, ye Yɛnɛɛɛ li piile. Ki kala na, yaga ka ye witire lara ta kɔɔnɔ kɔɔnɔ, nakoma mbe ye walɛɛ sire ti kulu mbege naga fɔ yaa kunwɔ gbele. ²Katugu ye yɛn cɛnɛ na li yɛn kpoyi* Yawe Yɛnɛɛɛ, ye Yɛnɛɛɛ li kan. A li ye wɔ cɛɛɛɛ sanɔɔɔ ŋgele fuun ke yɛn laga tara na ke sɔɔwɔ, jɛɛɛ ye pye li woolo mbele pe kala li yɛn ma gbɔɔ li yeri jɛɛɛ.

Fyɔɔɔ yaara naa fyɔɔɔ fu yaara

(Levi 11.1-47)

³«Yaraga ŋga fuun ki yɛn fyɔɔɔ* ni yaga ka ka ka. ⁴Yaayoro naa wɔɔɔɔ mbele ye mbe ya mbaa kaa pe mbele: Nɛɛɛ, naa sumbyɔ, naa sugbɔ, ⁵naa wolowo, naa lufaa, naa sawɔɔ, naa gbɔɔ, naa wɔɔɔɔ, naa likatɔɔ, ⁶konaa mbele fuun pe yɛnɔɔɔ ti yɛn ma wali pe na shyɛn, pe ma sila yaakara nda pɛ ka ti sɔɔɔɔ nari sanga pe ni. ⁷Ɛɛn fɔ, mbele pe yɛnɔɔɔ ti yɛn ma wali pe na shyɛn ko cɛ, nakoma mbele pe maa yaakara nda pɛ ka ti sɔɔɔɔ nari sanga ko cɛ, yaga kaa pe kaa. Ki pye ma, yaga kaa yɔɔɔɔ, naa polo konaa wɔɔɔɔ dama pe kaa;

katugu pe maa yaakara nda pè ka ti sɔngɔɔ nari sanga. Eɛn fɔ, pe yenjoro ti si woro ma wali pe na shyen. Yaa pe jate fyɔngɔ ni†. ⁸Yaga kaa cele wi kaa, katugu wi yenjoro ti yen ma wali wi na shyen, eɛn fɔ, wila ya mbe yaakara nda wi ka ti sɔngɔɔ mbaa ti sanga. Yaa wi jate fyɔngɔ ni. Yaga kaa kara ta ka, yaga si ka jiri wi kugo na.

⁹«Tɔnmɔ yaara ti ni, nda fuun ye mbe ya mbaa kaa tori nda yeɛn: Nda fuun wuuro yen ti kanɲgara ti na paa kanwira yen konaa ma pye kɔɔɔ ni. ¹⁰Eɛn fɔ, nda fuun wuuro woro ti kanɲgara ti na paa kanwira yen konaa kɔɔɔ woro ti na, ye saa ti kaa; ye yaa lari jate fyɔngɔ ni.

¹¹«Sannjere nda fuun ti yen fyɔngɔ fu, ye mbe ya mbaa ti kaa. ¹²Sannjere nda yee daga mbaa kaa ti mere ti nda: Yɔn, naa pete, naa yɔn ŋa wi ma pye wa kɔɔje wi ni, ¹³naa kagbɔngɔ, naa tufara konaa duwaye pe cenle li ni fuun, ¹⁴naa kaankaanye pe cenle li ni fuun, ¹⁵naa kɔnrɔsogolo, naa kuwege, naa kuwefige konaa gbinlele pe cenle li ni fuun, ¹⁶naa kuwegbɔɔ, naa gbinɲgin, naa laɲgolo, ¹⁷naa lɔɔ sumbyɔ, naa tɔnmɔ sannjege, naa kara kasannjege, ¹⁸naa jagapan, naa gɔɔ ki cenle li ni fuun, naa sannjege ŋa pe yinri hupi konaa ndirige.

¹⁹«Yaawere nda fuun ti maa yinrigi sire na, yaa ti jate fyɔngɔ ni, yaga kaa ti kaa. ²⁰Eɛn fɔ, nda ti maa yinrigi sire na ma pye fyɔngɔ fu, ye mbe ya mbaa to kaa†. ²¹Yaga ka yarikugo ka kara ka. Ye mbe ya mberi kan nambannjeɛnle mbele wa ye ni pe yeri peri ka†, nakoma mberi pere tara ta yege woolo yeri; katugu yoro wo na, ye yen leele mbele pe yen ma tege pe ye Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li kan. Yaga ka sikapige ka sɔɔ wa ki nɔ yinriwe pi ni.

Ŋgasele na li tege yaga wɔmɔ pi wogo na

²²«Yeɛ pyew, yaara nda fuun ye yaa la taa wa ye keere ti ni, yaa ti ni fuun ti yaga* wi woo. ²³Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li yaa laga ŋa wɔ mbaa li yeɛ nari wa, pa ye yaa ka saa ye yarilire, naa ye duven fɔnɲɔ, naa ye sinme yaga yaara ti kaa wa, mbe pinle ye nere ŋgbeleye, naa ye simbaala konaa ye sikaala ŋgbeleye yi pinambire koɲbannda ti ni. Ye yaa laga piin ma, mbaa ki fɔɔgi la fyɛ sanga pyew Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li yege†. ²⁴Na Yawe Yenɲele, ma Yenɲele liga ka duwaw ma na sanga ŋa ni, laga ŋa li yaa ka wɔ mbaa li yeɛ nari wa, na kiga pye mbe lali ma ni, mbege kan ma se ya mbɔɔn yaga wi le mbe kari wi ni wa,

†14.7: Levi 11.4.

†14.20: Levi 11.21-22.

†14.21: Eki 23.19.

†14.23: Levi 27.30-33.

²⁵ pa kona, mɔɔ yaga wi pɛrɛ, maga penjara ti lɛ ma pan ti ni wa laga ŋga Yawe Yɛnɛlɛ, ma Yɛnɛlɛ li yaa ka wɔ ki ni. ²⁶ Na maga ka gbɔn wa, yaraga ŋga fuun kɔɔn ndanla, nɛgɛ yi o, sumbyɔ wi o, duvɛn wi o, nakoma sinmɛ wɛlɛwɛ pa yɛgɛ wi o, ko kɔrɔ wo yɛn yaraga ŋga fuun la ka pye ma na, maga lɔ ki penjara ti ni. Mboro naa ma go woolo pe ni yege ka wa Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ li yɛgɛ sɔgɔwɔ, yaa yɔgɔri. ²⁷ Ki sanga wi ni, yaga ka fɛgɛ Levi setirige piilɛ* mbele pe yaa ka pye mbe cɛn wa ye cara ti ni pe na, katugu poro si laga ta, tara si kan pe yeri kɔrɔgɔ paa ye yɛn.

²⁸ «Yɛlɛ taanrindaanri pyew, ye yaa la ye kɛrɛ yaara ti yaga wi woo yɛlɛ taanri wolo li ni, mbaa wi gbogolo wa ye cara ti ni. ²⁹ Ki ka pye ma, Levi setirige piilɛ, poro mbele pee laga ta, tara si kan pe yeri kɔrɔgɔ paa ye yɛn, poro naa nambannjɛnɛlɛ pe ni, naa pijiriwele konaa nanɔnɔjaala pe ni, poro mbele pe yɛn ma cɛn wa ye cara ti ni, pe yaa pan mbe ka mbe tin. Pa kona Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ li yaa duwaw ye na ye kɛɛ tunndo ti ni fuun ni.

Izirayeli woolo pe fɔrɔ ti kala yagawa pe yɛɛ na

(Levi 25.1-7)

15 ¹ «Yɛlɛ kɔlɔshyɛn pyew, ye yaa fɔrɔ nda yɛ taga ti kala yaga. ² Fɔrɔ ti kala yagawa pi yaa la piin yɛgɛ ŋga na ki ŋga: Fɔrɔ ti

kala yagawa yɛlɛ liga gbɔn, paga li yari Yawe Yɛnɛlɛ li mɛgɛ ki na, lere o lere wì fɔgɔ le wi sefɔ wa na, a wì pye wi cɛnɛ woo wa, wi yaa ki fɔgɔ ki kala yaga wi na. Wiga kaga kan wi na mbe yo wi fɔgɔ ki tɔn. ³ Ye mbe ya mbaa ye fɔrɔ ti yewe nambanmbala poro na; ɛɛn fɔ, ye cɛnɛ woolo ye fɔrɔ nda ti yɛn pe na, yeri kala yaga pe na.

⁴ «Konaa ki ni fuun, fyɔnwɔ fɔ si daga mbe pye wa ye sɔgɔwɔ, katugu Yawe Yɛnɛlɛ li yaa duwaw legerɛ tirige ye na wa tara ti ni, to nda li yɛn na kaan ye yeri paa kɔrɔgɔ yɛn, yeri shɔ yeri ta we. ⁵ Ko yaa pye ma, na ye kaa nuru Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ li yeri, mbeli ŋgasegele ŋgele fuun mi yɛn na yuun ye kan nala ke yigi jɛnɔgɛ mbaa tanri ke na. ⁶ Katugu Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ li yaa duwaw ye na paa yɛgɛ ŋga na lɔa ki yo ye kan we. Pa kona ye yaa kaa fɔrɔ nii cɛngɛlɛ legerɛ kele yege na, ɛɛn fɔ, ye se ka fɔgɔ le lere yeri. Ye yaa ka cɛn cɛngɛlɛ legerɛ go na, cɛnɛ la kɛɛ se ka cɛn ye go na.

⁷ «Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ li yɛn na tara nda kaan ye yeri, na fyɔnwɔ ka to ma sefɛnnɛ wa na wa ki tara ca ka ni, maga kɔɔn nawa pi tɔn wi na, mbe je mbe yo ma soo saga. ⁸ ɛɛn fɔ, ki daga mɔɔ kɛɛ ki sanga ma fɔgɔ le wi na maa jorowo yaraga ki kan wi yeri†. ⁹ Ma yɛɛ yingiwɛ jɛn, maga ka ti jatere pee mbe tigi wa ma kotogo na, maa ma yɛɛ piin fɔ: «Sanni jɛnri yɛlɛ

†15.8: Levi 25.35.

kɔlɔshyen wolo li yaa gbɔn, fɔrɔ ti kala yagawa yele le;» ko mbe ti ma yewagawa pye ma sefɔ ɲa wi yen fyɔnwɔ fɔ wi na, mbe je maga ka yaraga kan wi yeri. Pa kona, wi yaa gbele ma mɛgɛ ni mbe Yawe Yɛnɲele li mɛgɛ ki yeri luu saga; ki ka pye ma, ma yaa ma kapege ki go kala li lɛ. ¹⁰Fɔgɔ taga wi na nandanwa ni; ki ka kɔɔn mbɛn. Ki ka pye ma, Yawe Yɛnɲele, ma Yɛnɲele li yaa duwaw ma na ma kapyegele ke ni fuun ke ni konaa ma kɛɛ tunndo ti ni fuun ti ni. ¹¹Fyɔnwɔ fɛnne poro se kɔ wa tara ti ni. Ko kala ki ti mi yen naga yuun ma kan fɔ mɔɔ kɛɛ ki sanga maa kaan nandanwa ni ma sefɛnne, naa fanɲgɔgɔ fɛnne konaa fyɔnwɔ fɛnne† pe yeri.

**Eburuye mbele kulolo
pe wɔmɔ wa kulowo pi ni**

(Eki 21.1-11; Levi 25.39-46)

¹²«Na ma sefɔ Eburuye naɲa nakoma jele wa kaa yeɛ pɛrɛ ma yeri paa kulo yen, wi yaa tunɲgo pye ma kan fɔ sa gbɔn yele kɔgɔlɔni. Yele kɔlɔshyen wolo li na, ma yaa wi wɔ wa kulowo pi ni. ¹³Ɛɛn fɔ, pillige ɲga ni wi yaa wɔ wa ma yeri, maga kaa yaga wila kee kɛwara. ¹⁴Yawe Yɛnɲele li yaa ka duwaw

ma na mbe yaara nda fuun kan ma yeri, ma yaa ta wɔ wa ti ni yarikanra mbe kan wi yeri; to ti yen ye simbaala, naa ye sikaala, naa ye bile* konaa ye duven we. ¹⁵Ye ye jatere wi tɛgɛ ki na fɔ yoro fun yaa pye kulolo wa Ezhipiti tara, a Yawe Yɛnɲele, ye Yɛnɲele li saa ye wɔ wa kulowo pi ni. Ko kala kɔ ti mi yen naga ɲgasele na li kaan ye yeri nala.

¹⁶«Kana ma kulonɲa wi mbe ya mbɔɔn pye fɔ: «Mi woro na jaa mbe laga ma na» katugu mboro naa ma go woolo pe ni ye yen maa ndanla, a wi yen fɛrɛwe na wa ma yeri†. ¹⁷Kona ma wanla lɛ maga kulonɲa wi nunɲgɔlo li mara wa kɔrɔ pyɔ wi na, mali furu†. Pa kona wi yaa pye ma kulonɲa fɔ sanga pyew. Na ki ka pye kulojɔ wi, ko kala nunɲba lo ma yaa pye wi na fun. ¹⁸Ɛɛn fɔ, mbe kulonɲa wi yaga wi wɔ wa kulowo pi ni ki ka ka ɲgban ma na, katugu tunɲgo ɲga wi pye ma kan yele kɔgɔlɔni li ni, kɔ we wesaga shyɛn tunmbyee ɲa pe ma le sara na wi wogo ki na. Ki kala na, wi yaga wi wɔ wa kulowo pi ni. Pa kona Yawe Yɛnɲele, ma Yɛnɲele li yaa duwaw ma na ma kɛɛ tunndo ti ni fuun ni.

†15.11: Mati 26.11; Maki 14.7; Zhan 12.8.
 †15.16: Eki 21.5-6 wo kɔrɔ wa yege taga wa maga naga fɔ: Na wi kaa jaa mbe koro wi tafɔ wi go woolo pe ni.
 †15.17: Mbe kulonɲa wi nunɲgɔlo li furu, ko la pye kapyege ɲga kila pye naga nari fɔ kulonɲa wi yaa koro wi tafɔ wo naa wi go woolo pe ni sanga pyew.

**Yaayoro ti pinambire
koᅅgbannda
ti yen Yenᅅele li woro**

¹⁹ «Ma nere naa ma simbaala konaa ma sikaala pe pinambire koᅅgbannda ma yaa pe teᅅe pe ye Yawe Yenᅅele, ma Yenᅅele li kan. Maga kōōn napōlō koᅅgbanᅅa wi pye wila fali. Maga kōōn sumbyō wi pinambyō koᅅgbanᅅa wi sire ti kōōnlō†. ²⁰ Yele pyew mboro naa ma go woolo pe ni ye yaa ka saa ti kaa Yawe Yenᅅele, ye Yenᅅele li yeᅅe sōᅅwō wa laga ᅅga li yaa ka wō ki ni†. ²¹ Ki yaayoro ti ni, na ᅅga ka pye sō ni, na ki ka pye jeᅅōᅅōlō ni, nakoma na ki ka pye fyōōn, nakoma na jereᅅisaga ka yeᅅe ka pye ki na, maga kaga wō saraga* Yawe Yenᅅele, ma Yenᅅele li yeri. ²² Ma yaa ki yaayogo kara ti ka wa laga ᅅga ma yen ma cēn. Lere ᅅa wi yen fyōōngō* ni konaa ᅅa wi yen fyōōngō fu* pe ni fuun shyen pe mbe ya mbeᅅe kara ta ka paa yeᅅe ᅅga na pe maa lufaa nakoma wolowo kara ti kaa we. ²³ Eēn fō, maga ka kasanwa ka, ma yaa pi wo tara paa tōnmō yen†.

Paki feti wi pyekala
(Eki 12.1-20)

16 ¹ «Maa yarilire kōnyenᅅe† ki wele, maa Paki* feti wi piin Yawe Yenᅅele, ma Yenᅅele li meᅅe ni; katugu ki yenᅅe ki yembinē lo lali Yawe Yenᅅele, ye Yenᅅele lāa ye yirige wa Ezhipiti tara. ² Yaayogo ᅅga ma yaa wō saraga* Paki feti wi na Yawe Yenᅅele, ma Yenᅅele li yeri, ma yaa ki yigi wa ma nere nakoma ma simbaala nakoma ma sikaala ᅅᅅbeleye yi ni. Laga ᅅga li yaa ka wō mbe pye wa ki ni, pa ma yaa ki gbo wa ki laga ki ni. ³ Maga ka ki Paki feti yaakara ta pinle mbe ka leve* buru ni; eēn fō, ma yaa leve fu buru ka sa ᅅbōn piliye kōlōshyen. Ki fyōōnwō yaakara ti yaa la ye nawa tuun ki na fō yāa yiri fyeleᅅe na wa Ezhipiti tara. Ki ka pye ma, ma yinweᅅe piliye yi ni fuun ni, ma yaa la nawa tuun ma yiripillige ki na wa Ezhipiti tara. ⁴ Ki piliye kōlōshyen yi ni, leve kᅅe si daga mbe yan wa ye tara ti ni fuun ti ni. Pilige koᅅgbanᅅga ki yōnlōkōᅅō, yaayogo ᅅga pē wō saraga, yaga ka ki kara ta teᅅe ti wōnlō ti yiri. ⁵ Yawe Yenᅅele, ye Yenᅅele li yen na cara nda kaan ye yeri ye cēn wa ti ni, maga ka Paki feti yaayogo ka gbo wa ko ka ni. ⁶ Eēn fō, Yawe Yenᅅele, ye

†15.19: Eki 13.12.

†15.20: Dete 14.23.

†15.23: Zhene 9.4; Levi 7.26-27; 17.10-14; Dete 12.16.

†16.1: Eburuye sēnre ti ni yarilire kōnyenᅅe pe maa ki yinri Abibu. Ki yenᅅe ki saa yala tuwabu yende nda pe yinri Marisi naa Avirili to ni; Eki 12.1-20; Levi 23.5-8, 14; Nōmbu 28.16-25.

Yenñele li yaa ka laga ñga wɔ mbe cɛn wa ki ni, pa ye yaa ka saa Paki feti yaayoro ti kuun wa ko laga ko nunñba ni. Ye yaa kaa ti kuun yɔnlɔkwɔ yege ni, yɔnlɔ ki tosanga ni, mbe yala wagati ña yaa yiri wa Ezhipiti tara wi ni. ⁷Ye yaa kaga kara ti sɔwɔ mberi ka wa laga ñga Yawe Yenñele li yaa ka wɔ ki ni. Ki goto pinliwe ni, ye mbe ya sɔngɔwɔ mbe kari wa ye yinre. ⁸Ye yaa la leve fu buru kaa fɔ sa gbɔn piliye kwɔlɔni. Pilige kwɔlshyen wogo ki na, ye yaa gbogolo Yawe Yenñele li mege ni mbeli gbɔwɔ; ye se ka tunñgo ka kpɛ pye ki pilige ki ni.

Yarilire ti kɔnwɔ feti

(Levi 23.15-21; Nɔmbu 28.26-31)

⁹«Yaga yarilire kɔngɔ ki peli pilige ñga ni, yege le le ki na ye jiri ye sa ta fɔ yapelege kwɔlshyen. ¹⁰Ko punñgo na, ye yaa Pantikɔti* feti wi pye Yawe Yenñele, ye Yenñele li mege ni mbeli gbɔwɔ, mbe nayinme yarikanra kan li yeri mbe yala duwaw ña li tirige ye na wi ni. ¹¹Yawe Yenñele, ye Yenñele li yaa ka laga ñga wɔ mbe pye wa ki ni, ye yaa yɔwɔri wa ki ni, yoro naa ye pinambiile, naa ye sumborombiile, naa ye kulonambala naa kulojaala, naa Levi setirige piile* mbele pe yaa ka pye mbe cɛn wa ye cara ti ni pe ni, naa nambannjeenle, naa pijiriwele kɔnaa nanñgunjaala mbele pe yaa ka pye wa ye ni pe ni. ¹²Ye ye jatere wi tege ki na fɔ

yaa pye kulolo wa Ezhipiti tara. Ye ki kondɛgenñele ke yigi jɛnñe yaa tanri ke na.

Gbataala nɔwɔ feti

(Levi 23.33-43)

¹³«Na yaga ka ye bile* wi sun wa wi sunsaga mbe kwɔ kɔnaa mbe ye ɛezen* pire ti tɔnmɔ pi wɔ wa ti wɔsaga mbe kwɔ, ye yaa Gbataala nɔwɔ feti* wi pye sa gbɔn fɔ piliye kwɔlshyen. ¹⁴Ye yaa la yɔwɔri ki feti wi nɔwɔ, yoro naa ye pinambiile, naa ye sumborombiile, naa ye kulonambala naa kulojaala, naa Levi setirige piile pe ni, naa nambannjeenle, naa pijiriwele kɔnaa nanñgunjaala mbele pe yɛn ma cɛn wa ye sɔwɔwɔ pe ni. ¹⁵Ye yaa feti wi pye pilige kwɔlshyen Yawe Yenñele, ye Yenñele li mege ni, wa laga ñga li yaa ka wɔ ki ni. Ye yaa kaa yɔwɔri jɛnñe katugu li yaa ka duwaw ye na ye kɛre yaara ti ni fuun ni kɔnaa ye kɛe tunndo ti ni fuun ni.

¹⁶«Ye le pyew, ye nambala pe ni fuun pe yaa pan pansaga taanri wa Yawe Yenñele, ye Yenñele li yege sɔwɔwɔ, wa laga ñga li yaa ka wɔ ki ni, leve fu buru feti* wi na, naa Pantikɔti feti kɔnaa Gbataala nɔwɔ feti wi na. Pe se ka pan Yawe Yenñele li yege sɔwɔwɔ kɛwara. ¹⁷Lere nunñba nunñba pyew wi yaa pan yarikanga ni mbe yala duwaw ña Yawe Yenñele, ye Yenñele li yaa tirige wi na wi ni.

Kiti kōngō yege nagawa

¹⁸ «Cara nda fuun Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa kan ye yeri, ye yaa kiti kōnfenne naa teele tegetege wa ti ni ye cengele ke ni. Paa leele pe kiti wi kōon wila sinni. ¹⁹ Yaga ka kiti kōngō ki kannga. Yaga ka lere wō lere ni. Yaga ka yarikanra sho nda ti yaa ye go jōgō; katugu yarikanra ti ma tijinliwe fenne pe kannga paa fyōnlō yen (paa ya kaselege yo), mbe lesinmbele pe senre ti kan ti ma ke†. ²⁰ Ye bala yaa kiti sinje kōon, jango ye yinwege ta, konna Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na tara nda kaan ye yeri, yeri ta ti koro ye woro.

Yaga kaa yarisunndo ti gbogo

²¹ «Saraga wōsaga* nga ye yaa kan Yawe Yenjele, ye Yenjele li kan, yaga ka yarisunngo jelege Ashera* ki tiyala la kan le ki tanla. ²² Sinndere nda pe ma te ma yerege yarisunndo, yaga ka ta yerege fun le ki tanla; katugu ti yen ma Yawe Yenjele, ye Yenjele li

17 mben†. ¹ «Tulugo nakoma sō ka pye yaayogo nga na, nege nakoma sumbyō wi o, yaga kaga wō saraga* Yawe Yenjele, ye Yenjele li yeri; katugu ki yen katijaanga li yege sōgōwō.

² «Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na cara nda kaan ye yeri, kana ye yaa ka naja nakoma jele wa yan ka ni, wi yen na nga Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na jate kapege ka piin, nali yōn finliwe* pi jogo, ³ na kee ma saa na yarisunndo ta yege gbogo na fōli ti yege sōgōwō, mbaa fōli yōnlō naa yenje naa wōngōlō ke ni fuun ke yege sōgōwō, mbe sigi ta li sila ko yo ye kan. ⁴ Ki kala paga li yo ye kan sanga ŋa ni, a yè pye li jenme, ye yaa yiri mbe yewe jenge li wogo na. Na ki kala li ka pye kaselege, na ki ka pye mbe filige fō ki katijaanga kī pye wa Izirayeli* tara, ⁵ kona naja nakoma jele ŋa wigi kapege ki pye, ye yaa kari wi ni wa ca ki mbogo yeyōngō ki na, mboo wa sinndere ni mboo gbo†.

⁶ «Pe yaa ki fō wi gbo serefenne shyen nakoma serefenne taanri senyoro na. Pe se kaa gbo serefo nungba senyoro na. ⁷ Serefenne poro pe yaa keli mboo wa sinndere ti ni. Ko punjo na, leele sanmbala pe sila wi waa sinndere ti ni poo gbo. Pa ye yaa ki pye yeen mbe kapege ki kō mbege wō wa ye sōgōwō†.

Kanfgangala ke yege wōmō kala

⁸ «Na legbokala ka pye, nakoma paga lere wa le kee, nakoma paga

†16.19: Eki 23.8.

†16.21-22: Ashera: Yarisunngo ka layi, nga kila pye na jele kala naa nambala kala li yōngō, konna ki ma jele wi sege ki yenge. Paa pye naga gbogo wa Kana tara kee ki na; Dete 7.5; Eki 34.13; Levi 26.1.

†17.5: Levi 24.14; Kapye 7.58; Ebu 13.12.

†17.7: Dete 13.10; 1 Koren 5.13.

lere wa gbɔn mboo weleḡe, nakoma kala la yeḡe ka pye wa ye ca ki ni mbe nḡban fɔ kiti kɔnfenne mbele pe wa pe se ya mbeli yeḡe wɔ, pa kona ye kari ki kala li ni wa laga nḡa Yawe Yenḡele li yaa ka wɔ ki ni. ⁹ Saraga wɔfenne*, Levi setirige piile* wele, ye yaa sa pe yan konaa kiti kɔnfɔ nḡa wi yen tunḡgo ki na wi ni, mbe pe yewe. Pe yaa ki kala li yeḡe wɔlɔmɔ pi naga ye na. ¹⁰ Kona kala li yeḡe wɔlɔmɔ mba pe yaa naga ye na wa laga nḡa Yawe Yenḡele li yaa ka wɔ, ye tanga ye yala ko yeḡe wɔlɔmɔ po ni; senre nda fuun pe yaa yo ye kan, ye ye jatere wi teḡe ti na, ye tanga ye yala ti ni ce. ¹¹ Lasiri* kongolo nḡele pe yaa naga ye na konaa kiti kɔnlɔmɔ mba pe yaa yo ye kan, yaa tanri ti na ma. Yaga ka laga ti na mbe kari kee ka na. ¹² Saraga wɔfɔ nḡa wi yen na tunḡgo piin Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yeḡe sɔḡwɔ, na lere wa kaa yeḡe gbɔḡɔ mbe yo wi se logo wi yeri, nakoma mbe yo wi se logo kiti kɔnfɔ wi yeri, ki lere wi daga poo gbo. Pa ye yaa ki pye ma, mbe kapege ki kɔ laga yoro Izirayeli woolo ye sɔḡwɔ. ¹³ Leele pe ni fuun pe yaa ka nḡa ki pye ki logo mbaa fyɛ, pe se ka yenle mbe pe yeḡe gbɔḡɔ mbege kala la pye naa.

Wunluwɔ tegewe senre

¹⁴ «Yawe Yenḡele li yen na tara nda kaan ye yeri, na yaga ka sa ye wa ti ni mberi shɔ mberi ta, mbe cen wa ti ni, kana ye yaa ka yo fɔ ye yaa wunluwɔ teḡe ye yeḡe go na paa yeḡe nḡa na tara nda fuun ti yen ma ye maga ti woolo pe yen naga piin†. ¹⁵ Pa kona Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yaa ka lere nḡa wɔ wunluwɔ, ye wo teḡe ye yeḡe go na. Izirayeli pisee wo wawi ye yaa ka le wi pye wunluwɔ ye go na. Wii daga mbe pye tara ta yeḡe woo, nḡa wi woro ye cenle woo†. ¹⁶ Ye wunluwɔ wii daga mbe shɔnye leḡere ta wi yeḡe kan. Wiga ka leele pe sɔngɔwɔ wa Ezhipiti tara pe sa pele lɔ wi kan; katugu Yawe Yenḡele lɔa ki yo ye kan ma yo yaga ka sɔngɔwɔ wa ki tara ti ni naa fyew†. ¹⁷ Wiga ka jeele leḡere pɔri wi yeḡe kan, janḡo paga kaa jatere wi kanḡa mboo laga Yenḡele li na. Wiga si ka warifuwe naa te leḡere gbogolo wi yeḡe kan†.

¹⁸ «Na wiga ka cen wunluwɔ pi na sanga nḡa ni, wigi lasiri sewe nḡa wi shɔ saraga wɔfenne mbele Levi setirige piile pe yeri, wi ti poo senre ti ni fuun ti yɔnlɔḡɔ sewe wa ni wi yeḡe kan. ¹⁹ Wi yaa ki sewe wi teḡe wi yeḡe tanla mbaa wi kara wi yinwege piliye yi ni fuun ni, janḡo wila ki fɔrɔgi wila fyɛ

†17.14: 1 Sami 8.5.

†17.15: 1 Sami 10.24; 11.15; 2 Sami 5.2.

†17.16: 1 Wunlu 10.28; 2 Kuro 1.14-16; 9.28.

†17.17: Wunlunana Salomɔ wila ki nḡasegele ke jɔḡɔ; 1 Wunlu 10.26 sa gbɔn 11.8.

Yawe Yenŋele, wi Yenŋele li yege, mbege lasiri koŋgolo koro naa ki kondegeŋele ke ni fuun ke le mbaa tanri ke na. ²⁰Ki ka pye ma, ki yaa ti wi saa wi yeŋe gbogo wi woolo pe na; wi se si wa mbe la mbe laga ki lasiri koŋgolo ke na mbe kari kee ka na. Pa kona wo naa wi setirige piile pe ni pe yaa koro wunluwo pi na mbe wagati legere pye wa yoro Izirayeli woolo ye soŋowo.

**Tasaga ŋga ki daga mbe kan
Levi setirige piile pe yeri**

18 ¹«Levi setirige piile* mbele saraga wofenne*, poro naa Levi cenle woolo sanmbala pe ni, pe se ka tasaga nakoma korogo ta wa tara ti ni paa Izirayeli* woolo sanmbala pe yen. Saara sogoworo* nda pe yaa la woo Yawe Yenŋele li yeri, to naa yarijende sannda nda ti yen li woro, to ti yaa pye pe yaakara re. ²Pe se ka tara ta korogo wa pe sefenne pe soŋowo. Yawe Yenŋele li tunngo ko ki yaa pye pe korogo ye, paa yege ŋga na laa ki yo pe kan we†.

³«Izirayeli woolo pe yaa la nere nakoma simbaala nakoma sikaala mbele woo saraga*, nda ti yaa pye saraga wofenne pe tasaga mbe yiri wa ti ni, tori nda: Pogo, naa tugbila konaa fungbogo ki ni. ⁴Ye yarilire fonndo koŋgbannda, naa ye duven fonjo, naa ye sinme, konaa ye simbasire koŋgbannda nda ye ma kon, ye yaa ti kan pe yeri fun;

⁵katugu Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li Levi naa wi setirige piile pe wo Izirayeli cengele sanngala ke soŋowo, jango paa tunngo piin li mege na wa li censaga paraga go* ki ni sanga pyew.

⁶«Na ki la ka pye Levi setirige pyo wa na wi yiri Izirayeli ca ka ni mbe kari sa cen wa laga nga Yawe Yenŋele li yaa ka wo ki ni, ⁷wi mbe ya mbaa wi tunngo ki piin wa ki laga ki ni Yawe Yenŋele, wi Yenŋele li mege na paa Levi setirige piile sanmbala mbele pe yen wa censaga paraga go ki ni pe yen. ⁸Sanmbala pe yen na yaakara nda si taa, to nungba to ti daga mbaa kaan wi yeri fun. To yaa pye ti ye korogo nga wi li wa wi sege ki ni ma yarijende nda pere ti penjara ti ni.

**Yenŋele yon senre yofenne
jembele naa Yenŋele yon senre
yofenne yagbooolo**

⁹«Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na tara nda kaan ye yeri, na yaga ka sa ye wa ti ni sanga ŋa ni, leele mbele pe yen ma cen wa ti ni pe yen na katijangara nda piin, ye se kaa ti forogi mbaa ti piin. ¹⁰Lere ŋa wi maa pinambyo nakoma wi sumborombyo wo saraga mboo sogo, wa kpe si daga mbe pye wa ye soŋowo, nakoma tarabu gbonfo, nakoma jelefo, nakoma leele go welefo, nakoma lekaa†; ¹¹nakoma yariwara waf, nakoma gboshugulo fo naa kajeŋme pyefo,

†18.2: Nombu 18.20.

†18.10: Levi 18.21; 19.26.

nakoma kuulo yewefō†. ¹² Katugu mbele pe maa ki kapyere ti piin pe yen katijangara pyefenne Yawe Yenjele li yege na. Ko katijangara to kala na, na yaga ka sa ye tara ti ni, wi yaa leele mbele pe yen ma cen wa pe purō mbe pe yirige wa ye yege. ¹³ Eɛn fō, yoro wo na, ye daga mbe pye jeregisaga fu Yawe Yenjele, ye Yenjele li kanngolo.

¹⁴ «Cengele ngele ye yaa sa purō mbe yirige, ke maa nuru mbele pe maa kajenme piin poro naa jefefenne pe yeri. Eɛn fō, yoro wo na, Yawe Yenjele, ye Yenjele lii yenle yaa ki kapyere cenle li piin.

¹⁵ Li yaa ka Yenjele yon senre yofō* wa yirige ye kan paa na yen, wa ye ni, mbe yiri wa ye woolo pe sōgōwō; yaa nuru wi yeri†. ¹⁶ Ko yaa pye mbe yala nga yàa yenri Yawe Yenjele, ye Yenjele li yeri ki ni, pilige nga ni yàa gbogolo wa Horebu yanwiga ki nōgō we. Yàa yo fō: «We woro na jaa mbe Yawe Yenjele, we Yenjele li magala li logo. We woro na jaa mbege kasōn gbōgō ki yan naa. We woro na jaa mbe ku†.» ¹⁷ Kona, a Yawe Yenjele li silan pye fō: «Mì yenle nga paa yuun ki na.» ¹⁸ Mi yaa na yon senre yofō wa yirige paa ma yen wi yaa pye pe sefenne wo wa, mi yaa na senre ti le wi yon; nga fuun mi yaa yo wi kan, wi yaa laga yuun pe kan.

¹⁹ Senre nda wi yaa yo na mege ni, na lere wa ka je mbe yo wi seri logo, mi jate mi yaa ki fō wi yewe ki wogo ki ni. ²⁰ Eɛn fō, Yenjele yon senre yofō na wa kaa yee gbōgō mbe senre ta yo na mege na, nda mi si le wi yon, nakoma mbaa para yarisunndo ta mege na, wi daga poo gbo.

²¹ «Kana ye yaa kaa ye yee yewe mbaa yuun fō: «Senre nda ti woro Yawe Yenjele li yon senre, we yaa to jen mele?» ²² Ye daga mbege jen fō na Yenjele yon senre yofō wa ka senre ta yo Yawe Yenjele li mege na, na ki kala lii li yee yon fili, kona Yawe Yenjele lo ma ligi senre ti yo. Eɛn fō, ko Yenjele yon senre yofō wo wuu yee gbōgō maga senre ti yo. Yaga ka fye wi yege.

**Cara nda lere ka lere gbo,
na wi sigi siligi,
wi mbe ya fe sa karafa ka ni**

(Nōmbu 35.9-28; Zhouzu 20.1-9)

19¹ «Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na tara nda kaan ye yeri, cengele ngele ke yen wa, na liga ka ke kō mbe ke wō wa, a ye ke tara ti shō mari ta, mbe cen wa ke cara naa ke yinre ti ni sanga nga ni, ² ye cara taanri wō wa tara ti nandogomō, to nda Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na kaan ye yeri ti

†18.11: Eki 22.17; Levi 19.26,31.

†18.15: Kapye 3.22; 7.37; Zhan 1.21.

†18.16: Eki 20.18-19; Dete 5.25.

pye ye woro we†. ³Ye koŋgolo wɔ ye kari wa ki cara ti ni jaŋgo lere wa ka lere gbo, wi kari wi sa karafa wa ka ni. Tara nda Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na kaan ye yeri, ye ti ni fuun ti kɔɔnɔ ti yiri kɔnsaga taanri†.

⁴«Legbolere ŋa wi mbe ya fe sa karafa wa ki ca ka ni, wo wi yen ŋa wùu lewee yenle wi gbo wi sigi siligi, konaa wi sila suu panra faa. ⁵Ki mbe ya pye kana naŋa wa naa wi pinleyenle ni pè kari kɔɔgo sa tire kɔn; maa ta wila tige ki kɔɔn mbege jan, a gbɔnɔgo kɔ si fori ma saa wi pinleyenle wi gbɔn maa gbo. Ki naŋa wi mbe ya fe sa karafa wa ki ca ka ni, mboo ye go sho. ⁶Lere ŋa wi yaa kufɔ wi gbowo pi kаяŋga wɔ, wii daga mbe taga legbolere wi na mbaa wi puro nanŋbanwa ni, mbe saa yigi kɔnɔ li titɔnɔwɔ pi kala na mboo gbo; mbe sigi ta kii daga pege naŋa wi gbo. M̀a jen ŋa wila fara wi ni maa gbo, wi sila wi panra faa. ⁷Ko kala ki ti mi yen naga yuun ye kan fɔ ye cara taanri wɔ nda pe yaa la karafa wa ti ni.

⁸«Na Yawe Yenŋele, ye Yenŋele liga ka ye tara ti gbɔgo paa yege ŋga na làa wugu ki na ma ye teleye pe kan ma yo li yaa ti kan pe yeri, na liga tara ti ni fuun ti kan ye yeri sanga ŋa ni, ⁹ko kɔɔ wɔ

yen fɔ na ye kaa tanri yesinme na ŋgasegele ŋgele fuun mila yuun ye kan nala ke na, na Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li ka ye ndanla, yaa tanri li koŋgolo ke ni fuun ke na, pa ye yaa cara taanri taga wa koŋbannda taanri ti na. ¹⁰Ki ka pye ma, Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na tara nda kaan ti pye ye kɔɔgo, lere ŋa wi yen jeregisaga fu pe se ka wa gbo wa ti ni. Ye se ka wi kunwɔ pi go kala li le.

¹¹«Een fɔ, na lere wa kaa lewee yenle wa panra, mbe sa lara mboo sige, mbe to wi na mboo gbɔn mboo gbo, ko puŋgo na mbe fe sa karafa wa ki ca ka ni, ¹²kona wi ca lelele* pe yaa leele tun pe saa yigi, pe pan poo le ŋa wi yaa kufɔ wi kayanŋa wɔ wi kee jaŋgo poo gbo. ¹³Ye se kaa yinriwe ta; een fɔ, lere ŋa wi yen jeregisaga fu, a p̀o gbo wi kasanwa pi wo, ye yaa ki kapege ki fɔgo tɔn mbege wɔ laga Izirayeli* tara. Pa kona ye yaa koro yeyinŋe na.

Tara ti kɔngɔɔ kala

¹⁴«Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na tara nda kaan ye yeri ti pye ye woro, na yaga ka sa ye wa ti ni, mbe ye ta wa tara nda ti kan ye yeri kɔɔgo ti ni, kɔngɔɔ ŋgele leele koŋbanmbala p̀a gbɔn, yaga ka la

†19.2: Paa cara taanri ta makɔ wa tara nda p̀a sho ma ta wa Zhuriden gbaan wi yɔnɔ yirisaga yeri ti ni (Dete 4.41-43). Laga ki laga ŋga ki ni, pe daga mbe cara taanri ta yege wɔ wa Zhuriden gbaan wi yɔnɔ tosaga yeri, jaŋgo cara kɔngɔɔni yɔn ŋga ki naga wa (Nɔmbu 35.13) ki ta ki tin.

†19.3: Nɔmbu 35.9-34; 4.41-43; Zhouzu 20.

wɔ wa li yɔnlɔ, mbe ye ye cɛnyɛɛnlɛ pele laga ni†.

Serefenne kala

¹⁵«Serefɔ nunɔgba senyoro se ya ti pe lere wa kapege, nakoma wi kajɔɔɔ nakoma wi kambasinɔge yigi kala. Eɛn fɔ, serefenne shyen nakoma taanri senyoro ti mbe ya ti ki kala li yere†.

¹⁶«Na serefɔ yagboyoo wa ka finle mbe бага lere wa na mbe yo wì kapege pye, ¹⁷ki leele shyen mbele kendige kì ye pe sɔɔwɔ, pe yaa kari wa Yawe Yɛnɔɔle li yeɔe sɔɔwɔ, mbe pe kala li yo saraga wɔfenne* naa kiti kɔnfenne mbele pe yen tunɔgo ki na ki wagati wi ni pe kan. ¹⁸Kiti kɔnfenne pe yaa ki kala li yewe jɛnɔge; na paga ki yan ki serefɔ wì finle konaa ma yagbolo taga wi sefɔ wi na, ¹⁹kona jɔlɔɔ ɔga wila pye na jaa pe wa wi sefɔ wi na, ye yaa ki wa ki serefɔ wi na. Ki pyelɔmɔ pi na, ye yaa kapege ki kɔ mbege wɔ wa ye sɔɔwɔ. ²⁰Leele sanmbala mbele pe yaa ki wogo ki logo, pe yaa fyɛ. Pe se ka yenle mbege kapege cɛnlɛ la pye wa ye sɔɔwɔ naa. ²¹Yaga kaa yinriwe ta fyew. ɔgasele na li tɛge lo li na: Yinwege ki yaa tɛge mbe yinwege ki fɔɔ tɔn. Yenle li yaa tɛge mbe yenle li fɔɔ tɔn. ɔganla li yaa tɛge

mbe ɔganla li fɔɔ tɔn. Kɛɛ ki yaa tɛge mbe kɛɛ ki fɔɔ tɔn. Jele li yaa tɛge mbe jele li fɔɔ tɔn†.

ɔgasegele ɔgele kè tɛge malaga gbɔnwogo na

20 ¹«Na yaga ka kari sa malaga gbɔn ye juguye pe ni sanga ɔa ni, na yaga shɔnye yan pe yeri, naa malaga gbɔnwotoroye ni konaa malingbɔɔnlɔ ni mbele pè lɛge ma we ye na, yaga ka fyɛ; katugu Yawe Yɛnɔɔle, ye Yɛnɔɔle na li ye yirige wa Ezhipiti tara li yen ye ni. ²Na yaga ka ye yeɛ gbɛgele mbe yo ye yaa to malaga ki na sanga ɔa ni, saraga wɔfɔ* wi yaa pan mbe para malingbɔɔnlɔ pe ni. ³Wi yaa pe pye fɔ: «Zirayeli* woolo malingbɔɔnlɔ, ye logo na yeri. Ye yen ma gbɛgele nala mbe sa malaga gbɔn ye juguye pe ni. Yaga ka kotogo la, yaga ka fyɛ, ye sunndo wiga ka kɔn ye na, yaga kaa seri pe yeɔe fyere ndorogo ki na. ⁴Katugu Yawe Yɛnɔɔle, ye Yɛnɔɔle lo jate li yaa kari ye ni sa malaga ki gbɔn ye juguye pe ni ye kan, mbe ye shɔ pe yeri.»

⁵«Ko puɔgo na, malingbɔɔnlɔ teele pe yaa para malingbɔɔnlɔ pe ni mbe pe pye fɔ: «Nana wiwiin wi yen laga ye ni, ɔa wì yuvɔnɔgo kan, wi fa ta mbe kanɔga wa ki

†19.14: Kila pye nanɔgo kere jasa pe maa le tire ni, nakoma mbogo pe ma kan. Tara ti kɔngɔlɔ koro na, sinndeere paa pye na teri na ke nari, nda pe mbaa ya kɔlɔgi wa ti yɔngɔlɔ ke ni tanwa na (Dete 27.17).

†19.15: Nɔmbu 35.30 Dete 17.6; Mati 18.16; Zhan 8.17; 2 Koren 13.1; 1 Timo 5.19; Ebu 10.20.

†19.21: Eki 21.23-25; Levi 24.19-20; Mati 5.38.

ni gben†? Ko fɔ wo mbe sɔngɔrɔ, jaŋgo wiga ka sa koro wa malaga, lere wa yege mbe kanŋga wa ki go ki ni. ⁶Naŋa wiwiin wi yen laga ye ni, ŋa wi ɛrezen* tiire sanri, wi faga tɔnli wi li gben? Ko fɔ wo mbe sɔngɔrɔ, jaŋgo wiga ka sa koro wa malaga, lere wa yege mbege tɔnli wi li. ⁷Naŋa wiwiin wi yen laga ye ni, ŋa pè jele kan wi yeri, wi faa pɔri gben? Ko fɔ wo mbe sɔngɔrɔ, jaŋgo wiga ka sa koro wa malaga, lere wa yege mboo pɔri wi puŋgo na. ⁸Ko puŋgo na, malingbɔɔnlɔ tee le pe yaa malingbɔɔnlɔ pe pye naa fɔ: «Naŋa wiwiin wi yen laga ye ni, ŋa wi yen na fyɛ, a wi sunndo wila kɔɔn wi na? Ko fɔ wo mbe sɔngɔrɔ, jaŋgo wiga ka wi malingbɔɔnlɔ yeenle pe wire ti fanla pe na.» ⁹Na malingbɔɔnlɔ tee le paga para malingbɔɔnlɔ pe ni mbe kɔ, pe yaa malingbɔɔnlɔ ŋgbeleye tee le tɛgetɛge leele pe go na.

¹⁰«Na ye kaa kee sa to ca ka na mbe malaga gbɔn ki ni, ye keli yege yo pe kan fɔ pe pe ye le ye kee, ki ka ka pye malaga ye sɔgɔwɔ. ¹¹Na paga yenle yeyinŋge ki na, mbe pe ca ki mbogo yeyɔnrɔ ti yengele ye kan, ye yaa ti ki ca woolo pe ni fuun paa kulowo tunndo piin ye kan mbe pye ye kulolo. ¹²Ɛɛn fɔ, na pee yenle ŋga yè yo ki na, mbe to ye na malaga ni, kona ye yaa malingbɔɔnlɔ censaga kan ca ki tanla mbege yɔn tɔn. ¹³Yawe

Yenŋele, ye Yenŋele li yaa ki ca ki le ye kee. Ye nambala pe ni fuun pe gbo tokobi ni. ¹⁴Ɛɛn fɔ, jeele, naa piile, naa yaayoro konaa yaara nda fuun ye yaa ta wa ca ki ni, to nda ye yaa koli, ye yaa to tɛge ye ye kan. Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa ye juguye mbele le ye kee, yaara nda fuun ye yaa koli wa pe yeri, ye mbe ya mberi ta. ¹⁵Pa ye yaa laga piin ma cara nda fuun ti yen ma lali ye ni ti na, to nda ti woro tara nda ye yen na kee sa cɛn wa ti ni to woro. ¹⁶Ɛɛn fɔ, tara nda Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na kaan ye yeri ti pye ye woro, cara nda ti yen wa, to na, yaraga ŋga fuun ki yen wa na wɔɔn, ye se ka ko ka yaga yinwege na. ¹⁷Ye ki leele pe ni fuun pe tɔngɔ ye pe kɔ pew, paa yege ŋga na Yawe Yenŋele, ye Yenŋele làa ki yo ye kan we. Poro pe yen Heti cɛnle woolo, naa Amɔri cɛnle woolo, naa Kana tara fenne, naa Perezi cɛnle woolo, naa Hevi cɛnle woolo konaa Zhebusi cɛnle woolo pe ni. ¹⁸Pa kona, pe se kaa ye fɔrɔgi pe kapyere tijangara nda pe maa piin na pe yarisunndo ti gbogo ti ni; jaŋgo yaga kaa ti piin mbe kapege pye Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li na.

¹⁹«Na yaga malingbɔɔnlɔ censaga kan ca ka tanla mbege yɔn tɔn, mbaa malaga gbɔɔn ki ni, mbe ta mbege shɔ, na yaga mɔ le jaŋgo mbe ya mbege shɔ, yaga ka gbɔnlɔgɔ le mbaa tire nda ti yen le

†20.5: Ŋga ki yo fɔ: *Wi fa ta mbe kanŋga wa go ki ni*, Eburuye senre ti ni, ki kɔrɔ wi mbe ya logo fun fɔ: *Wi faga le Yenŋele kee*.

ki kanngaga na ti jaanri. Ye mbe ya mbaa ti pire ti kaa. Katugu tire nda wa yan ti woro paa leele yen yaa malaga gbɔɔn ti ni. ²⁰Ɛen fɔ, tire nda yè jen paa laga pire ti kaa, to ce ye mbe ya mbaa kɔɔnlɔ mbaa malingbɔɔnlɔ censaga kanni ca ki tanla mbege yɔn tɔn, ko nga ki yen na malaga gbɔɔn ye ni we, fɔ ye sa ya pe ni.

**Na paga lere gbo,
na wi gbofɔ wii jen ki senre**

21 ¹«Tara nda Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li yen na kaan ye yeri ti pye ye kɔɔɔɔ, na paga lere wa gboo yan wa wasege ki ni pòo gbo maa wa, na wi gbofɔ wii jen, ²pa kona ye ca lelele* naa ye kiti kɔnfenne pe yaa kari wa ki laga ki na saga taanla, mbege le le gboo wi na, fɔ sa gbɔn wa cara nda ti yen maga maga ti na; ³mbe ta mbe ca nga kɔ yɔngɔ gboo wi ni ma we ki jen. Ki ka pye ma, ki ca lelele pe yaa nasumboro wa yigi ɲa pe fa tunɲgo pye wi ni gben, konaa nere tunɲgo pyetige* fa taga wi na. ⁴Pe yaa kari ki nasumboro wi ni lafola la ni, na laa waga, wa li laga ɲga pe faga fali, pe fa si yaara lugu wa. Poo go ki yaari wa lafola li ni.

⁵«Kona saraga wɔfenne* mbele pe yen Levi setirige piile* pe yaa pan; katugu poro wele Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li wɔ paa duwaw wi piin li mege ni. Kendige

wɔkagala naa gbɔnrɔ kagala konaa lere welege kagala ke yaa la yege woo mbaa yala ɲga pe yaa ka yo mbe yere ki na ko ni. ⁶Ko puɲgo na ca ɲga kɔ yɔngɔ gboo wi ni, ki lelele pe ni fuun pe yaa pan mbe pe keyen yi jogo wa nasumboro ɲa pè gbɔn maa go ki yaari wi go na, wa lafola li ni. ⁷Kona pe yaa ki yo mbege naga fɔ: «Woro ma wege lere ɲa wi gbo, we sigi yan yenle ni. ⁸Ee, Yawe Yenɲele, Izirayeli* woolo, poro mbele pe yen ma woolo, a ma pè shɔ, pe kala yaga. Maga ka ti lere ɲa wi yen jeregisaga fu, poo kunwɔ pi go kala li le.» Pa ki legbokala li yaa kala yaga pe na yen. ⁹Ki pyelɔmɔ pi na, ye yaa lere ɲa wi yen jeregisaga fu wi kunwɔ pi go kala li laga ye ye na, katugu ɲga Yawe Yenɲele li maa jate sinɲge ko yè pye.

**Jelele mbele pè yigi kasopiile
pe pɔɔɔɔ senre**

¹⁰«Na yaga ka kari sa malaga gbɔn ye juguye pele ni, na Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li ka pe le ye kee, na yaga kasopiile mbele yigi; ¹¹kana ma yaa jele wa yan wa pe sɔgɔwɔ wi yen ma yɔn mɔɔ ndanla maa pɔri ma jɔ. ¹²Kona ma yaa kari wi ni wa ma go. Jele wi yaa wi go ki kulu mboo yombekɔɔrɔ ti kɔɔnlɔ, ¹³mboo kaso yaripɔɔrɔ ti wɔ mbe ta yege le, mbe koro wa ma go†. Wi yaa wi to naa wi nɔ kunwɔ pi

†21.12-13: *Mbe go ki kulu, mbe yombekɔɔrɔ ti kɔɔnlɔ konaa mbe yaripɔɔrɔ ta yege le* ko kagala koro la pye naga nari ma yo jele ɲa pè yigi kasopyɔ wi yaa wɔ wa kulowo pi ni mbe pye Izirayeli woo.

gbele fɔ sa gbɔn yenje nungba. Ko punjo na, ko ma mbe ya mboo jen jele; ma yaa pye wi pɔlɔ, wi pye ma jɔ. ¹⁴Punjo na, na wi kala lii ma ndanla, pa maa yaga wila kee laga nga kaa ndanla. Ma se ya mboo pere penjara na, ma se si ya mboo pye ma kulo, mbege ta màa tɛgɛ jele makɔ we.

**Pinambyɔ konɔbanɔa
wi kɔrɔgɔ lime senre**

¹⁵«Na jeele shyen ka pye nana wa yeri, ki pye nungba yen maa ndanla ma we sanɔa wi na. Pe ni fuun shyen pe pinambiile se wi kan. Kana ki pye jele na wi woro maa ndanla jenje wi pyɔ wo wi yen pinambyɔ konɔbanɔa we, ¹⁶na ki nana wi kaa wi kɔrɔgɔ ki yeele wi pinambiile pe na pilige nga ni, wii daga mbe jele na wuu ndanla wi pinambyɔ wi jate pinambyɔ konɔbanɔa mbe jele na wi woro maa ndanla jenje wo pinambyɔ wo yaga, ma si yala wo wi yen pinambyɔ konɔbanɔa we ki kaselege ko na. ¹⁷Een fɔ, wi daga mbe yere ki na fɔ jele na wi woro maa ndanla wi pinambyɔ wo wi yen pinambyɔ konɔbanɔa we. Wi yaa tasaga shyen kan wi yeri kɔrɔgɔ mbe yiri wa wi kee yaara ti ni fuun ti ni, katugu wo wi yen wi pyɔ konɔbanɔa maa ta wa wi fanɔga ki

ni fuun ki ni. Lelewe tɔnli wi yen wo woo.

**Pinambyɔ na wi ma yiri ma je
wi kala**

¹⁸«Na nana wa pinambyɔ ka pye nungbonɔbanla fɔ, mbe yiri mbe je, wi woro na nuru wi to naa wi nɔ pe yeri, ali pe kaa gbɔn mele, wila ki jate. ¹⁹Wi to naa wi nɔ pe yaa wi yigi mbe kari wi ni wa ca ki lelelele pe yeri wa pe ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na. ²⁰Pe yaa ca ki lelelele pe pye fɔ: «We pinambyɔ na yeen, wi pye nungbonɔbanla fɔ ma yiri ma je; wi woro na nuru we yeri. Wi yen kalikali fɔ naa sinwɔɔ.» ²¹Kona wi ca nambala pe ni fuun pe yaa wi wa sinndɛere ni fɔ wi sa ku. Ki pyelɔmɔ pi na ma, ye yaa kapege ki kɔ mbege wɔ ye sɔgɔwɔ. Pa Izirayeli woolo pe ni fuun pe yaa ki wogo ki logo mbaa fyɛ.

**Lere na pɛ gbo maa to tige na
wi kala**

²²«Na lere wa ka kapege pye nga ki daga poo gbo, na paga wi gbo mboo to tige na†, ²³wi gboo wii daga mbe wɔnlɔ wa tige ki na, ye daga mboo le ki pilige nungba ki ni, katugu na paga lere na to tige na, wi ma pye ma danɔa Yenɔjele li yege na. Ki kala na yoo gboo wi le, janɔo Yawe Yenɔjele, ye Yenɔjele li yen na

†21.22: Nga ki yo fɔ: *Na paga wi gbo mboo to tige na*, paa pye na ko piin naga nari fɔ pɛ ferɛ wa gboo wi na, konaa mbe leele sanmbala pe yeri paga ka ki kapege cenle la pye konaa mbege naga fɔ wi yen ma danɔa Yenɔjele li yege na (Kapye 5.30; 10.39).

tara nda kaan ye yeri kōrōgō, yaga kari tege fyōngō ni†.

Ŋgasegele kele yege

*Mbaa ma lewee yenle
wi kee yaara ti jate*

22¹«Na maga ma cenyenle wa nege nakoma sumbyō yan wì punjgo na yanri, maga kaga pye ndeē ma suu yan. Eēn fō, maa kōnri ma pan maa kan wi fō wi yeri. ²Na ki ka pye yaayogo fō wi cēsaga ki yen ma lali ma ni matoro, nakoma ki ka pye ma sigi fō wi jen, ma kari yaayogo ki ni wa ma laga, ma saga tege wa, fō ki fō wi ka sa pan wila ki lagajaa; kona mee ki kan wi yeri. ³Ki kala nuᅅgba lo ma yaa pye, na maga ma cenyenle wi sofile ᅅa wì punjgo wi yan, nakoma wi derigbōgō, nakoma wi yaraga ᅅga fuun kì punjgo ki wogo na. Maga kaga pye ndeē ma sigi yan.

⁴«Maga ma cenyenle wa sofile nakoma wi nege yan kì to wa konō, maga kaga pye ndeē ma sigi yan. Eēn fō, kari ma sa yaayogo fō wi saga yege yirige†.

Kondeᅅᅅgele kele yege

⁵«Jele si daga mbaa nambala yaripōrō nii, naᅅa si daga mbaa

jeele yaripōrō nii, katugu leele mbele fuun pe maa ki wogo ki piin, pe kala li yen ma tijanga Yawe Yenᅅele li yege na.

⁶«Na maga sannjesere yan konō tige ni, nakoma tara na, na maga sannjele nō wi yan wì sinle jenrewe pi na, nakoma wi yen maa pigile ke tōn, maga ka sannjele nō wi yigi mbe pinle wi pigile ke ni. ⁷Ma mbe ya mbe sannjepire ti yigi mbe nōfō wo yaga wila kee. Na ma kaa ki piin ma, pa ma yaa pye ferewe na mbe yinwetōnlōgō ta.

⁸«Na maga yunvōnᅅgō kan mbege biri, ma yaa mbogo wa mbege gona wi maga mboo fili, janjgo lere wa ka ka yiri wa go ki go na mbe to mbe ku, wi kunwō pi pye ma go kala†.

⁹«Maga ka yariluguro ta yege lugu wa ma erezen* kere ti ni. Na maga ko pye, yariluguro nda fuun mà lugu wa kere, yariluguro to naa erezen tiire ti ni, ti pire ti yaa tege ti ye we Fō wi kan. ¹⁰Maga ka napōlō naa sofile pinle mbe pe pō ja falinere ca nuᅅgba na, mbaa tunᅅgo piin ti ni.

¹¹«Maga ka yaripōgō ka le ᅅga pè simbasire naa len* jese pinle yee ni maga ti†. ¹²Yaripōgō ᅅga ma yaa la waa ma yee na, ma yaa

†21.23: Gala 3.13.

†22.1-4: Eki 23.4-5.

†22.8: Wa Izirayeli tara, kila pye pe ma go ki kan maga biri, ma lugusaga pye ma kari wa ki go na. Lere ma ya ma lugu ma kari, ma saa na yanriyanri wa, nakoma mbe sinle wa yembine, na kafugo kaa wuun we.

†22.11: Levi 19.19.

jese magambire pɔpɔ wa ki yengele tijere ke na†.

**Jele ŋa wì pɔlɔ бага wi na
ma yo wìla jɔgɔ**

¹³ «Na naŋa wa ka jele wa pɔri mbe sinle wi ni, puŋgo na mbe si kaga yan wi kala li suu ndanla, ¹⁴ mbe yagbolo senre yo mbe taga wi na, mbaa wi mege ki jogo fɔ sanga ŋa ni wìla wi pɔri ma sinle wi ni, wi sila wi yan sumboro, ¹⁵ kona, jele wi to naa wi nɔ pe yaa kari yaara nda ti yen naga nari fɔ pe sumborombyɔ wìla pye naŋa mbanjeen ti ni ca lelele pe kan wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na. ¹⁶ Jele wi to wi yaa ki yo mbege naga ca lelele pe na fɔ: «Milan sumborombyɔ wi kan ki naŋa ŋa wi yeri, a wùu pɔri. Een fɔ koni, jele wi kala li suu ndanla. ¹⁷ Wi yen na yagbolo senre yuun na tari wi na ma yo wi sila wi yan sumboro. Ye wele, yaraga ŋga ko ki yen naga nari fɔ wìla pye sumboro. Kona, yembinε kongbanna na wìla pye sumboro wi ni, paraga ŋga wìla sumboro wi jen jele ki na, a kasanwa pì fafa ki na, sumboro wi to naa wi nɔ pe yaa ki sanga ca lelele pe yege na. ¹⁸ Kona, ca ki lelele pe yaa ki naŋa wi yigi mboo gbɔn jεŋge, ¹⁹ mbe fɔgɔ wa wi na, wi warifuwe pyɔ cenme sara jele wi to wi yeri, katugu wì Izirayeli* woolo sumboro ŋa wi yen

naŋa mbajeen wa mege jɔgɔ. Ko puŋgo na, jele wi yaa koro wi jɔ wi yinwege piliye yì ni fuun ni. Wi se ya mboo wa naa†.»

²⁰ «Een fɔ, senre nda naŋa wì yo, na tiga pye kaselege, na yaraga ka si naga fɔ wìla pye sumboro ²¹ kona, pe yaa kari jele wi ni wa wi to go ki yɔn na; ca ki nambala pe yaa wi wa sinndeere ni mboo gbo; katugu maa ta wìla pye wa wi to go bere, wìla sinle naŋa ni ma fere kala pye wa Izirayeli tara. Kiga pye ma, ye yaa kapege ki kɔ mbege wɔ wa ye sɔgɔwɔ.

Jataga naa yan janga kagala

²² «Na paga naŋa wa yigi wi yen na sinle jele ŋa wi yen naŋa yeri wa ni, pe yaa naŋa wo naa jele wi ni pe ni fuun shyen pe gbo. Ki ka pye ma, ye yaa kapege ki kɔ mbege wɔ laga Izirayeli tara†.

²³ «Na paga sumboro naŋa mbajeen wa kan naŋa yeri, na naŋa wa yege kaa yan wa ca nawa mboo yigi mbe sinle wi ni, ²⁴ ye yaa pe ni fuun shyen pe yigi mbe kari pe ni wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na, mbe pe wa sinndeere ni mbe pe gbo. Pe yaa sumboro wi gbo, katugu wi sila gbele, ali maga ta pa kala làa pye wa ca ki ni. Pe yaa naŋa wi gbo, katugu wùu sefɔ wi jɔ wi jɔgɔ. Ki ka pye ma, ye yaa kapege ki kɔ mbege wɔ wa

†22.12: Nɔmbu 15.37-41.

†22.19: Dete 22.29.

†22.22: 1 Koren 5.13.

ye sɔgɔwɔ†. ²⁵ Eɛn fɔ, na kaa pye sumboro ŋa pè kan naŋa yeri, pa naŋa wùu yan wa wasege ki ni, mɛɛ wi yigi ma sinle wi ni fanŋga na, kona naŋa wo nuŋgba pe yaa gbo. ²⁶ Ye se ka yaraga ka kpe pye sumboro wi na, katugu wii kapege pye ŋga ki daga poo gbo. Ki kala li pye paa yege ŋga na lere ma kaa yiri ma to wi naŋa yenle wa na maa gbo we. ²⁷ Katugu pa naŋa wì fili wi ni wa wasege, ali kaa pye sumboro wì gbele yege o yege, lere sila pye wa mbe pan mboo shɔ.

²⁸ «Na naŋa wa ka sumboro ŋa pe fa kan naŋa yeri wa yigi mbe sinle wi ni, paga pe yigi, ²⁹ naŋa ŋa wì sinle wi ni, wi yaa warifuwe pyɔ nafa shyen ma yiri ke kan sumboro wi to wi yeri. Ko puŋgo na, wi yaa sumboro wi pɔri wi jɔ, katugu wo wùu jɔgɔ. Mbe naŋa wi ta yinwege na, wi se ya mboo wa†.

23 ¹ «Naŋa wa si daga mboo to jɔ le wi jɔ, mboo to wi tifaga†.

**Leele mbele pe se ya ye
wa Yenŋele li gbogolomɔ
woolo pe ni**

² «Naŋa ŋa fuun pòo yɔgɔlɔ ke wo nakoma pòo nama pi kɔn, wo wa

kpe se ya ye wa Yawe Yenŋele li gbogolomɔ woolo pe ni†.

³ «Kɛɛnre pyɔ si daga mbe ye wa Yawe Yenŋele li gbogolomɔ woolo pe ni, ali sa gbɔn wi setirige piile pe yirisaga ke wogo ki na, wa se ya ye wa†.

⁴ «Amɔ cenle woolo naa Mowabu cenle woolo pee daga mbe ye wa Yawe Yenŋele li gbogolomɔ woolo pe ni. Ali pe setirige piile pe yirisaga ke woolo wele, wa si daga mbe ye wa, ⁵ katugu, sanga ŋa ni yàa yiri wa Ezhipiti tara na paan, pe sila ye fili wa konɔ yaakara naa tɔnmɔ ni. Eɛn fɔ, pàa Bewɔri pinambyɔ Balaamu wi kan penjara ni, ma ti a wì yiri wa Petɔri ca, wa Mezopotami tara mbe pan mbe ye danŋa†. ⁶ Eɛn fɔ, Yawe Yenŋele, ye Yenŋele làa je mbe logo Balaamu wi yeri. Kì kaa pye ma, a li si danŋa ki kanŋga maga pye duwaw ye kan; katugu ye yen mali ndanla. ⁷ Ye yinwege piliye yi ni fuun yi ni, ye se kaa yeyinŋge naa ferewe jaa pe kan.

†22.24: Dete 17.5.

†22.29: Eki 22.15-16.

†23.1: Levi 18.8; 20.11; Dete 27.20.

†23.2: Ki ŋgasele làa tege mbe mbele pè pe yege yɔgɔlɔ wɔ pe yege kɔn paga ka pe tege lagbɔrɔ na wa Yenŋele li gbɔgɔwɔ tunŋgo ki ni paa yege ŋga na pàa pye na pe teri lagbɔrɔ na yarisunndo gbɔgɔwɔ wogo na.

†23.3: Levi 18.6-20; 20.10-21.

†23.5: Nɔmbu 22.4--24.25; Nehe 13.1-2.

⁸«Yaga kaa Edōmu cenle woolo† pe jate paa leele mbele pe kala li yen ma tijanga, katugu ye sefenne wele. Yaga kaa Ezhipiti tara fenne pe jate fun pe kala li yen ma tijanga, katugu yaa pye nambannjeenle wa pe tara. ⁹Ki tara shyen nda ti woolo, mbege le pe setirige piile yirisaga taanri woolo pe na, poro pe mbe ya ye wa Yawe Yenjele li gbogolomō woolo pe ni.

Kagala njele ke yaa paara yinre censaga ki tege fyongō fu

¹⁰«Na ye kaa kee malaga sa to ye mbenfenne pe na, mbe sa ye censaga ki kan, ye yee yingiwē jen jenge yaraga nga fuun ki yen tipege ki ni. ¹¹Na naja wa nama tonmō ka wo wi na yembine mboo tege fyongō ni, wi yaa yiri wa paara yinre censaga* ki ni. Wi se songō mbe ye wa ki ni ko yonlō ko na. ¹²Yonlōkōgō yēge ni, wi yaa woli. Na yonlō ki ka ka to, wi yaa songō mbe kari naa wa paara yinre censaga ki ni.

¹³«Ye yaa laga ka wele wa paara yinre censaga ki pungo na mbaa ye kongaraga ki piin wa. ¹⁴Malingbōon pyew, capige daga mbe pye wa wi tuguro ti ni, wi ka

kari konō na sanga nga ni, wi yaa wege kōn gben, na wiga ka kō, wi yaa wi kongaraga ki tōn. ¹⁵Katugu Yawe Yenjele, ye Yenjele li maa ye paara yinre censaga ki yanri na toro, na ye go singi kōnaa na yawa kaan ye yeri ye mbenfenne pe na. Ye paara yinre censaga ki ni fuun ki daga mbe pye fyongō fu, jango Yenjele liga ka fyongō yaraga yan wa ye sōgōwō mbe laga ye na.

Kulo nga wì fe wi kala

¹⁶«Na kulo wa ka yiri wa wi tafō wi yeri mbe fe sa karafa wa ye tara, yaga kaa songōwō wa wi tafō wi yeri. ¹⁷Wi mbe ya cēn wa ye ni, wa ye tara, wa ca nga wì wele ma wō ki ni; yaga kaa tege la nii wi go na.

Mbele pe maa kalikalawa piin na yarisunndo gbogo pe kala

¹⁸«Jele nga wi maa yarisunndo gbōgōsara nanjara piin wa si daga mbe yan Izirayeli* woolo jeele pe sōgōwō; naja nga wi maa yarisunndo gbōgōsara jajara† piin wa si daga mbe yan wa Izirayeli woolo nambala pe sōgōwō†. ¹⁹Jele nga wi maa kalikalawa piin nakoma naja nga wi maa kalikalawa piin, penjara nda wi maa taa wa, yaga

†**23.8:** Edōmu cenle woolo paa pye Ezawu wo setirige piile. Ezawu wi waan yenle lawi nga Zhakōbu nga paa pye na yinri Izirayeli (Zhenē 25.25-26). Naa Izirayeli woolo pe kala laa pye ma Edōmu cenle woolo pe mben, ki kala na, Edōmu cenle woolo paa pye na pe jate jōbōgō ni (Amō 1.11; Abi 10, Yuuro 137.7; Eza 63.1-6).

†**23.18:** Nambala jajara pyefenne pa paa pye na ki jajara ti piin wa pe yarisunndo gbōgōyinre ti ni. Pa jeele paa pye na kee ki nambala pe kōrōgō wa, ki wogo kila pye yarisunndo ti ngasele la (Levi 19.29; Zhere 2.20).

†**23.18:** Levi 19.29; Zhere 2.20.

ka kari ta ni wa Yawe Yenjele, ye Yenjele li go ki ni, mbe yo ye yaa sa yon fɔlɔ* tɔn ti ni; katugu naŋa wi o, jele wi o, Yawe Yenjele, ye Yenjele li maa pe jate katijangara pyefenne.

Mbe lere jin mbaa tɔnli jaa ti go na

²⁰ «Na maga ma sefɔ wa jin penjara ni, nakoma yarilire ni, nakoma yaraga ka yege ni, ma se kaa tɔnli jaa wi yeri ki go na. ²¹ Na maga nambanŋa wa jin yaraga ka ni, ma mbe ya mbaa tɔnli jaa ki go na wo yeri; ɛɛn fɔ, na maga ma sefɔ wa jin yaraga ka ni, ma se kaa tɔnli jaa ki go na. Ki ka pye ma, Yawe Yenjele, ma Yenjele li yaa duwaw ma kee tunndo ti ni fuun ti na, wa tara nda ye yaa sa shɔ mbe ta ti ni†.

Yon fɔlɔ kɔnsenre

²² «Na maga yon fɔlɔ kɔn mbe yo ma yaa yarikanga ka kan Yawe Yenjele, ma Yenjele li yeri, ma se ka mɔ mbe pan ki ni li kan. Nakoma Yawe Yenjele, ma Yenjele li yaa kɔɔn yewe ki wogo ki ni, pa ki yaa pye kapege ma go na. ²³ Na maga koro mɛɛ yon fɔlɔ kɔn, ki se pye kapege ma go na. ²⁴ ɛɛn fɔ, na maga yon fɔlɔ kɔn, ma daga mbe yere li ni mbeli yon fili ki kologo ki na, mbe yala yon fɔlɔ na mɔ kɔn mbe nandanwa yaraga ŋga kan Yawe Yenjele, ma Yenjele

li yeri ki ni. ²⁵ Na ma kaa toro ma sefɔ wa ɛɛzen* kere nawa, ma mbe ya mbe ɛɛzen pire ta cɔ mbe ka mbe tin paa yege ŋga na kɔɔn ndanla. ɛɛn fɔ, maga ka ta le wa ma leyaraga ki ni mbe kari ti ni. ²⁶ Ki pyewe nunŋba pi na fun, na ma kaa toro ma sefɔ wa bile* kere nawa, mbege ta wɔ yanlaga, ma mbe ya sheshegele kele kɔn ma keyen yi ni, ɛɛn fɔ, maga ka ma cɛnyenle wi bile wa kɔn mali kɔnɓene ni†.

Jele jege senre

24 ¹ «Na naŋa wa ka jele wa pɔri wi jɔ, punŋo na, na wi kala li suu ndanla, katugu wɔ kala la yan wi yeri na li woro ma yala, wi yaa pɔrɔɔɔ jɔɔɔɔɔ sewe yonlɔɔ mboo kan jele wi yeri; ko punŋo na, wi yaa wi wɔ wa wi yɛɛ kɔrɔɔ†. ² Jele wi karingɔlɔ, wi mbe ya sa pɔri naŋa wa yege yeri. ³ Na wi kala lii naŋa shyen woo wi ndanla naa, wo fun wi pɔrɔɔɔ jɔɔɔɔɔ sewe yonlɔɔ wuu kan wi yeri, wuu wɔ wa wi yɛɛ kɔrɔɔɔ. Nakoma, na naŋa shyen woo wi ka ku, ⁴ kona, naŋa kɔnɓanŋa ŋa wɔla keli maa je, wi se ya mboo le wi jɔ naa, katugu jele wi pye fyɔnɔɔ* ni wi yeri. Ki yaa pye katijaanga Yawe Yenjele li yege na. Tara nda Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na kaan ye yeri kɔrɔɔɔ, ye se kaa kapege piin wa ti ni.

†23.21: ɛki 22.24; Levi 25.36-37; Dete 15.7-11.

†23.26: Mati 10.4; Maki 2.23; Luki 6.1.

†24.1: Mati 5.31; 19.7; Maki 10.4.

Nanja ɲa wì jele pɔri fɔnɲɔ wi kala

⁵ «Na nanja wa ka jele pɔri fɔnɲɔ, wii daga mbe kari sorodasheya; wii daga poo jori tunɲɔ ka kpɛ ni. Eɛn fɔ, wi daga mbe koro wi yɛɛ kan wi go kagala ke kala na fɔ sa gbɔn ye le nunɲba, jaɲɔ mbe jele ɲa wì pɔri wi nawa pi yinɲɔi.

Mbe yaraga ka shɔ mbe tɛɛ ma yaraga ka yɔnlɔ

⁶ «Lere kpɛ ka ka tira nakoma pe maa tire sinndelimbyɔ ɲa ni wa shɔ wi lewee yenle yeri mboo tɛɛ yaraga ɲga wì shɔ ma yeri mbe kaga kan ka yɔnlɔ, katugu na maga ki pye ma, ki cɛn ndɛɛ wi yaa laa yinwege ki piin yaraga ɲga ni ko ma shɔ wi yeri.

Mbele pe maa leele yuun pe kala

⁷ «Na paga Izirayeli* woo wa yan wuu sefɔ wa yu ma saa wi pye kulo, nakoma maa pɛrɛ, ki daga pe ɲa wì lere wi yu wi gbo. Pa ye yaa ki pye ma, mbe kapege ki kɔ mbege wɔ wa ye yɛɛ sɔɔwɔ†.

Yayenwe kala

⁸ «Ye ye yɛɛ yingiwe jen yayenwe* wogo ki ni. Saraga wɔfenne* mbele Levi setirige piile*, sɛnrɛ nda fuun m̀i yo pe kan peri yo ye kan, yeri le yaa tanri

ti na jenɲɛ†. ⁹ ɲga Yawe Yenɲele, ye Yenɲele làa pye Miriyamu wi na, ma ye ta ye kondangala li na, ye yiringɔlɔ wa Ezhipiti tara, yaa nawa tuun ki na†.

Mbe yaraga ka shɔ mbege tɛɛ fɔɔ yɔn

¹⁰ «Na maga ma sefɔ wa jin yaraga ka ni, maga ka sa ye wa wi go mbe yaraga ka le mbe saga tɛɛ ma wogo ki yɔnlɔ. ¹¹ Ma daga mbe yere le funwa na. ɲa mà jin yaraga ki ni, wo jate wi yaa yiri wa funwa yaraga ɲga wi yaa kan ma yeri ma tɛɛ ma wogo ki yɔnlɔ ki ni. ¹² Na fyɔnwɔ fɔ wa kaa derigbɔɔ kan ma yeri maga tɛɛ ma yaraga ka yɔnlɔ, maga ka ti ki wɔnlɔ wa ma yeri. ¹³ Ma daga mbege sɔngɔrɔ wi na yɔnlɔ tosanga ni, jango wi ka sinle wuu yɛɛ tɔn ki ni, wila duwaw piin ma kan. Kona Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li yaa la ɲga mà pye ki jate kasinɲɛ†.

ɲga ki daga la piin fyɔnwɔ fenne pe kan

¹⁴ «Maga kaga ɲgban pilige nunɲba nunɲba tunɲɔ pyefɔ wa na, ɲa wi yen fyɔnwɔ fɔ konaa kewara fɔ; wi yen Izirayeli woo o, nakoma wi yen nambanɲa o, ma cɛn ma ni wa ma tara. ¹⁵ Maa wi sara wi kaan wi yeri pilige pyew sannɔ yɔnlɔ ki sa to; katugu mbege

†24.7: Eki 21.16.

†24.8: Levi 13; 14.

†24.9: Nɔmbu 12.10.

†24.13: Eki 22.25-26.

ta wi yen fyɔnwɔ fɔ, wi maa wi sara wi singi fyeyege na. Na ma siri kan, wi ka gbele mbe Yawe Yenjele li yeri mbe wa ma na, ma yaa ki kapege ki go kala li le†.

Lere wa kapege si daga mbe taga wa go na

16 «Pe se kaa teele kuun kapere nda pe pinambiile pè pye to kala na; pe se si kaa pinambiile kuun kapere nda pe teele pè pye to kala na. Lewee nungba nungba pyew wi daga poo gbo wi yeera kapege nga wì pye ko kala na†.

Fyɔnwɔ fenne pe fyɔnwɔ kagala

17 «Maga ka kiti kɔngɔ ki pen nambanja nakoma pijiriwe wa na. Maga ka nangunjɔ wa yaripɔgɔ shɔ wi yeri mbege tege fɔgɔ yɔn. 18 Yaa nawa tuun ki na fɔ yoro jate yàa pye kulolo wa Ezhipiti tara. Yawe Yenjele, ye Yenjele làa ye shɔ ma ye wɔ wa, ko kala ki ti mi yen naga senre nda ti yuun ye kan fɔ yaa tanri ti na†.

19 «Na maga kaa ma kere yarilire ti kɔɔn sanga nga ni, na maga yarilire pɔgɔlɔ kele fege wa kere nawa, maga ka sɔngɔrɔ sa ke wulo. Ma yaa ke yaga wa nambanmbala, naa pijiriwele konna nangunjaala pe kan. Kona Yawe Yenjele, ma Yenjele li yaa duwaw ma kee

tunndo ti ni fuun ti na. 20 Na ma kaa ma oliviye tire ti yangara lari pire ti wulo, pire nda ka koro wa tire ti na, maga ka sɔngɔrɔ mberi cɔ. To yaa pye nambanmbala naa pijiriwele konna nangunjaala poro woro. 21 Na maga kaa ma erezen* pire ti coo sanga nga ni, maga ka sɔngɔrɔ sa shashara nda mà cɔ ma toro ti cɔ. Ti yaa pye nambanmbala, naa pijiriwele konna nangunjaala poro woro†. 22 Yaa nawa tuun ki na fɔ yàa pye kulolo wa Ezhipiti tara. Ko kala ki ti mi yen naga senre nda ti yuun ye kan fɔ yaa tanri ti na.

Ma daga mbe kiti wi kɔn yege nga na

25 1 «Na kiti kɔnkala ka ye nambala shyen sɔgɔwɔ, pe yaa pe ye le mbe kari wa kiti kɔnfenne pe kɔrɔgɔ. Kiti kɔnfenne pe yaa kiti wi kɔn mbe tanga ki kan nga wogo kì tanla wi yeri, mbe penge ki kan nga wogo kì pen wi yeri. 2 Nga wogo kì pen, na ki ka pye wi daga gbɔnrɔ ni, kiti kɔnfɔ wi yaa wi pye wi sinle le tara wi yege sɔgɔwɔ. Pe yaa wi gbɔn mbe yala wi kajɔgɔ kì gbɔgɔ ma gbɔn yege nga ki ni. 3 Een fɔ, ki gbɔnrɔ tii daga mbe toro sapige yenle nafa shyen lo na. Na ti ka toro ko yɔn ko na, pa ye yaa ye sefo wi tifaga ye ye sɔgɔwɔ.

†24.15: Levi 19.13.

†24.16: 2 Wunlu 14.6; 2 Kuro 25.4; Eze 18.20.

†24.18: Eki 23.9; Levi 19.33-34; Dete 27.19.

†24.21: Levi 19.9-10; 23.22.

Nege nga ki maa yarilire ti tangala nari pyo wi woo ki kala

⁴ «Na nege ki kaa bile* wi tangala mbaa wi pyo wi woo, maga kaga yon ki po mere ni†.

Nangunjɔ ɲa pyo woro wi yeri wi kala

⁵ «Na nɔsepiile nambala ka pye mbe cen go nunɣba ni, na nunɣba ka ku pe ni mbege ta wi fa pinambyo† se, kufɔ wi jɔ wii daga sa pɔri naɲa wa yege yeri go ka yege ni. Wi pɔlɔ wi nɔsepyo lenaɲa wo wi yaa wi pɔri mbe kologo ɲga ki yen wi yeri jele wi kanɲɔlɔ ki tanga mbege yon fili. ⁶ Jele wi ka pinambyo konɣbanɲa ɲa se, pe yaa kufɔ wi mege ki taga wi na, janɲo wi mege ki ka ka to wa Izirayeli* tara†.

⁷ «Een fɔ, na naɲa wii yenle mboo nɔsepyo lenaɲa wi jɔ wi tege, pa kona jele wi yaa kari lelele* pe kɔrɔɲɔ wa ca ki mbogo yeyɔnɲɔ ki na mbege yo pe kan fɔ: «Na pɔlɔ wi nɔsepyo lenaɲa wɔ je mbanla pɔri mboo nɔsepyo lenaɲa wi mege ki yirige laga Izirayeli tara. Wi woro na jaa mbe kologo ɲga ki yen wi

yeri na kanɲɔlɔ ki tanga mbege yon fili.» ⁸ Kona ca lelele pe yaa naɲa wi yeri mbe pan mbe para wi ni. Na wiga koro mbe je mbe yo wi se jele wi pɔri, ⁹ pa jele wi yaa fulo wa naɲa wi tanla lelele pe yege sɔɲɔwɔ, mbe naɲa wi sawiga ki wɔ wa wi tɔlɔɲɔ ki na, mbe cenre surugu wa wi yege ki na†, mbe si para ɲɣbanga mbe yo fɔ: «Naɲa ɲa wɔ je ma yo wi se setirige pyo se wi nɔsepyo lenaɲa wi kan, pa pe ma wo pye yeen.» ¹⁰ Mbege le le ko na, wa Izirayeli tara, pe yaa la ki naɲa wi sege ki yinri «naɲa ɲa pɔo sawiga ki wɔ wi sege woolo†.»

Na pe kaa wiin gbɔnrɔ nda tii daga mbe pye

¹¹ «Na nambala shyen kaa wiin la pe ye gbɔn, pe ni na nunɣba jɔ ka pan mboo pɔlɔ wi shɔ wi maliwee wi kee, na jele wiga wi kee ki sanga mboo pɔlɔ wi maliwee wi nama pi yigi mboo tile, ¹² yaga ka ki jele wi yinriwe ta, yoo kee ki kɔn.

Taanlayaara ti kala

¹³ «Puwakuruye cenle shyen si daga mbe pye wa ma kasha ki ni, wa mbe pye wi nugu, wa mbe pye

†25.4: 1 Koren 9.9; 1 Timo 5.18.
 †25.5: Eburuye senre ti ni, ɲga ki yo fɔ *pinambyo*, ki mbe ya logo fun fɔ pyo; ye wele wa Nɔmbu 36 laga ki ni.
 †25.6: Mati 22.24; Maki 12.19; Luki 20.28.
 †25.9: Kila pye, na jele wa pɔlɔ ka ku, kufɔ wi lere ɲa ki kologo yen wi yeri wi jele wi pɔri, na wi ka je mbe yo wi soo pɔri, jele wi ma ki naɲa wi sawiga ki wɔ wa wi tɔlɔɲɔ ki na wa ca lelele pe yege sɔɲɔwɔ mbe cenre surugu wa wi yege ki na. Ko maga naga ma yo wɔ fere wa naɲa wi na, naa wɔ je ma yo wi soo pɔri ki kala na.
 †25.10: Uruti 4.7-8.

wi tifaga. ¹⁴ Tiwiyaraga cenle shyen si daga mbe pye wa ma go, ka mbe pye ki gbōgō, ka mbe pye ki kologo. ¹⁵ Puwakuru ŋa wì yala, a wi yōn kì tin, konaa tiwiyaraa nda tì yala, a ti yōn kì tin, to tari ti daga mbe pye ma yeri, jaŋgo tara nda Yawe Yenŋele, ma Yenŋele li yen na kaan ma yeri, ma yinwetōnlogō ta wa ti ni. ¹⁶ Katugu leele mbele pe maa ki dufile kapyere ti piin, pe kala li yen ma tijanga Yawe Yenŋele, ma Yenŋele li yege na†.

Amaleki setirige piile pe tōngkala

¹⁷ «Ye yiringōlō wa Ezhipiti tara na paan, ŋga Amaleki setirige piile pàa pye ye na wa ye kondangala li ni, yaa nawa tuun ki na. ¹⁸ Pe sila fye Yenŋele li yege. Pàa yiri ye kōrōgō wa konō, ma to ye fanŋgōgō fenne pe na wa puŋgo na; maga ta yè te makō, fanŋga si koro ye ni naa. ¹⁹ Yawe Yenŋele, ye Yenŋele le, na liga ka ye shō ye juguye mbele pe yen ma ye maga pe kee, mbe yeyinŋge kan ye yeri, wa tara nda li yen na kaan ye yeri kōrōgō ti ni, to nda ye yaa shō mbe ta, pa kona ye Amaleki setirige piile pe tōngō pew ye pe mege ki kō laga tara ti na. Yaga ka fege ki wogo ŋga ki na†.

Yarilire koŋbannda nda ti yaa kan Yenŋele yeri

26 ¹ «Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na tara nda kaan ye yeri ti pye ye kōrōgō, na yaga ka sa ye wa ti ni mberi shō mberi ta, mbe cen wa ti ni sanga ŋa ni, ² Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yen na tara nda kaan ye yeri, yarilire fōnndo koŋbannda nda ye yaa ka kōn wa ti ni, lere nuŋba nuŋba pyew wi yaa ka ta lagala ti ni fuun ti na, mberi le kanja pige ni mbe kari ti ni wa laga ŋga Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa wō mbe pye wa ye ni ki ni†. ³ Wi yaa kari saraga wōfō* ŋa wi yen tunŋgo ki na ki sanga wi ni wi kōrōgō, mbe saa pye fō: «Mi yen naga yuun nala Yawe Yenŋele, ma Yenŋele li yege na, fō tara nda làa yōn fōlō* kōn we teleye pe yeri ma wugu pe kan mberi kan we yeri, mì ye laga ti ni.» ⁴ Saraga wōfō wi yaa ki kanja pige ki shō wi kee mbe saga tege wa Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li saraga wōsaga* ki yege. ⁵ Kona ki lerefō wi yaa senre ti le Yawe Yenŋele, wi Yenŋele li yege sōgōwō mbe yo fō: «Na tele wila pye Aramu tara fenne woo; wila pye yanrifō. Wila kari ma saa cen wa Ezhipiti tara, leele mbele pàa pinle wi ni pe sila lege. A pè si kaa lege ma pye cenle gbene na li yen fanŋga

†25.16: Levi 19.35-36.

†25.19: Eki 17.8-14; 1 Sami 15.2-9.

†26.2: Eki 23.19.

ni†. 6 Eɛn fɔ, Ezhipiti tara fenne pàa pye na we jɔlɔ, na we tege, ma we le kulowo tunndo ngbanra ngbanra ni. 7 Kì pye ma, a wè si gbele ma Yawe Yenjele, we teleye Yenjele li yeri li we saga. Làa we gbeere ti logo ma we fyɔnwɔ, naa we tere konaa we jɔlɔgɔ ki yan†. 8 A lî si we yirige wa Ezhipiti tara li fannga ki ni; làa kafɔngɔlɔ naa kagbɔgɔlɔ pye ma fyere gbɔrɔ wa Ezhipiti tara fenne pe na. 9 Kona, a lî si pan we ni fɔ lagame, ma pan maga tara nda ti kan we yeri waga, to nda ti yen ma yin nɔnɔ naa senrege ni fɔ na fuun†. 10 Ki kala na, wele, Yawe Yenjele, tara nda mà kan na yeri, mi yen na paan yingɔ ti yarilire fɔnndɔ konɔgbannɔda ti ni ma kan.»

«Kona, lerefɔ wi yaa kanja pige ki tege Yawe Yenjele, wi Yenjele li yege sɔgɔwɔ, mbe fɔli li yege sɔgɔwɔ mbeli gbɔgɔ. 11 Ko punɔgo na, ye yaa la yɔgɔri yoro naa Levi setirige piile* pe ni, naa nambanmbala mbele pe yen ma cen wa ye sɔgɔwɔ pe ni, yarijende nda fuun Yawe Yenjele, ma Yenjele li kan mboro naa ma go woolo ye yeri ti kala na.

**Yaga ɲa wi yaa la woo
yele taanrindaanri pyew**

12 «Yeɛle taanrindaanri pyew, taanri wolo li yaa pye yaga*

wɔyele. Ki yeɛle li ni, yaara nda fuun mà ta, na maga ti yaga wi wɔ sanga ɲa ni, maa kan Levi setirige piile, naa nambanmbala, naa pijiriwele, konaa nanɔnɔnɔjaala pe yeri, janɔgo pe yaakara ta paa kaa paa tinni wa ma ca†. 13 Kona ma yaa ki senre nda ti yo Yawe Yenjele, ma Yenjele li yege na fɔ: «Yaraga ɲga fuun mî tege ki ye ma kan, mii ka kpe yaga wa na go. Mî ti ni fuun ti kan Levi setirige piile, naa nambanmbala, naa pijiriwele konaa nanɔnɔnɔjaala pe yeri, ma yala ɲga mà yo na kan ki ni. Mi sɔɔn kondegeɲgele la jɔgɔ, mii si la yigi sambalawa ni. 14 Mi sila ki yaga wa li na lere wa kunwɔ nɔgɔ. Mi sila yaraga kpe wɔ wa wi ni sanga ɲa ni mi yen fyɔngɔ ni. Mi sila yaraga ka wɔ wa wi ni mboo pye saraga* gboo kala na. Mî Yawe Yenjele, na Yenjele li senre ti logo, ma tanga ma yala li ngasegele ke ni. 15 Ki kala na, mbɔɔn ta wa ma censaga kpoyi* ki ni, wa yenjele na, wele laga tara, ma duwaw ma woolo pe na, Izirayeli* woolo wele, konaa tara nda mà kan we yeri ti na, paa yege ɲga na màa ki yɔn fɔlɔ kɔn ma wugu we teleye pe kan we, to nda ti yen ma yin nɔnɔ naa senrege ni fɔ na fuun†.»

†26.5: ɲga ki yo fɔ: *Aramu tara fenne woo*, ki yen na para Zhakɔbu wo senre na Zhenɛ 25.20; 28.1-2.

†26.7: Eki 2.23-25.

†26.9: Ye wele wa Eki 3.8 laga ki ni konaa ki senre ti kɔrɔ wi ni wa ki sɛwe pyɔ wi nɔgɔ.

†26.12: Dete 14.28-29.

†26.15: Eki 3.8.

**Izirayeli woolo pe yen
Yawe Yenjele li woolo**

¹⁶«Nala Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen naga yuun ye kan fɔ yaa tanri li kondɛgɛngɛle naa li kakɔndɛgɛngɛle ke na. Ye ke yigi yaa tanri ke na ye kotogo ki ni fuun konaa ye nawa pi ni fuun ni. ¹⁷Nala yɛge yo maga filige Yawe Yenjele li kanngɔɔ ma yo li yen ye Yenjele, fɔ ye yaa la tanri li konngolo ngele li naga ye na ke na, mbaa tanri li kondɛgɛngɛle naa li kakɔndɛgɛngɛle konaa li ngasegele ke na, mbaa nuru li yeri. ¹⁸Nala Yawe Yenjele ligi yo maga filige ye kan fɔ ye yaa pye li woolo, mbele pe kala li yen ma gbɔɔ li yeri, a paa tanri li ngasegele ke ni fuun ke na, paa yɛge nga na lɔa ki yo ye kan we†. ¹⁹Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na jaa mbe ye yirige mbe we cɛngele ngele fuun li da ke na, mbe ti ye gbɔɔwɔ ta, naa mɛgbɔɔ ni konaa paa ye jate. Laa jaa ye pye cenle na li yen kpoyi paa yɛge nga na lɔa ki yo we.»

**DUWAW NAA
DAŊGA SENRE**

27--28

**Yenjele li lasiri senre
paa ti yɔnlɔɔ sinndɛere nda na**

27 ¹Kona, ma Moyisi wi ta Izirayeli* lelele* pe ni, a wì sigi senre nda ti yo Izirayeli woolo pe kan fɔ: «Ŋgasegele ngele mi yen na kaan ye yeri nala, ye ke yigi jɛngɛ. ²Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na tara nda kaan ye yeri, pilige nga ni yaga Zhuriden gbaan wi kɔn mbe ye wa ti ni, ye sinndɛere tugbɔɔ ta le yeri yerege yerege, ye fɛnrege fige fa ti na yeri filige. ³Na yaga gbaan wi kɔn mbe ye wa tara ti ni, lasiri* senre nda fuun mila yuun ye kan, yeri yɔnlɔɔ wa ki sinndɛere ti na. Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen naga tara nda kaan ye yeri, pa ye yaa ye wa ti ni yɛn, to nda ti yen ma yin nɔnɔ naa senrege ni fɔ na fuun; paa yɛge nga na Yawe Yenjele, ye teleye pe Yenjele lɔa ki yɔn fɔɔ* kɔn ye yeri we†. ⁴Na yaga ka Zhuriden gbaan wi kɔn mbe yiri, yege sinndɛere ti yerege yerege wa Ebalɔ yanwiga ki na, ye fɛnrege fige fa ti na yeri filige, mbe yala nga mi yen na yuun ye kan nala ki ni†. ⁵Wa ki laga nuŋgba ki na, ye saraga wɔsaga* kan Yawe Yenjele, ye

†26.18: Eki 19.5; Tite 2.14; 1 Pye 2.9.

†27.3: Eki 3.8.

†27.4: Dete 11.29.

Yenjele li kan sinndere ni, nda pee tuguron tunngo pyeyaraga kpe tege mberi te. ⁶Ye yaa Yawe Yenjele, ye Yenjele li saraga wsaga ki kan sinndere nda pe siri te to ta ni, mbe saara sogoworo* wo li yeri wa ki na[†], ⁷konaa nayinme saara* ni. Ye yaa nayinme saara kara ti ka wa mbe yowori Yawe Yenjele, ye Yenjele li yege sowo. ⁸Ko pungo na, yee ki lasiri na wi senre ti ni fuun ti yonlogo wa sinndere ti na ti ya tila kara[†].»

⁹Ko pungo na, Moyisi naa saraga wofenne* mbele Levi setirige piile*, pe yaa para Izirayeli woolo pe ni mbe pe pye fo: «Izirayeli woolo, ye pyeri ye logo. Ye pye nala Yawe Yenjele, ye Yenjele li woolo. ¹⁰Yaa nuru Yawe Yenjele, ye Yenjele li yeri. Yeli ngasegele naa li kondegegele ke yigi yaa tanri ke na.»

Danga senre nda ti daga mbe yo wa Ebali yanwiga ki na

¹¹Ki pilige nungba ki ni, a Moyisi wi sigi senre nda ti yo leele pe kan fo: ¹²«Na yaga ka Zhuriden gbaan wi kon mbe yiri, Simeyon cenle woolo, naa Levi setirige piile, naa Zhuda cenle woolo, naa Isakari cenle woolo, naa Zhozefu

cenle woolo konaa Benzhamē cenle woolo pe ni, pe yaa sa yere wa Garizimu yanwiga ki na mbe duwaw pye leele pe kan[†]. ¹³Een fo, Uruben cenle woolo, naa Gadi cenle woolo, naa Aseri cenle woolo, naa Zabulon cenle woolo, naa Dan cenle woolo konaa Nefitali cenle woolo pe ni, pe yaa sa yere wa Ebali yanwiga ki na mbe danga senre yo.

¹⁴«Kona Levi setirige piile pe yaa senre ti le, mbe pinle mbege yo ngbanga Izirayeli woolo pe kan fo:

¹⁵«Lere na ka yarisunngo te nakoma mbe tuguron yan mbe yaraga ka yanle gbegele, mbe saga yerege mbege lara laga ka ni (mbaa ki gbogo), danga yen ki fo wi wogo. Ki yaraga nga kapyo jenfō gbegele ki yen ma tijanga Yawe Yenjele li yege na.» Kona leele pe ni fuun pege sho pe yo fo: «Anmiina*[†].»

¹⁶«Lere na fuun kaa to nakoma wi no tifaga, danga yen ki fo wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege sho pe yo fo: «Anmiina[†].»

¹⁷«Lere na fuun kaa cenyenle wi tara konlo li wo wa li yonlo, danga yen ki fo wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege sho pe yo fo: «Anmiina[†].»

¹⁸«Lere na fuun ka fyoon yege sin mboo le kombege, danga yen ki

[†]27.6: Eki 20.25.

[†]27.8: Zhouz 8.30-32.

[†]27.12: Dete 11.29; Zhouz 8.33-35.

[†]27.15: Eki 20.4; 34.17; Levi 19.4; 26.1; Dete 4.15-18; 5.8.

[†]27.16: Eki 20.12; Dete 5.16.

[†]27.17: Dete 19.14.

fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

¹⁹ «Lere ɲa fuun ka kiti kɔn mbege pen nambanɲa na (wi nambanra ti kala na) nakoma pijiriwe na (wi pijiriwe pi kala na) nakoma nangunɔ na (wi nangunɔjagara ti kala na), danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

²⁰ «Lere ɲa fuun ka sinle wi to jɔ ni, danɲa yen ki fɔ wi wogo; katugu wi fere wa wi to wi na. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

²¹ «Lere ɲa fuun ka sinle yaayogo ni, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

²² «Lere ɲa fuun ka sinle wi to wi sumborombyɔ ni, nakoma wi nɔ wi sumborombyɔ ni, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

²³ «Lere ɲa fuun ka sinle wi jɔ nɔ ni, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.>

²⁴ «Lere ɲa fuun kaa lewee yenle wa gbo larawa, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina.>

²⁵ «Lere ɲa fuun ka penjara shɔ mbe lere ɲa wi yen jeregisaga fu wa gbo, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina.>

²⁶ «Lere ɲa fuun sigi lasiri senre nda ti yigi mbaa tanri ti na, danɲa yen ki fɔ wi wogo. Kona leele pe ni fuun pege shɔ pe yo fɔ: <Anmiina†.> »

Duwaw senre

(Levi 26.3-13; Dete 7.12-24)

28 ¹ «Na ma kaa Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li senre ti nuru jenge, mbeli ngasegele ke ni fuun ke yigi mbaa tanri ke na, koro ngele mila yuun ma kan nala, kona Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li yaa ma yirige mbe we cengele ngele fuun ke yen laga tara na ke na. ²Na ma kaa nuru Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li yeri, duwaw ɲa fuun li yaa tirige ma na wi pye ma woo, wi ɲa:

³Ma yaa pye duwaw pyɔ wa ca konaa mbe pye duwaw pyɔ wa wasege ki ni.

⁴Li yaa duwaw ma na mbɔɔn kan piile legere ni, naa yarilire legere ni,

†27.18: Levi 19.14.

†27.19: Eki 22.21; 23.9; Levi 19.33-34; Dete 24.17-18.

†27.20: Levi 18.8; 20.11; Dete 23.1.

†27.21: Eki 22.18; Levi 18.23; 20.15-16.

†27.22: Levi 18.9; 20.17.

†27.23: Levi 18.17; 20.14.

†27.26: Gala 3.10.

mbe ti ma nɛrɛ, naa ma simbaala
 konaa ma sikaala
 ŋgbeleye yi lɛgɛ.

⁵Li yaa duwaw ma na mbɔɔn
 kanja pire ti yin tige pire
 ni
 konaa mbe ma tirara ti yin
 muwɛ legɛrɛ ni.

⁶Ma karisaga li yaa duwaw ma
 na,
 ma pansaga li yaa duwaw ma
 na†.

⁷«Na ma mbɛnfenne paga yiri ma
 kɔrɔgɔ malaga ni, Yawe Yɛnɛlɛ li
 yaa ti ma ya pe ni. Na paga konɔ
 nuŋgba lɛ mbe pan ma kɔrɔgɔ, pe
 yaa ka fe ma yege mbe sɔngɔrɔ
 pe yɛ pe yɛ. ⁸Yawe Yɛnɛlɛ li yaa
 duwaw ma na mbe ti ma bondoolo
 pe yinyin yarilire ni, konaa mbe ti
 ma kɛɛ tunndo ti ni fuun tila yɔngɔ.
 Yawe Yɛnɛlɛ, ma Yɛnɛlɛ li yaa
 duwaw ma na wa tara nda li yen
 na kaan ma yeri ti ni.

⁹«Na maga Yawe Yɛnɛlɛ, ma
 Yɛnɛlɛ li ŋgasegele ke yigi mbaa
 tanri li kondɛgɛŋgele ke na, li yaa
 ma pye cɛnlɛ kpoyi* li yɛɛ kan paa
 yege ŋga na lɔa wugu ki wogo ki na
 ma kan we. ¹⁰Kona cengele ŋgele
 fuun ke yen laga tara na, ke yaa ki
 yan mbege jɛn fɔ pe yen nɔɔ yinri
 Yɛnɛlɛ li woo, pa pe yaa la fyɛ ma
 yege.

¹¹«Yawe Yɛnɛlɛ lɔa yɔn fɔɔ
 kɔn ma telɛye pe yeri ma wugu
 mbe tara nda kan ma yeri, li yaa

yarijendɛ legɛrɛ kan ma yeri wa ti
 ni. Li yaa piile legɛrɛ kan ma yeri,
 mbɔɔn yaayoro ŋgbeleye yi pye yi
 legɛ konaa mbe yarilire legɛrɛ kan
 maa kɔɔn. ¹²Yawe Yɛnɛlɛ li yaa
 li yarijendɛ tɛgesaga ki yɛngɛ, mbe
 ti tisara mbe pan laga tara ti na
 ma kan ti pansanga wi na, mbe
 duwaw ma kɛɛ tunndo ti ni fuun
 ti na. Ma yaa kaa fɔrɔ tari cengele
 legɛrɛ woolo na; ɛɛn fɔ mboro wo
 na, ma se kaa fɔrɔ lee. ¹³Yawe
 Yɛnɛlɛ li yaa ma pye konɔbanɔa
 cengele ke sɔgɔwɔ, ma se ka pye
 puŋgofɔ. Ma yaa ka pye cɛnsagbɔgɔ
 na; ma se ka pye cɛnsaga jɛɛle na.
 Ko yaa pye ma, na ma kaa Yawe
 Yɛnɛlɛ, ma Yɛnɛlɛ li ŋgasegele
 ŋgele mila yuun ma kan nala ke
 nuru, mbe ke yigi mbaa tanri ke na
 we; ¹⁴konaa, sɛnrɛ nda mila yuun
 ma kan nala, na mɛɛ ti kɛ mbe kari
 kalige na nakoma kamɛŋge na, mbe
 taga yarisunndo ta yege na mbaa ti
 gbogo wɛ†.

**Na maga pye mbalogoŋɔ danɔa
 kagala ŋgele ke yaa to ma na**

(Levi 26.14-46)

¹⁵«ɛɛn fɔ, na ma woro na nuru
 Yawe Yɛnɛlɛ, ma Yɛnɛlɛ li
 yeri, na ma sili ŋgasegele naa li
 kondɛgɛŋgele ŋgele mi jate mila
 yuun ma kan nala ke yigi mbaa
 tanri ke na, danɔa kagala ŋgele ke
 yaa pan mbe to ma na ke ŋgele:

¹⁶Ma yaa pye danɔa pyɔ wa ca

†28.6 Li yaa duwaw ma na ma karisaga konaa mbe duwaw ma na ma pansaga ko yen naga nari fɔ Yɛnɛlɛ li yaa duwaw ma na ma kapyɛge ki ni fuun ni ma yinwege ki ni.

†28.14: Dete 11.13-17.

mbe pye danḡa pyɔ wa wasege ki ni.

¹⁷ Danḡa yaa to ma kanja pire naa ma tirara ti na†.

¹⁸ Yenḡele li yaa ma piile pe danḡa

konaa mbɔɔn kere yaara, naa ma nere, naa simbaala konaa sikaala ḡbeleye yi pire ti danḡa.

¹⁹ Ma karisaga li yaa ma danḡa, ma pansaga li yaa ma danḡa.

²⁰ «Yawe Yenḡele li yaa ma danḡa, mbe jatere piriwen naa fyɔnwɔ wa ma na, mbe ti jɔḡwɔ mbe gbɔn ma kee tunndo nda fuun maa piin ti na, fɔ mbe sɔɔn tɔngɔ mbɔɔn kɔ fyaw, katugu m̀a katijangara pye ma laga li na.

²¹ Maa kee sa ye tara nda ni mberi shɔ mberi ta, Yawe Yenḡele li yaa tifelege yama wa ma na fɔ pi sɔɔn kɔ pɔɔn wɔ wa ti ni. ²² Li yaa cɔḡwɔ yama wa ma na, naa witiwerewe ni, naa yaritinnde yama pi cenle pyew, mbe ti wawa mbe yere, ma yarilire ti waga yere na konaa mbe fɔngɔ. Ki jɔḡwɔ kagala ke yaa to ma na fɔ sɔɔn kɔ.

²³ Wa ma go na, naayeri wi yaa sheli paa tuguyenre yen, tara fun ti yaa sheli wa ma tɔwɔ ti nɔḡɔ paa tugurɔn yen†. ²⁴ Yawe Yenḡele li yaa ti gbanḡban naa taambugɔ mbaa yinrigi wa naayeri la wuun ma na wa ma tara tisaga ki yɔnɔ,

fɔ ye sa tɔngɔ ye kɔ. ²⁵ Li yaa ti ma mbenfenne pe ya ma ni; na yaga konɔ nunḡba le mbe kari sa to pe na, ye yaa ka fe pe yeḡe mbe sɔngɔwɔ ye ye ye ye. Wunluwɔ mba fuun pi yen laga tara na, pi yaa ki yan mbe fyɛ fɔ jɛḡe. ²⁶ Ye gboolo pe yaa ka pye naayeri sannjere to naa cenre nda laga tara na ti yaakara. Lere kpe se kari purɔ.

²⁷ Yawe Yenḡele li yaa nanḡbanra wa ma na paa yeḡe ḡga na l̀a ki pye Ezhipiti tara fenne pe na, naa kooko ni, naa kawa konaa sanḡbanra yama ni mba pi se ya gbara mbe kɔ. ²⁸ Li yaa yara lenḡe ma ni, mbe yenfyɔnrɔ wa ma na, mbɔɔn jatere wi shɔ ma yeri.

²⁹ Yɔnɔɔfugo na, ma yaa kaa talitali la toro paa yeḡe ḡga na fyɔɔn maa talitali na toro wɔwɔ ni we. Ma kee tunḡgo ka kpe se ka yɔn. Pe yaa kaga ḡgban ma na pilige pyew, mbaa ma kee yaara ti koli ma yeri; lere se ka ta mbɔɔn shɔ.

³⁰ «Na sumboro wa ka pye nanja wa yeri wi katogo jɔ, nanja wa yeḡe yaa ka sinle wi ni fanḡga na. Na lere wa ka go kan, wi se ka ta mbe cen wa ki ni. Na lere wa yeḡe ka erezen* kere kɔn wi se kari pire ta cɔ. ³¹ Pe yaa kaa ma nere ti kuun ma yeḡe na, ma se si kaga kara ta ka. Pe yaa kaa ma sofilele pe shoo ma yeri, ma yeḡe na, pe se si ka pe yɔngɔ kan ma yeri; pe

†28.17: Ko kɔwɔ wo yen fɔ tige pire se ta mbe ye wa ma kanjapire ti ni, muwe se si ta mbaa tire wa ma tirara ti na.

†28.23: Naayeri wi yaa sheli paa tuguyenre yen, tara ti yaa sheli paa tugurɔn yen, ko senre to yen na para tisaga mbapanwa naa wawa po senre na.

yaa ka ma simbaala naa sikaala pe kan ma mbenfenne pe yeri, lere se ka ta mbɔɔn saga. ³²Pe yaa kɔɔn pinambiile naa sumborombiile pe le kulowo ni cenle la yege woolo yeri. Ye yaa kaa pe konɔ wele pilige pyew fɔ ye yengele ke ka sa te, een fɔ, ye se ka ya mbe kala la pye. ³³Tara nda woolo mee jen poro pe yaa ka pan mbaa yarilire nda maa taa wa ma keere ti ni ti kaa konaa mbaa ma kee tunndo tɔnli wi ni fuun wi nii. Pe yaa kaga ngban ma na, mbaa ma jɔlɔ sanga pyew. ³⁴Kagala ngele ma yaa kaa yaan yenle ni, ke yaa ka yara le ma ni. ³⁵Yawe Yenjele li yaa nanngbanra tipere wa ma na. Ti yaa to ma kannguuro naa ma jegbɔgɔlɔ ke na, kona si jaraga ma witige ki lagapyew, mbege le wa ma tɔndagala ke na sa gbɔn wa ma go ki na; ti se ya gbara mbe kɔ†.

³⁶«Yawe Yenjele li yaa ti pɔɔn koli mbe pinle wunluwɔ ɲa ma yaa tege ma yee go na wi ni, mbe kari ye ni cenle la yege woolo tara ni, nda mboro naa ye teleye pe ni ye siri jen. Wama ye yaa la yarisunndo ta yege gbogo nda ti yen tire naa sinndeere woro†. ³⁷Yawe Yenjele li yaa kari ye ni tara nda woolo fuun yeri, kagala ngele ke yaa ye ta, ke yaa to pe yɔn na, pe yaa la tege ye na, mbaa ki la koo ye na.

³⁸«Ma yaa ka yariluguro legere lugu wa ma keere ti ni, een fɔ, yarilire nda ma yaa ka ta wa mbe

kɔn ti yaa ka pye jegele; katugu gbatɔ* wi yaa ti ka. ³⁹Ma yaa ka ezezen kere kɔn, mberi tunngo pye. Een fɔ, ma se ka duven ta wa ti ni mbe wɔ, ma se si ka ki ezezen pire ti cɔ, katugu fyenre yaa kari ka. ⁴⁰Oliviye tire yaa ka pye wa ye tara ti lagapyew, een fɔ, ma se kaga pire sinme pa ta mbe wɔ yere mbaa pi faa, katugu ma oliviye tire pire ti yaa kaanla mbe toori mbalere. ⁴¹Ma yaa ka pinambiile naa sumborombiile se, een fɔ pe se ka koro ma ni, katugu pe yaa ka pe koli mbe kari pe ni kulowo. ⁴²Gbatɔ wi yaa ka ma tara tire naa ma kere yaara ti ni fuun ti ka. ⁴³Nambanmbala mbele pe yaa ka pye mbe cen wa ye sɔgɔwɔ, poro yaa kaa yinrigi suyi mbe we ma na, ma si yala mboro wo na, ma yaa la tinrigi nɔgɔna suyi. ⁴⁴Poro pe yaa kaa fɔrɔ tari mboro na, een fɔ mboro se kaa fɔrɔ tari poro na. Poro pe yaa ka pye konngbanmbala, mboro mbe pye pungofɔ.

⁴⁵«Ki danɲa kagala ke ni fuun ke yaa to ma na, mbe koro ma ni, mbe pye ma wogolo fɔ ma sa tɔngɔ ma wɔ wa, katugu yee logo Yawe Yenjele, ye Yenjele li yeri, mbeli ngasegele naa li kakɔndegengele ngele li kan ye yeri ke yigi la tanri ke na. ⁴⁶Ki danɲa kagala ke yaa pye paa yerewe kacen naa kafɔnnɔ yen mboro naa ma setirige piile ye kan fɔ sanga pyew.

†28.35: Eki 9.11.

†28.36: Dete 4.27-28; 2 Wunlu 17.4-6; 25.11.

⁴⁷ «Naa ma sila tunngo pye nayinme ni konaa ma kotogo ki ni fuun ni Yawe Yenġele, ma Yenġele li kan, yarilegere nda fuun mà ta ti kala na, ⁴⁸Yawe Yenġele li yaa ma mbenfenne mbele torogo ma korogċ, ma yaa la tunngo piin pe kan fungo naa wogċ ni, naa witiwaga ni, konaa fyonwog pi ni. Li yaa tunngo pyetige* tuguron wogo taga ma pajogo ki na[†], fċ ma sa tongo ma wog wa. ⁴⁹Yawe Yenġele li yaa cenle la yirige mbe wa ma na, li yaa yiri lege, fċ wa tara ti go nġa na, na ma woro nali senre ti nuru, mbe pan mbe to ma na paa yege nġa na yon ma kaa to yaraga na we. ⁵⁰Ki cenle woolo pe yaa pye yewaga fenne, pe saa lelex jate, pe se si pyog yinriwe ta. ⁵¹Pe yaa koon yaayoro naa ma kere yarilire ti ka fċ sċon tongo mbon wog wa. Pe se ka yarilire pire ta yaga ma kan nakoma duven fonog, nakoma sinme, nakoma napige, nakoma simbapige konaa mbe sikapige ka yaga ma kan, fċ pe sċon tongo pċon wog wa. ⁵²Pe yaa ka malingbonlo censara kan ye cara ti ni fuun ti tanla mberi yon ton. Malaga sigemboro nda ti yagara yagara ma liri liri ma ye tara cara ti ni fuun ti maga, a ye ye jigi wi taga ti na, ti yaa toori. Yawe Yenġele, ma Yenġele li yaa ka cara nda fuun kan ma yeri wa ma tara, pe yaa ka malingbonlo censara kan wa ti

tanla. ⁵³Mbon ta ma mbenfenne pe malingbonlo censara kan wa ye cara ti tanla mari yon ton, pe yaa ma jori mbon le jolog fċ ma saa ma piile pe kaa. Yawe Yenġele, ma Yenġele li yaa pinambiile naa sumborombiile mbele kan ma yeri, ma yaa kaa pe wire kara ti kaa. ⁵⁴Ye ni, naja nja wi yen kotoyinġe ni konaa ma pye pċw ma we, wi yaa kaa wi nsepiile pe wele tipege ni, naa wi jog wi ni, wo nja wuu ndanla we, konaa wi piile mbele pe yaa koro wi kan pe ni; ⁵⁵jango na wi kaa wi piile pe wire kara ti kaa sanga nja ni, wiga ka ta kan wa kpe yeri pe ni, katugu yaakaga ka kpe si koro wi yeri, katugu ye mbenfenne pe yaa ka malingbonlo censara kan ye cara ti ni fuun ti tanla mberi yon ton, mbe ye jori konaa mbe ye le jolog. ⁵⁶Ye ni, jele nja wi yen kotoyinġe ni konaa ma pye pċw, wo nja wi sila yenle yere mboo tollog ki kan tara wi kotoyinġe konaa wi yen pċw yege nġa na ki kala na, wi yaa kaa wi polog wi wele tipege ni, wo nja wi yen maa ndanla we, naa wi pinambiile konaa wi sumborombiile pe ni. ⁵⁷Wi yaa kaa ki jaa yere mbe lara mboo piyenge nġa wi se fonfon ki ka wi nunġba konaa senġara nda ti to, a wi shog ti ni we; katugu ye mbenfenne pe yaa ka malingbonlo censara kan ye cara ti tanla mberi

[†]28.48: Mbe tunngo pyetige tuguron wogo taga pajogo ki na ko yen na para kulowo po senre na.

yɔn tɔn, mbe ye jori konna mbe ye le jɔlɔɔ†.

⁵⁸ «Lasiri* senre nda fuun ti yen ma yɔnlɔɔ laga ki sewe ɲa wi ni, na ma siri yigi mbaa tanri ti na, mbaa fye ɲa wi yen gbɔɔwɔ fɔ naa fyere gbɔɔ wafɔ wi yege, ko kɔɔ wo ɲa Yawe Yenɲele, ma Yenɲele le, ⁵⁹ pa kona Yawe Yenɲele li yaa kafɔnɲɔlɔ pye mbe jɔlɔɔ kagala wa mboro naa ma setirige piile ye na konna mbe yambewe wa ye na, mba pi kɔwɔ se tanla. ⁶⁰ Jɔlɔɔ kagala ɲegele fuun maa fye ke na wa Ezhipiti tara, li yaa ke wa ma na ke koro ma ni. ⁶¹ Mbe taga wa ko na, yama cenle pyew naa jɔlɔɔ kagala ɲegele ke woro ma yɔnlɔɔ laga ki lasiri sewe ɲa wi ni, Yawe Yenɲele li yaa ko kagala koro wa ma na fɔ ma sa kɔ ma wɔ wa. ⁶² Ali mbege ta yaa pye ma lege paa naayeri wɔnɲɔlɔ ke yen, yoro sanmbala mbele ye yaa koro ye se ka lege, katugu yee logo Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li yeri. ⁶³ Yege ɲga na kila Yawe Yenɲele li ndanla, a li kajeɲge pye ye kan, ma ti a ye lege, pa ki yaa kali ndanla ma fun li ye tɔngɔ li ye kɔ. Ki ka pye ma, ye yen na kee sa ye tara nda ni, mberi sho mberi ta, pe yaa ka ye koli mbe ye yirige wa ti ni. ⁶⁴ Kona Yawe Yenɲele li yaa ye jaraga cengele ke sɔɔwɔ mbege le tara ti go ɲga na saga wa go ɲga na. Mbɔɔn ta wa ki laga ki na, ma yaa la tunɲgo piin yarisunndo ta yege kan, nda ti yen tire naa sinndeere woro; to nda

yoro naa ye teleye pe ni ye sila ti jen faa. ⁶⁵ Mbe ye ta wa ki cengele ke sɔɔwɔ, ye se ka yeɲinɲge ta, ye se si ka wogosaga ta mbe cen. Yawe Yenɲele li yaa ti ye sunndo wila kɔɔn ye na, ye wɔɔɔ mbe ye ta konna ye jigi wi kɔn ye na pew. ⁶⁶ Ma yinwege wogo ki yaa kaa ma kɔɔn shyen. Ma yaa kaa fye yɔnlɔ naa yembinɛ. Ma jatere wi yaa ka piri ma na ma yinwege wogo ki na. ⁶⁷ Kagala ɲegele ye yaa kaa yaan sanga pyew ke yaa kaa fyere gbɔɔ waa ye na, mbe ye kan pinliwe ni yaa yuun fɔ: «Ee, ndeɛ ki pye ki ja pye yɔnlɔkɔɔ, ko mbe ja mbɔɔnɔ!» Yɔnlɔkɔɔ ka gbɔn, yaa yuun fɔ: «Ee, ndeɛ ki pye ki ja pye pinliwe ni, ko mbe ja mbɔɔnɔ!» ⁶⁸ Yawe Yenɲele li yaa ti pe ye le tɔnmɔkɔɔɔ tugbɔɔɔ ni mbe sɔngɔɔ ye ni wa Ezhipiti tara, ma si yala laa ki yo ma yo fɔ ye se kari konɔ li yan naa. Mbe ye ta wa, ye yaa kaa ye yeɛ pere ye mbenfenne pe yeri kulolo, ɛen fɔ lere wa kpe se ka yenle mbe ye lɔ.»

**YINWEFɔNɲɔ WA
YɔN FINLIWE PI NI**

28.69--30.20

**Yenɲele laa yɔn finliwe
pi le naa Izirayeli woolo pe ni**

⁶⁹ Ma Izirayeli* woolo pe ta wa Mowabu tara, Yawe Yenɲele laa yɔn finliwe* senre nda yo Moyisi wi kan ma yo wuu le pe

†28.57: 2 Wunlu 6.28-29; Yungbo 4.10.

ni, pi senre tori nda yeen. Ki yon finliwe pi le ma taga wa mba laa keli ma le pe ni wa Horebu yanwiga kina pi na. ¹ Kona, a Moyisi wi si Izirayeli* woolo pe ni fuun pe yeri ma pe pye fo: «Ma ye ta wa Ezhipiti tara, Yawe Yenjele laa nga pye Farawon* wi na, naa wi legboolo konaa wi tara ti na, yaa ki yan yenle ni. ² Kanbangala tugboŋgolo ngele laa wa pe na konaa kafonŋgolo tugboŋgolo ngele laa pye ma yon fili, yaa ke yan yenle ni. ³ Konaa ki ni fuun, ali ma pan ma gbɔn nala, Yawe Yenjele li faga le wa ye nawa ye ya yaa kagala korɔ jenni, nakoma mbege yengele kan ye yeri ye ya yaa yaan nakoma mbege nungbogolo kan ye yeri ye ya yaa nuru†. ⁴ Laa ye yege sin wa gbinri* wi ni ma saa gbɔn fo yele nafa shyen. Ye yariporo tii le mbe koonlo, ye sawira fun tii le mbe koonlo. ⁵ Ye sila yaakara ka, ye sila si duven nakoma sinme welewe wo†, jaŋgo yege jen fo Yawe Yenjele lo li yen ye Yenjele le. ⁶ Ko punŋo na, a ye si pan ma gbɔn laga ki laga nga ki na. Eshibon ca wunlunaja Sihon naa Bazan tara wunlunaja Ōgi pe si yiri we korogo malaga ni. Een fo waa ya pe ni. ⁷ Waa pe tara ti sho mari kan Uruben cenle, naa Gadi cenle konaa Manase cenle li walaga woolo pe yeri ti pye pe korogo†. ⁸ Ki kala na,

ye daga mbege yon finliwe* mba pi senre ti le mbaa tanri ti na, jaŋgo ye kee tunndo ti ni fuun tila yongo.

Yenjele li yon finliwe mba le ki daga poo yigi jenge

⁹ «Nala, Izirayeli woolo, ye ni fuun ye mbele ye pan ma gbogolo na Yawe Yenjele, ye Yenjele li yege sogowa, ye teele, naa ye cengele teele, naa ye lelele*, naa ye fannga fenne konaa ye nambala pe ni fuun pe ni, ¹⁰ naa ye piile, naa ye jele konaa nambanmbala mbele pe yen ma cen laga ye sogowa laga ye paara yinre censaga* ki ni pe ni, poro mbele pe maa kanngire jaa na tonmo kori ye kan we†. ¹¹ Ye yen na nala, jaŋgo mbe ye wa yon finliwe mba Yawe Yenjele, ye Yenjele li yen na jaa mbe le ye ni pi ni, ki yon finliwe mba li le ye ni ma wugu ki na we; ¹² jaŋgo ye pye li woolo nala, lo jate li pye ye Yenjele, paa yege nga na laa ki yo ye kan, maga yon folo* kon ma wugu ki na ye teleye Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakubu pe kan we. ¹³ Yoro nungba ma mila ki yon finliwe pi nii ye ni konaa naga wuguro ti wungu ye kan. ¹⁴ Een fo, yon finliwe pi yen mbele fuun pe yen ma yere laga Yawe Yenjele, we Yenjele li yege sogowa nala pe woo, konaa mbele pe fa se gben pe woo.

†29.3: Ōromu 11.8.
 †29.5: Pe sila yaakara ka nda senwee lari tunŋgo pye; pe sila si duven nakoma sinme welewe wo mba senwee la gbegele; Eki 16.1--17.7.
 †29.7: Nombu 32.
 †29.10: Zhou 9.21, 23, 27.

¹⁵ «Wàa pye ma cèn wa Ezhipiti tara yege n̄ga na konaa wàa cengele ke tara ti pari ma toro yege n̄ga na, yege j̄en. ¹⁶ Yaritijangara nda ki cengele ke maa gbogo yàa ti yan, naa yarisunndo nda pè gbegele tire ni, naa sinndèere ni, naa warifuwe ni konaa t̄e ni. ¹⁷ Naṅa, nakoma j̄ele, nakoma sege nakoma c̄enle si daga mbe ta wa ye s̄oḡow̄ na li woolo pe yaa laga Yawe Ȳen̄jele, ye Ȳen̄jele li na nala mbe saa tunngo piin tara ta yege yarisunndo kan. Lere si daga mbe ta wa ye s̄oḡow̄ mbe pye paa sh̄on̄r̄otige konaa yaritorisoro ȳen. ¹⁸ Ki ȳon̄ finliw̄e naa ki wuguro senr̄e nda ti logon̄ḡol̄, na lere wa kaa ȳe gb̄oḡo wa wi ȳe kotogo na mbe yo f̄o: «Mi yaa ȳeyin̄ge ta, ali na mi kaa tanri n̄un̄ḡbon̄ḡbanla na, na nandanwa kala li na,» na wi ka ti wa ka pun̄go†, ¹⁹ kona Yawe Ȳen̄jele li se ka ȳenle mbege f̄o wi kala yaga. Èen f̄o, li nan̄ḡbanwa gb̄ow̄ naa li ȳenjaga ki ni, ti yaa yiri wi k̄or̄oḡo. Dan̄ga senr̄e nda fuun ti ȳen ma ȳon̄l̄oḡo laga ki s̄ewe n̄a wi ni, ti kagala ke yaa to ki f̄o wi na. Yawe Ȳen̄jele li yaa wi m̄ege ki k̄o mbege w̄o laga tara ti ni. ²⁰ Yawe Ȳen̄jele li yaa ki f̄o wi w̄o Izirayeli cengele ke s̄oḡow̄, mbe ti wila j̄ol̄, mbe yala ȳon̄ finliw̄e senr̄e ti dan̄ga kagala

n̄gele fuun ke ȳen ma ȳon̄l̄oḡo laga ki lasiri* s̄ewe n̄a wi ni ke ni.

Sen̄ḡbanra nda Ȳen̄jele li yo li yaa ki kagala ke pye mbe ke ȳon̄ fili

²¹ «J̄ol̄oḡo kagala naa yama mba fuun Yawe Ȳen̄jele li yaa ka wa ki tara nda ti na, ye setirige piile mbele pe yaa ka yiri ye pun̄go na, ko k̄or̄o wo ȳen ye piile poro piile wele, naa nambanmbala mbele pe yaa ka yiri taleere ta ni mbe pan, pe yaa kaga kagala ke yan, mbaa yuun f̄o: ²² «Ki tara nda ti ni fuun kiribi*, naa k̄o naa kas̄on̄ ti sogo. Pe se ya yaraga ka k̄pe lugu wa ti ni, yaraga ka k̄pe se ya fi wa, yan k̄pe se si ya yiri wa ti ni. Tì j̄oḡo paa Sod̄omu* ca, naa Gom̄ori* ca, naa Adima ca konaa Zeboyimu ca ki ȳen; to nda Yawe Ȳen̄jele làa t̄onḡo wa li nan̄ḡbanwa gb̄ow̄ naa li kayan̄ga gb̄oḡo ki ni we†.» ²³ Kona cengele san̄ḡala ke ni fuun ke yaa kaa yuun f̄o: «Yin̄gi na Yawe Ȳen̄jele li sigi tara nda ti tege ȳeen? Yin̄gi k̄i pan li nan̄ḡbanwa gb̄ow̄ mba pi ni?» ²⁴ Kona pe yaa pe ȳon̄ sogo mbe yo f̄o: «Ko pye ma, katugu Yawe Ȳen̄jele, pe teleye Ȳen̄jele le, làa ȳon̄ finliw̄e mba le pe ni pe yirinḡol̄ wa Ezhipiti tara, p̄o j̄oḡo. ²⁵ Paa saa na tunngo piin yarisunndo ta yege kan, na f̄oli ti

†**29.18:** N̄ga ki yo f̄o: *Na wi ka ti wa ka pun̄go*, Eburu senr̄e ti ni k̄i ȳon̄l̄oḡo ma yo f̄o: Sinndire naa w̄oḡo nakoma tayinnde naa wawa. Ki yaa pye yomiyele lele lali Eburuye pe yeri. Lere n̄un̄gba kapyere tijangara kala na, nda wila piin naga jate ma yo wi yaa ȳeyin̄ge ta, ti yaa ti Ȳen̄jele li nan̄ḡbanwa kala li to lelegre na.

†**29.22:** Zhene 19.24-25; 10.19; 13.10; 14.8; Oze 11.8.

yege sɔɔwɔ nari gbogo, nda pe sila jen faa; Yawe Yenjele li sila ti senre yo pe kan. ²⁶ Ko kala ki ti Yawe Yenjele li nawa ngban ki tara nda ti ni fo jenge, ma danga kagala ngele fuun ke yen ma yonlɔgo laga ki sewe na wi ni ke wa pe na. ²⁷ Wa li nanngbanwa gbɔɔ naa li konro tandorogo konaa li kayanga gbɔgo ki ni, li pe yirige laga tara ti ni ma pe puro, a pe kari tara ta yege ni; pe yen wa ki tara ti ni ali ma pan ma gbɔn nala.»

²⁸ «Kagala ngele ke yen ma lara koro yen Yawe Yenjele, we Yenjele li wogolo. Een fo, kagala ngele li naga, koro yen woro naa we setirige piile we wogolo fo sanga pyew; jango waa tanri waa yala ki lasiri na wi senre ti ni fuun ti ni.

**Na yaga sɔngɔɔ
mbe pan Yenjele li kɔɔgo
duwaw na ye yaa ta**

30 ¹ «Duwaw senre naa danga senre nda fuun mi yo ye kan, ye ta wele ye wo ti ni; ki kagala ke yaa pye mbe yon fili. Yawe Yenjele, ye Yenjele, na liga ye jaraga wa cengele sanngala ke sɔɔwɔ, na ye kaa jatere piin ke na mbe ye ta wa ke yeri, ² na yaga sɔngɔɔ mbe pan Yawe Yenjele li kɔɔgo, yoro naa ye piile pe ni, mbaa nuru li yeri ye kotogo ki ni fuun ni konaa ye jatere wi ni fuun ni, mbe yala nda fuun mila yuun ye kan nala ti ni, ³ pa kona Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa ye yinriwe ta, mbe ye woolo mbele pa a yigi ma kari

wa kulowo pi ni pe wo wa. Yawe Yenjele laa ye jaraga cengele ngele fuun sɔɔwɔ, li yaa ye gbogolo mbe ye wo wa ke yeri naa fonngo. ⁴ Ali na kaa pye pe ye jaraga ma kari ye ni wa dunruya wi go nga na, Yawe Yenjele li yaa sa ye gbogolo, mbe ye le mbe pan ye ni. ⁵ Ki tara nda tila pye ye teleye pe woro faa, Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa sɔngɔɔ mbe pan ye ni wa ti ni, ye pan yeri ta ti pye ye woro. Li yaa kajenge pye ye kan, mbe ti ye lege ye we ye teleye pe na. ⁶ Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa yoro naa ye piile pe ni ye koto ro ti pye kpoyi*, jango li ye ndanla ye kotogo ki ni fuun ni konaa ye jatere wi ni fuun ni; jango ye koro yinwege na. ⁷ Kona Yawe Yenjele li yaa danga kagala ngele mi yege yo ye kan ke ni fuun ke wa ye mbenfenne, naa ye panrafenne konaa ye jalɔfenne pe na. ⁸ Yoro wo na, ye yaa sɔngɔɔ mbe pan Yawe Yenjele li kɔɔgo, mbaa nuru li yeri konaa mbaa tanri li ngasegele ngele fuun mila yuun ye kan nala ke na. ⁹ Yawe Yenjele, ye Yenjele li yaa duwaw ye kee tunngo ki ni fuun ki na. Li yaa piile legerɛ kan ye yeri, mbe ye yaayoro pire ti pye ti lege konaa mbe yarilire legerɛ kan ye yeri. Kona ki yaa Yawe Yenjele li ndanla laa kajenge piin ye kan naa fonngo, paa yege nga na laa pye na kajenge piin ye teleye pe kan, ¹⁰ na ye kaa nuru Yawe Yenjele, ye Yenjele li yeri, mbeli ngasegele koro naa li kondegengele ke le mbaa tanri ke na we, koro ngele ke

yen ma yōnlōgō laga ki lasiri* sewe ŋa wi ni, konaa mbe sōngōrō mbe pan li kōrōgō ye kotogo ki ni fuun ni konaa ye jatere wi ni fuun ni.

Yenŋele li senre ti yen ma yōngō ye ni

¹¹ «Ŋgasegele ŋgele mila yuun ye kan nala, ke woro ma ŋgban ye na mbe ke kōrō jēn, ke si woro ma lali ye ni. ¹²Ke woro wa yenŋele na mbe ti yaa yuun fō: «Ambō wi yaa lugu mbe kari wa yenŋele na we ni mbe sa ke le mbe pan ke ni we kan, mbaa ke yuun we kan jaŋgo waa tanri ke na.» ¹³Ke woro wa kōgōje wi puŋgo na, mbe ti yaa yuun fō: «Ambō wi yaa kōgōje wi kōn mbe kari we kala na, mbe sa ke le mbe pan ke ni, mbaa ke yuun we kan jaŋgo waa tanri ke na.» ¹⁴Ayoo ki woro ma, ki senre ti yen ma yōngō ye ni tōon; ti yen wa ma yōn konaa wa ma kotogo na, jaŋgo yaa tanri ti na†.

Senre nda tila yinwege kaan, ye to wō

¹⁵«Ye wele Izirayeli* woolo, mī yinwege naa ferewe tege ye yege sōgōwō nala, naa kunwō konaa jōlōgō ni. ¹⁶Ki kala na, ŋga mila yuun ye kan nala koyi ŋga fō Yawe Yenŋele li ye ndanla, yaa

tanri li konō li na, yeli ŋgasegele, naa li kondegeŋgele konaa li kakōndegeŋgele ke yigi jēŋe. Ki ka pye ma, ye yaa koro yinwege na, mbe lege. Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yaa duwaw ye na wa tara nda yaa kee sari shō mberi ta ti ni. ¹⁷En fō, na yaga si ye jatere wi laga Yawe Yenŋele li na, mbe je mbe yo ye se logo li yeri, na yaga ye yee yaga paa kee ye ni ye saa yarisunndo ta yege gbogo, mbaa tunŋgo piin ti kan, ¹⁸mī yen naga yuun naga finligi ye kan nala, fō ye yaa ka kō mbe wō wa pew. Ye yen na kee sa ye tara nda ni wa Zhuriden gbaan wi puŋgo na, mberi shō mberi ta, ye se yinwetōnlōgō ta wa ti ni.

¹⁹«Mī naayeri wo naa tara ti pye na serēfenne nala, fō mī yinwege konaa kunwō pi tege ye yege sōgōwō nala, naa duwaw wo naa daŋga ki ni. Ye yinwege ko wō jaŋgo ye koro yinwege na yoro naa ye setirige piile pe ni. ²⁰Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li ye ndanla, yaa nuru li yeri, ye koro ye mara li na, katugu lo li ti ye yen yinwege na. Lo li yaa ti ye yinwetōnlōgō ta wa tara nda lāa yōn fōlō* kōn ma wugu mbe kan ye teleye, Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakōbu pe yeri ti ni†.»

†30.12-14: Ɔrōmu 10.6-8.

†30.20: Zhene 12.7; 26.3; 28.13.

**MOYISI WI KAPYEGELE
PUŊGO WOGOLO**

31--34

**Moyisi wi senre puŋgo woro
naa Zhozuwe wi tegewe
wa Moyisi wi yonlo**

31 ¹Moyisi wila ki senre nda ti yo Izirayeli* woolo pe ni fuun pe kan ma yo fɔ: ²«Koni mi ta yeŋe cenme naa nafa (120), mi se ya mbaa ye yege sinni naa. Yawe Yenŋele ligi yo na kan fɔ mi sege Zhuriden gbaan ŋa wi kɔn mbe yiri†. ³Yawe Yenŋele, ye Yenŋele lo jate li yaa la ye yege sinni. Li yaa ka cengele ŋele ke yen ma cen wa ke tɔngɔ wa ye yege, jaŋgo ye pe tara ti sho yeri ta. Zhozuwe wo wi yaa kaa ye yege sinni paa yege ŋga na Yawe Yenŋele laa ki yo we. ⁴Yawe Yenŋele li yaa ki cengele ke tɔngɔ paa yege ŋga na laa Amɔri cenle woolo pe wunlumbolo Sihɔn naa Ōgi pe tɔngɔ ma pinle pe tara ti ni†. ⁵Li yaa pe le ye kee ye ya pe ni, ye pe pye paa yege ŋga na mila ki yo ye kan we. ⁶Ye kotogo le ye yee ni, ye yere jɛŋge. Yaga ka fye yaraga ka kpe na, ye sunndo wiga si ka kɔn ye na pe kala na, katugu Yawe Yenŋele, ye Yenŋele lo jate li yaa pinle ye ni. Li se laga ye na, li se si je ye na.»

⁷Ko puŋgo na, a Moyisi wi si Zhozuwe wi yeri Izirayeli woolo pe ni fuun pe yege na, ma suu pye fɔ: «Fanŋga le ma yee ni, ma kotogo ta, katugu mboro ma yaa sa ye ki leele mbele pe ni wa tara nda Yawe Yenŋele laa yɔn fɔlɔ* kɔn ma wugu mbe kan pe teleye pe yeri ti ni, mberi yeele pe na. ⁸Yawe Yenŋele, lo jate li yaa lɔɔn yege sinni. Li yaa pye ma ni, li se laga ma na, li se si je ma na. Maga ka fye yaraga ka kpe na, ma sunndo wiga si ka kɔn ma na†.»

**Lasiri sewe wi daga mbaa kara
yele kɔlɔshyen kɔlɔshyen pyew**

⁹Moyisi wila ki lasiri* senre nda ti yɔnlɔgɔ mari kan Izirayeli lelele* pe yeri naa saraga wɔfenne* mbele pe yen Levi setirige piile* pe yeri, poro mbele pe maa Yawe Yenŋele li yɔn finliwe kesu* wi tungu we. ¹⁰A Moyisi wi sigi tunŋgo ki kan pe yeri ma yo fɔ: «Yeŋe kɔlɔshyen kɔlɔshyen pyew, fɔrɔ ti kala yagawa yeŋe li lesanga wi ni, Gbataala nɔgɔ feti* wi nɔgɔ na†, ¹¹na Izirayeli woolo pe ni fuun paga ka sa yere Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yege na sanga ŋa ni, wa laga ŋga li yaa ka wɔ ki ni, yege lasiri senre nda ti kara pe kan. ¹²Ye leele pe ni fuun pe gbogolo: Nambala, naa jeele, naa piile konaa nambanmbala mbele pe yen ma cen wa ye ni pe ni, jaŋgo pege lasiri

†31.2: Nɔmbu 20.12.

†31.4: Dete 2.26; Nɔmbu 21.21-35.

†31.8: Zhozu 1.5; Ebu 13.5.

†31.10: Dete 15.1; 16.13-15.

senre ti logo; jaŋgo paa ki fɔrɔgi paa fye Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yege, pege lasiri senre ti ni fuun ti yigi paa tanri ti na. ¹³Ki ka pye ma, pe piile mbele pe faga lasiri senre ti jen, pe yaa ti logo. Pa pe yaa laga fɔrɔgi mbaa fye Yawe Yenŋele, ye Yenŋele li yege wagati ŋa fuun ye yaa pye mbe cen wa tara nda yaa kee sa shɔ mbe ta ti ni, Zhuriden gbaan wi kɔnŋɔɔ we.»

**Izirayeli woolo
pe yaa ka Yenŋele li senre ti ke**

¹⁴Yawe Yenŋele làa Moyisi wi pye fɔ: «Wele, ma kusanga wì yɔnɔ. Zhouwe wi yeri ye pan laga filisaga paraga go ki ni, mi yaa tunndo kan wi yeri le ki laga ki na.» A Moyisi naa Zhouwe pè si kari ma saa ye wa filisaga paraga go ki ni. ¹⁵A Yawe Yenŋele li sili ye naga pe na kambaaga titɔnɔ yerege ka ni, kila pye ma yere le paraga go* ki yɔn na.

¹⁶Yawe Yenŋele làa para naa Moyisi wi ni ma yo fɔ: «Wele, sanni jenri, ma yaa ku mbe taga wa ma teleye pe na. Ma kɔnɔ, ki leele mbele paa kee sa ye tara nda ni, pe yaa ka laga na na mbe saa nanjara piin mbaa yarisunndo ta yege gbogo, mbe yɔn finliwe* mba mi le pe ni pi jɔɔ. ¹⁷Ki kala na, mi yaa ka nawa ŋban pe ni ki wagati wi ni, mbe je pe na, mbe puŋgo le pe ni. Cengele sanŋgala ke yaa ka pe koli mbe kari pe ni. Jɔɔ legerɛ naa kanŋbangala

legerɛ yaa ka to pe na. Ki wagati wi ni, pe yaa ka yo fɔ: «Kaselege ko na, we Yenŋele li woro laga we sɔɔwɔ, ko ki ti ki jɔɔɔ ŋga ki yen na we taa.» ¹⁸Mi wo na, mi yaa puŋgo wa pe yeri ki wagati wi ni, kapege ŋga fuun pe yaa pye ki kala na, katugu pe kanŋga na kee yarisunndo ta yege yeri. ¹⁹Koni, yege yurugo ŋga ki yɔnɔ. Ma Izirayeli woolo pe fɔrɔɔ ki ni, ma ti paa ki koo jaŋgo ki pye na serefɔ pe wogo ki na. ²⁰Katugu mi yɔn fɔɔ kɔn pe teleye pe yeri ma wugu pe kan tara nda wogo na, mi yaa ye pe ni wa ti ni; ti yen ma yin nɔnɔ naa senrege ni fɔ na fuun†. Pe yaa kaa kaa mbaa tinni mbaa tɔɔ. Kona pe yaa kanŋga mbaa kee yarisunndo ta yege kɔrɔɔ mbe saa ti gbogo. Pe yaa na tifaga mbanla yɔn finliwe pi jɔɔ. ²¹Jɔɔ legerɛ naa kanŋbangala yaa to pe na. Pa kona ki yurugo ŋga ki yaa pye serefɔ, pe se ka fege ki na, pe yaa kaa ki koo suyi. Nala pe jatere wi yen yege ŋga na mùu jen, sanni mbe sa ye pe ni wa tara ti ni, to nda mla yɔn fɔɔ kɔn ma wugu mberi kan pe yeri.»

²²Ki pilige ki ni, a Moyisi wì sigi yurugo ŋga ki yɔnɔ ma Izirayeli woolo pe fɔrɔɔ ki ni. ²³Ko puŋgo na, a Yawe Yenŋele li sigi senre nda ti yo Nuni pinambyɔ Zhouwe wi kan fɔ: «Fanŋga le ye ni, ma kotogo ta, katugu mla yɔn fɔɔ kɔn ma wugu Izirayeli woolo pe kan mbe tara nda kan pe yeri, mboro

†31.20: Ekizɔdi 3.8.

ma yaa ye pe ni wa ti ni. Mi jate mi yaa pye ma ni†.»²⁴ Naa Moyisi wila kaa ki lasiri senre nda ti ni fuun ti yonlogɔ sɛwe wa ni ma kɔ,²⁵ a wì sigi senre nda ti yo Levi setirige piile mbele pe maa Yawe Yenjele li yon finliwe kesu wi tungu pe kan ma yo fɔ:²⁶ «Yege lasiri sɛwe ŋa wi le yoo tege wa Yawe Yenjele li yon finliwe kesu wi tanla. Wi yaa koro wa mbe pye serefɔ Izirayeli woolo pe wogo na.²⁷ Katugu m̀igi jen ma yo ye yen leele mbele pè yiri ma je konna ma pye nunḡbonḡbanla fenne. Mbanla ta mi yen go na laga ye ni bere, ye yen na yinrigi na jege Yawe Yenjele li na, na kunḡɔɔ kɔ si wɛ?

²⁸ «Koni, ye ye cengele lelele naa ye kagala yege wɔfenne pe ni fuun pe gbogolo laga na tanla. Mi yaa ki senre nda ti yo pe kan, mbe naayeri wo naa tara ti pye na serefenne pe wogo na.²⁹ Katugu m̀igi jen ma yo na kunḡɔɔ, ye yaa ye yee jɔḡ; kono na m̀i naga ye na ye yaa ke mbe wɔ wa li ni. Kona jɔlogɔ yaa to ye na wagati ŋa wila paan wi ni, katugu ŋga ki yen kapege Yawe Yenjele li yege na ko ye yaa pye, mbeli nawa pi ŋban ye kapyere ti kala na.»

Moyisi wi yurugo

³⁰ Kona, a Moyisi wì sigi yurugo ŋga ki senre ti yo fɔ ma saa ti kɔ Izirayeli gbogolomɔ woolo pe ni fuun pe kan.

Yurugo ki lesaga

32¹ Naayeri nunḡbolo jan ma logo,

mboro tara, nda mi yaa yo ti logo.

² Nagawa mba mila kaan pi yen paa tisaga yen.

Na yon senre ti yen paa yege ŋga na menḡe maa wuun we; paa yege ŋga na tisamburo maa paan yan tipirige na, paa yege ŋga na tisagbɔḡ maa paan yan pire na.

³ Katugu mi yaa laga yari paa yege ŋga na Yawe Yenjele li yen.

Yaa Yawe Yenjele li gbogo!

Yenjele li yen ma sin, Izirayeli woolo pè jɔḡ

⁴ Yenjele li yen paa walaga yen. Li kapyere ti yen ma yon fili.

Li konḡolo ke yen ma sin. Yenjele li yen senre nunḡba yofɔ; mbasinme woro li ni.

Li yen kaselege fɔ, ma sin.

⁵ Eɛn fɔ, yè ye yee jɔḡ Yenjele li kanḡɔɔ, ye woro li piile naa, ye fere kapyere ti kala na.

Ye yen leele mbele pe yen kapifaara pyefenne naa kambasinḡe pyefenne.

⁶ Ye mbe ya mbaa ki kapyere nda ti piin Yawe Yenjele li na mele?

†31.23: Nambu 27.23; Zhou 1.6.

Ye yen cɛnlɛ na li yen lembire
 naa tijinliwɛ fu fɛnnɛ.
 Lo ma li yen ye to konaa ye dafɔ
 wi le?
 Lo ma li ye pye li woolo wi le?

*Yɛnɲɛlɛ li tunɲo jɛnɲɛ pye
 Izirayeli woolo pe kan*

⁷ Ye nawa to piliye yan yì toro
 wa fafafa yi wogo ki na.
 Ye jatere pye yɛgɛlɛ ɲɛgɛlɛ kè
 toro ye tɛlɛye pe sanga wi
 ni ke na.
 Ye ye teele pe yewe, pe yaa ye
 naga ki wogo ki ni.
 Ye ye leleɛɛ* pe yewe, pe yaa ki
 wogo ki yo ye kan.
⁸ Yɛnɲɛlɛ na yaara ti ni fuun ti
 go na, naa làa tara ti kan
 cɛngɛlɛ ke yeri kɔrɔɔ
 konaa ma senwee piile pe wɔ pe
 yɛɛ ni,
 làa kɔngɔlɔ gbɔn cɛngɛlɛ ke kan
 ma yala Izirayeli* piile pe
 yɔn ki ni†.
⁹ Ɛɛn fɔ, Yawe Yɛnɲɛlɛ li tasaga
 ko ki yen li woolo wele.
 Zhakɔbu setirige piile poro pe
 yen li kɔrɔɔ ye.
¹⁰ Làa saa pe yan wa gbinri* wi
 ni, wo ɲa tɔnmɔ woro wa.

Wa gbinri wi ni, wo ɲa leele
 woro wa.
 Wa dabaala pe gbeere ti sɔɔwɔ.
 Làa pye na wele pe na, ma pe
 kala li lɛ.
 Làa pye na pe kɔrɔsi paa yɛgɛ
 ɲga na pe maa yɛnmbyɔ
 kɔrɔsi we.
¹¹ Làa pye paa yɔn yen, ɲa wùu
 sire ti jaraga,
 ma yiri na mari wi piile pe go
 na, mɛɛ pe pye paa yinrigi
 sire na.
 A wì suu kanwira ti jaraga wa
 pe nɔɔɔ
 mɛɛ pe lɛ ti na janɲo paga ka to.
¹² Yawe Yɛnɲɛlɛ lo nungba làa li
 woolo pe yɛgɛ sin.
 Yarisunɲo ka yɛgɛ sila li saga.
¹³ Làa pe lurugo ma kari pe ni
 wa yanwira tara ti ni.
 Laa pè kan kere yarilire ni, a pè
 ka.
 Làa ti senrɛgɛ yiri wa waliwere ti
 ni na fuun, a pègɛ mugu,
 naa sinmɛ ni mba pila janri ma
 yiri wa sinndɛɛre laga ki
 ni†.
¹⁴ Làa nanɛɛlɛ kan pe yeri, a paa
 pe nɔnɔ nara wi woo,
 naa simbanɛɛlɛ ni, a paa pe nɔnɔ
 wi woo;
 naa simbapire ni nda tì tɔrɔ,
 naa Bazan tara simbapene

†32.8: Eburuye sɛnrɛ ti ni ki laga ɲga ki kɔrɔ wi woro ma filige. Sɛwe lɛɛlɛ pele ni pègɛ yɔnlɔɔ ma yo fɔ: Làa kɔngɔlɔ ke gbɔn ma yala Izirayeli setirige piile pe yɔn ki ni, nakoma ma yala mɛrɛgɛye pe yɔn ki ni; Kapyɛ 17.26.

†32.13: Wa Izirayeli tara, sɛnrɛgɛ ki ma ye wa waliwere ti ni konaa oliviye tire ti maa yɔngɔ wa sinndɛɛre lara ti na. Oliviye tire pire pe maa ti woo sinmɛ; Eza 7.18-19; Yuuro 81.17.

konaa sikapene ni, a to
 pye pe kara,
 naa bile* muwe tiyōōn ni;
 pàa duven yeen wi wō, ŋa pàa
 ezezen* pire jende tege
 maa gbegele.

Izirayeli woolo pàa laga Yenŋele li na

¹⁵ Naa Yeshuruni† woolo pàa
 kaa li ma tugbōlo,
 a pè si yiri ma je.
 Naa pàa kaa tugbōlo, ma tōrō,
 ma tin pe yee ni,
 a pè si pe dafō Yenŋele li wa.
 Lo na li yen paa walaga yen ma
 pye pe shōfō, pàa li tifaga.

¹⁶ Pàa taga yarisunndo ta yege
 na mali yenjaga ki yirige
 li ni.

Pàa li nawa pi ŋgban pe
 katijangara pyege ki kala
 na.

¹⁷ Pàa saara* wō gboshugulo yeri
 mbele pe woro Yenŋele,
 naa yarisunndo ta yege yeri nda
 pe sila ti jēn faa,
 konaa yarisunndo nda tì pan
 fōndō ti yeri,
 nda pe teleye pe sila pye na fye
 ti yege faa†.

¹⁸ Izirayeli woolo yè fege Yenŋele
 na li yen paa walaga yen
 na ye go singi li na,
 lo na yè se ma yiri wa li ni.

Yenŋele na li ye da, yaa li piin
 sambalawa ni.

Yawe Yenŋele li nanŋbanwa kala

¹⁹ Naa Yawe Yenŋele làa kaa
 ki yan ma, a li si nawa
 ŋgban,

katugu li pinambiile, naa li
 sumborombiile pàa li
 kambenge pye.

²⁰ A li sho fō: «Mi yaa punŋo wa
 pe yeri,

kona pe yaa cēn cēnōmō mba
 na, mi yaa pi yan;

katugu pe yen cēnle na li yen
 kafaara pyefenne, lere se
 ya taga pe na.

²¹ Pànla yenjaga ki yirige na ni
 yaara nda ti woro Yenŋele
 ti ni.

Pànla nawa pi ŋgban na na
 yarisunndo nda ti yen
 kayōngō fu ti ni.

Ki kala na, mi fun mi yaa
 yenjaga yirige pe ni leele
 mbele pe woro na jate
 cēnle jenne pe kala na,

mbe pe nawa pi ŋgban cēnle na
 li yen tijinliwe fu li kala
 na†.

²² Katugu na nanŋbanwa pì yin
 paa kasōn yen.

Pi yaa sogo fō sa gbōn wa kuulo
 tara* ti kosaga ki na.

Pi yaa tara to naa ti nawa yaara
 ti ni fuun ti sogo,

†32.15: Maga logo Yeshuruni, Izirayeli woolo poro pe yinri ma.

†32.17: 1 Korēn 10.20.

†32.21: Ōrōmu 10.19; 1 Korēn 10.22.

yanwira ti cən yaara nda na
mberi sogo.

²³ Mi yaa jɔlɔɔ cənle pyew ki
wa pe na.

Mi yaa pe wɔn na wangala ke ni
mbe pe jɔlɔ fɔ ke sa kɔ.

²⁴ Pe yaa cɔɔ cɔɔ funɔgo ki kɛɛ.

Pe fanɔga ki yaa kɔ pe ni
witiwerɛwe naa tifeleɔge
yambewe mba pi ma lere
gbo pi kala na.

Mi yaa cənre pere wa pe na tila
pe nɔɔri naa wɔɔɔ nda ti
yen shɔnrɔ pere ni.

²⁵ Wa funwa na, pe yaa pe piile
pe gbo tokobi ni.

Wa yinre ti ni, fyere ti yaa pe
gbo.

Lefɔnmbɔlɔ naa sumbonɔ,
naa piyengele konaa
leleɔgbaara ti ni, kunwɔ
pi yaa pe ni fuun pe gbo.»

*Yenɔele li yiri mbele pe yen li woolo
pe juguye pe kɔɔɔ*

²⁶ «Kila pye na nawa mbe pe
tɔngɔ mbe pe kɔ pew,
mbe pe mege ki kɔ mbege wɔ
laga leele pe sɔɔwɔ,
paga ka nawa to pe wogo ki na
naa.

²⁷ Ɛɛn fɔ, ɔga mi yen na jate ko
yen fɔ pe mbenfenne pe
yaa ko kala lo pye kala go
mbaa na tegele.

Pe winfenne pe yaa kaa pe yee
fanla mbaa yuun fɔ: «We

fanɔga ko kɔ ti wɛ ya pe
ni;

ɛɛn fɔ, Yawe Yenɔele lo ma li ki
wogo ɔga ki ni fuun ki
pye.»

²⁸ Katugu Izirayeli woolo pe yen
cənle na jatere woro li ni.

Pe yen tijinliwe fu fenne.

²⁹ Ndeɛ ki pye tijinliwe yen pe
ni, pe jen na ki kala na li
kɔɔ jen.

Pe jen na jatere pye ɔga ki yaa
pe ta ki na mbege jen.

³⁰ Mi ɔa mi yen Yenɔele na li yen
pe walaga na pe go singi,
ndeɛ mii ja pe pere,

mi ɔa Yawe Yenɔele ndeɛ mii ja
pe wa,

malingbɔɔn nungba jen na ya
mbe lere waga kele (1
000) purɔ mele pe ni?

Malingbɔɔnlɔ shyen jen na ya
mbe lere waga ke (10
000) purɔ mele?

³¹ Katugu woro Izirayeli woolo
we go sigefɔ wi woro
paa we mbenfenne pe go
sigefɔ wi yen.

We mbenfenne pe daga mbege
wogo ki jen.

³² Pe yen paa ɛezen tirige yen,
ɔga pɛ yiri ki ni wa
Sodɔmu* ca maga sanri.

Pe yen paa Gomɔri* ca ɛezen
kɛere ti yen.

Shɔnrɔ yen pe ɛezen pire ti ni.
Pe ɛezen shashara ti yen ma
sori†.

†32.32: Sodɔmu ca naa Gomɔri ca woolo paa pye katijangara pyefenne, a leele pɛge wogo ki jen.

33 Pe duven wi yen paa wɔɔɔ
 shɔnrɔ yen.
 Wi yen paa mɛrɛɛ shɔnrɔ yen
 nda ti ma lere gbo.
 34 Ɛɛn fɔ, mi ɲa Yawe Yenɲele,
 ɲga m̀i gbɛɛle laga na
 yɛ tanla larawa ki ɲga.
 Ɔɲga m̀i tege wa na yarijende
 tɛɛsaga mbe pye pe na ki
 ɲga.
 35 Na paga kɛ mbe wɔ wa kologo
 ki ni sanga ɲa ni,
 muwi mi yen kapege ki kayanɲa
 wɔfɔ naa sara kanfɔ.
 Katugu pe tɔngɔpilige kila yɔngɔ.
 Ɔɲga kila kɔn ma tege pe kan ki
 yen na fyɛle na paan†.
 36 Katugu Yawe Yenɲele li yaa
 kiti kɔn li woolo pe na;
 li yaa li tunmbyeele pe yinriwe
 ta.
 Na liga kaga yan pe fanɲga ki kɔ
 sanga ɲa ni,
 fɔ kulo woro wa, lesee si woro
 wa†,
 37 kona li yaa pe yewe mbe yo
 fɔ:
 ‹Ye yarisunndo ti kari se yeri?
 Walaga ɲga ye pye ye larasaga
 ki yen se yeri?
 38 Ki yarisunndo nda t̄ila pye na
 ye yaayoro yanlaga ki
 kaa,
 na duven ɲa ye ma wɔ saraga*
 ma wo wi woo ti yen se
 yeri?

Koni ti yiri ti pan ti ye saga, ti
 pye ye larasaga we wele!
 39 Yege jɛn koni ye yo fɔ mi
 nunɲba mi yen Yenɲele,
 la yege woro wa naa mi punɲo
 na.
 Muwi mi ma ti lere ma ku, muwi
 mi maa yinwege ki kaan.
 Muwi mi ma ti lere ma weleɛ,
 muwi mi ma lere sagala.
 Ambɔ wi mbe ya lere wa shɔ na
 kɛɛ?
 40 Milan kɛɛ ki yirige wa naayeri
 naga yuun naga finligi fɔ:
 Mi yen yinwege na fɔ sanga
 pyew.
 41 Na mi kanla tokobi wi yɔn ki
 yɔ,
 na mi ka ki mara yaraga ɲga ki
 yirige wa naayeri na kɛɛ
 ki ni mbe kiti wi kɔn ki
 ni,
 pa mi yaa kayanɲa wɔ na
 mbenfenne pe ni,
 mbanla panrafenne pe sara.
 42 Mi yaa ti na wangala kanla
 maliwiinle pe kasanwa
 pi wɔ, fɔ ke yege mbaa
 kanɲgi.
 Na tokobi wi yaa mbele wi yaa
 gbo pe kara ti ka.
 Na mbenfenne wa kpɛ se ka sho
 mbe to,
 mbele pɛ weleɛ, naa mbele pɛ
 koli konaa pe teele pe ni,
 mi yaa pe gbo.›

†32.35: Ɔrɔmu 12.9; Ebu 10.30.

†32.36: Yuuro 135.14.

Yurugo ki kowō senre

⁴³Tara woolo, yaa yōgōri we Fō*
wi woolo pe ni.

Yoro mēregeye* wele, ye ni fuun
yaa wi gbogo.

Katugu Yenṅele li yaa li
tunmbyeele mbele pè ku
pe kunwō pi kayānga wō,
mboo mbenfenne pe sara wi kan
pe yeri.

Wi yaa kapere ti kala yagawa ja
kapyege ki pye wi tara to
naa wi woolo pe kan†.»

⁴⁴A Moyisi wì si pan Nuni
pinambyō Zhozuwe wi ni maga
yurugo ki senre ti ni fuun ti yo leele
pe kan.

⁴⁵Naa Moyisi wìla kaa ki senre ti
ni fuun ti yo Izirayeli woolo pe ni
fuun pe kan sanga ṅa ni, ⁴⁶a wì si
pe pye fō: «Senre nda fuun m̀ yo
ye kan nala, yeri yigi jēnge wa ye
kotogo na, yaa ye piile pe nari ti ni
janṅo pege lasiri* ṅa wi senre ti ni
fuun ti le paa tanri ti na. ⁴⁷Katugu
ti woro kayōngō fu senre ye kan.
To ti yen ye yinwege ki go ye. Ye
yaa Zhuriden gbaan wi kōn mbe sa
tara nda shō mberi ta, ti yaa ti ye
yinwetōnlgō ta wa ti ni.»

Yenṅele làa Moyisi

wi kunwō senre ti yo wi kan

⁴⁸Ki pilige nunṅba ki ni, a Yawe
Yenṅele li si para Moyisi wi ni
maa pye fō: ⁴⁹«Lugu ma kari wa
ki Abarimu yanwira nda ti na, ma
lugu wa Nebo yanwiga ki go na,
wa Mowabu tara, Zheriko ca ki
yesinme na; wa ki laga ki na, ma
Kana tara ti wele, to nda mi yen
na kaan Izirayeli woolo pe yeri ti
pye pe woro. ⁵⁰Ma yaa lugu mbe
kari yanwiga ṅga go na, ma yaa
ku wa ki go na, mbe taga wa ma
teleye mbele pàa ku pe na, paa yege
ṅga na ma ndō Arōn wìla ku wa
Hōri yanwiga ki na, ma taga wa
wi woolo mbele pàa ku pe na we;
⁵¹katugu ye ni fuun shyen ye sila
logo na yeri Izirayeli woolo pe yege
sōgōwō wa Meriba tōnmō laga ki
na, wa Kadeshi ca ki tanla, wa Zen
gbinri wi ni. Mi yen kpoyi* yege
ṅga na, ye sila ki yaga kigi yēē naga
Izirayeli woolo pe yege na. ⁵²Ki
kala na tara nda mi yen na kaan
Izirayeli woolo pe yeri, ma yaa koro
lege mberi yan yenle ni; ēēn fō, ma
se ye wa ti ni†.»

**Moyisi wìla duwaw pye Izirayeli
cengele ke ma yiri shyen ke kan**

33 ¹Duwaw ṅa Yenṅele li lere
Moyisi wìla pye Izirayeli*
woolo pe kan sanni wi sa ku wi ṅa:

†32.43: Mēregeye senre nda tì yo ti woro wa Eburu senre sewe lee wi ni. Eēn fō, pa ti yen wa Gireki senre sewe lee wi ni, naa ṅa pè yan wa Kumirani laga ki ni wi ni; Dōmu 15.10; Ebu 1.6.

†32.48-52: Nōmbu 27.12-14; Dete 3.23-27.

² Wìla pe pye fɔ: «Yawe Yenŋele
lâa yiri wa Sinayi*
yanwiga ki na ma pan.

Lâa pan ma yiri wa Seyiri† tara
ti ni paa yɔnlɔ ma kaa na
yinrigi fɔnŋɔ we.

Mali ta wa Paran yanwira ti na,
lâa yanwa yirige.

Lâa pan li woolo pe kɔrɔɔ
meregeye* kpoyi* lɛgere
la pye mali maga.

Li ŋgasegele kâa pye li kɛɛ na
yengele†.

³ Cengele ke yen ma Yawe
Yenŋele li ndanla.

Li maa li leele kpoyi pe go singi.
Pe ma pan ma gbogolo wa li
jegele nali senre ti nuru.

⁴ Woro kala ki ti lâa lasiri* wi
kan Moyisi wi yeri.

Wi yen woro Zhakɔbu setirige
piile woro kɔrɔɔ.

⁵ Naa leele pe teele pàa gbogolo
konaa Izirayeli cengele ke
ni,

Yawe Yenŋele lo lâa pye
wunluwɔ wa Yeshuruni†
tara.»

⁶ A wì sho naa fɔ: «Uruben cenle
woolo pe koro go na,

paga ka kɔ fyew, poro mbele pe
woro ma lɛge we.»

⁷ Zhuda cenle woolo poro wogo
ko na, wìla yo fɔ:
«Yawe Yenŋele, nuŋgbolo jan ma
logo Zhuda cenle woolo
pe yeri.

Sɔngɔɔ ma kari pe ni pe woolo
pe kɔrɔɔ,
pe pe yɛɛ go kala li yigi keyen
shyen.

Na pe mbenfenne paga to pe na,
mboro jate ma pye pe
sagafɔ.»

⁸ Levi setirige piile* poro wogo
ko na, wìla yo fɔ:

«Mà Urimu naa Tumimu† ti
kan ma tunmbyeele Levi
setirige piile mbele pe
yen tagawa ni pe yeri.

Poru wele màa wa ma wele wa
Masa laga ki ni,
konaa ma win pe ni wa Meriba
tɔnmɔ laga ki ni we.

⁹ Pàa ki yo pe teele naa pe neele
pe kanŋɔlɔ fɔ:

«We woro na yoro wele.
Pe sila pe nɔsepiile pe jate.
Pe sila pe piile pe jɛn yerɛ,

†33.2: Edomu tara nuŋgba to pe yinri Seyiri. Edomu tara yanwiga go ko kayi pe yinri Paran.

†33.2: Iŋga ki yo fɔ: *Li ŋgasegele kâa pye li kɛɛ na yengele*, ki senre ti kɔrɔ wi woro ma filige Eburuye senre ti ni.

†33.5: Izirayeli tara to pe yinri fun Yeshuruni; Yeshuruni mɛge yege wele wa Dete 32.15 laga ki ni.

†33.8: Urimu naa Tumimu tila pye yaara shyen ta, nda wee jɛn nala. Kana kanŋagala la wele nakoma yaanŋgumbigile. Pàa ke tege na we Fɔ wi yewe ke ni, mbe ta mbaa wi nawa gagala ke jenni; Eki 17.1-7; Nɔmbu 20.1-13.

katugu pàa pye na tanri ma
 senre ti na
 konaa mɔɔ yɔn finliwe* pi yigi†.
 10 Poro pe maa Zhakɔbu
 woolo pe nari ma
 kakɔndegengɛle ke ni,
 na poro mbele Izirayeli woolo
 pe kara ma lasiri wi ni.
 Poro pe maa wusuna nuwɔ taan*
 wi sori ma ti wi nuwɔ pi
 maa yiin ma ni,
 na saara sogoworo* ti sori wa
 ma saraga wɔsaga* ki na.
 11 Ee, Yawe Yenɛɛle, ŋga fuun
 paa piin duwaw ki na,
 ma yenle pe keɛ tunndo ti na.
 Pe winfenne pe senɛɛle ke kɔn
 pe na,
 pe panrafenne paga ka ya yiri
 naa.» »

12 Benzhame setirige piile poro
 wogo ko na, wila yo fɔ:
 «Benzhame setirige piile pe
 yen ma Yawe Yenɛɛle li
 ndanla,
 pe yaa cɛn yeyinɛge na pɔw wa
 li tanla.
 Yawe Yenɛɛle li yaa pye pe go
 na la pe go singi,
 li yaa pye mbe cɛn wa pe
 sɔgɔwɔ.»

13 Zhozefu setirige piile poro
 wogo ko na, wila yo fɔ:
 «Yawe Yenɛɛle li duwaw pe tara
 ti na,

ma naayeri fɔɔngɔ jɛnge ki tirige
 ti na,
 ma tɔnmɔ gbɔɔ mba pi yen wa
 tara ti nɔgɔna pi kan pe
 yeri†;
 14 naa yarilire jende nda yɔnlɔ ki
 mari le mari yanlaga ti ni,
 naa yarilire jende tiyɔnrɔ nda ti
 maa taa yɛnge pyew ti ni,
 15 naa yarilire nda ti maa taa wa
 yanwira lerelere ti na ti
 ni,
 konaa yarijende nda ti maa taa
 wa tinndiye leele leele pe
 na ti ni;
 16 naa tara to naa ti nawa
 yarijende ti ni.
 Tipile na lɔa pye na yiin kasɔn,
 Yenɛɛle na lɔa li yɛɛ naga
 wa li ni,
 li duwaw tirige Zhozefu wi na,
 wo ŋa wi yen wi to seyeenle pe
 go na,
 duwaw mbe tigi wi na†.
 17 Fanɛga yen wi ni paa napɔlɔ
 fanɛga yen.
 Wi yenɛɛle ke yen paa yanno
 yenɛɛle yen.
 Yenne nuɛgba yen paa Efirayimu
 setirige piile mbele pe
 yɔn ki se jen mbe kɔ pe
 yen;
 yenne sanna lo yen paa Manase
 setirige piile pe waga
 legere legere pe yen.

†33.9: Eki 32.25-29.

†33.13: Zhene 49.22-26.

†33.16: Zhene 49.26; Eki 3.1-6.

Wi yen na cengele ke gbɔɔn ke ni
fɔ sa gbɔn wa dunruya wi
kɔsaga.»

18 Zabolɔn setirige piile poro
wogo ko na, wila yo fɔ:
«Zabolɔn setirige piile, yaa
yɔgɔri ye kondangala
kapyegele ke na.

Isakari setirige piile, mbe ye ta
wa ye paara yinre* ti ni,
yoro fun yaa yɔgɔri.

19 Pe yaa kaa cengele kele yinri
la kee wa yanwiga ki na.
Pe yaa kaa saara woo wa mbe
yala ti kondegeŋgele ke
ni.

Pe yaa kaa yarijende legere
legere taa wa kɔgɔje wi ni,
naa penjagbɔrɔ ni, to nda ti yen
ma lara wa kɔgɔje wi
taambuɔ ki ni.»

20 Gadi setirige piile poro wogo
ko na, wila yo fɔ:
«Sɔnmɔ yen we Fɔ* wi woo, wo
ɲa wi yen na tara gbende
kaan Gadi setirige piile
pe yeri!

Pè sinle paa jara yen, ɲa wì
gbegeler mboo kagboro ti
kɔɔnlɔ,
mbege le wa go na fɔ wa tɔɔrɔ ti
na.

21 Tara ti lajɛŋge ko pàa kan pe
yee yeri,
Tasaga ɲga ki daga yekelewe ni
ko pè wɔ pe yee kan.

Pàa keli leele pe yegɛ, na tanri
kaselege na paa yegɛ ɲga

na Yawe Yenɲele laa ki
jaa we,
na kasiŋge piin ma yala ɲga
làa yo Izirayeli woolo pe
kanɲgɔlɔ ki ni.»

22 Dan setirige piile poro wogo
ko na, wila yo fɔ:
«Dan setirige piile pe yen paa
jara yirifɔɲɔ yen,
ɲa wì yiri wa Bazan tara ma yew
ma kan.»

23 Nefitali setirige piile poro
wogo ko na, wila yo fɔ:
«Nefitali setirige piile, yè tin
Yawe Yenɲele li kajɛŋge
ki ni,
a lî duwaw legere tirige ye na.
Ye ye tara ti gbɔgɔ ye kari
wa yɔnlɔ tosaga naa
yɔnlɔparawa kalige kee ki
yeri.»

24 Aseri setirige piile poro wogo
ko na, wila yo fɔ:
«Duwaw yen Aseri setirige
piile pe woo Zhakɔbu
pinambiile sanmbala pe
sɔgɔwɔ!

Yenɲele sa ti pe nɔsepiile paa
kajɛŋge piin pe kan!
Paa oliwiye tire pire sinme legere
taa fɔ ndeɛ pe yaa la pe
tɔɔrɔ ti jogo wa pi ni.

25 Ye cara ti yeyɔnrɔ kɔɔrɔ ti
sɔgɔyaara ti pye tuguwɔrɔ
naa tuguyenre woro.

Ye fanŋga kiga ka kɔ fɔ sa gbɔn
ye yinwege ki kɔpilige ki
na.

²⁶ «Ee, Yeshuruni! Ma Yenŋele li
yɔngɔ woro wa.

Li ma naayeri wi kɔn ma yiri
mbe pan mbɔɔn saga.

Lì lugu kambaara ti na ma pan
gbɔgɔwɔ ni.

²⁷ Yenŋele na li yen kɔsaga fu li
yen ye larasaga.

Li yen ye kee kansaga sanga
pyew laga tara ti na.

Li ma ti ye mbenfenne pe maa
fee ye yeɛ.

Li ma yo fɔ: «Ye pe tɔngɔ.»

²⁸ Izirayeli woolo pe yen ma cen
yeyinŋge na pɔw.

Poru mbele Zhakɔbu setirige
piile, pè kɔn ma saa cen
pe ye tara nda ni,

bile* naa ɛezen* tiire maa fiin
wa ti ni;

fɔɔngɔ maa yinrigi wa naayeri
legere na wuun ti na.

²⁹ Izirayeli woolo, ferewe yen ye
woo!

Ambɔ wi yen paa yoro yen?

Ye yen cenle na Yawe Yenŋele li
shɔ.

Li yen paa ye tugurɔn
sigeyaraga* yen mbe
ye saga,

konaa paa ye tokobi yen mbe
cew kan ye yeri.

Ye mbenfenne pe yaa ka pan
mbe ye fanla mbe pe yeɛ
kan ye yeri.

Kona, pe tara lara nda ti yagara†,
a paa pe yeɛ gbogo ti
kala na, yeri tangala yeri
jaanri.»

Moyisi wi kunwɔ

34 ¹Kona, a Moyisi wì si yiri
wa Mowabu tara funwa lara
falafala ti na ma saa lugu wa Nebo
yanwiga ki na, wa Pisiga yanwiga
ki go na, wa Zheriko ca ki yesinme
na. A Yawe Yenŋele li si ti a
wì tara ti ni fuun ti wele jɛŋge,
maga le wa Galaadi tara ti na fɔ
ma saa gbɔn wa Dan tara ti na†;
²naa Nefitali tara ti ni fuun, naa
Efirayimu tara, naa Manase tara
konaa Zhuda tara ti ni fuun, fɔ ma
saa gbɔn wa Mediterane kɔgɔje wi
na; ³naa Negevu* tara ti ni, naa
Zheriko ca gbunlundɛge laga ki ni,
ko ŋga pe yinri fun sengendire ca,
fɔ ma saa gbɔn wa Sowari ca ki na†.

⁴Kona, a Yawe Yenŋele li suu
pye fɔ: «Tara nda mila wugu ma
yɔn fɔlɔ* kɔn Abirahamu, naa Izaki
konaa Zhakɔbu pe yeri ma yo mi
yaa ti kan pe setirige piile pe yeri

†33.29: Pe tara lara nda ti yagara to yen na para pe malaga sigemboro nda pè kan jango na pe mbenfenne ka yiri pe kɔrɔgɔ, paga ka ya gbɔn pe na.

†34.1: Dete 32.48-52.

†34.3: Zhenɛ 13.10; 14.2; 19.22.

tori yeen. Mì ti a màri yan yenle ni, een fɔ ma se ye wa ti ni†.»

⁵A Yawe Yennele li tunmbyee Moyisi wì si ku wa Mowabu tara paa yege nga na làa ki yo we.

⁶Yennele lo jate làa wi gboo wi le wa Mowabu tara gbunlundegge ki ni, wa Beti Pewɔri laga ki yesinme na. Lere suu fanga ki saga jen ali ma pan ma gbɔn nala. ⁷Moyisi wila ta yele cenme naa nafa (120) mee ku. Wi yengele ke sila te wi na, ka sila wɔ wi wire fannga ki ni. ⁸Izirayeli* woolo pàa Moyisi kunwɔ pi gbele wa Mowabu tara funwa lara falafala ti ni fɔ ma saa gbɔn piliye nafa ma yiri ke. Kona, a wi kunwɔ gbelege kì si kɔ.

⁹Nuni pinambyɔ Zhouwe wila pye ma yin tijinliwe yinne ni,

katugu Moyisi wila wi keyen yi taga wi na ma yenri wi kan. Maga le le ki na, a Izirayeli woolo pe nee nuru wi yeri, na tanri na yala senre nda Yawe Yennele làa yo Moyisi wi kan ti ni.

¹⁰Yennele yɔn senre yofɔ* wa fa yiri wa Izirayeli woolo pe sɔgɔwɔ nga Yawe Yennele li maa para wi ni gbɔgɔyi paa Moyisi wi yen. ¹¹Lere kpe si yala wi ni kacen kagbɔgɔlɔ naa kafɔnngɔlɔ ngele Yawe Yennele làa wi tun, a wì saa pye wa Ezhipiti tara ke wogo na, wa Farawɔn* wo naa wi legbɔlɔ konaa wi tara woolo pe ni fuun pe yege na; ¹²konaa yawa kagbɔgɔlɔ naa kagbɔgɔlɔ fyere wogolo ngele wila pye Izirayeli woolo pe yege na ke ni.

†34.4: Zhenɛ 12.7; 26.3; 28.13.